

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DİLBİLİM ANABİLİM DALI

İKİNCİ DİL OLARAK TÜRKÇE EDİNER ARNAVUTÇA
KONUŞUCULARDA TÜRKÇE SÖZCÜK VURGUSUNUN
ALGILANMASI

Doktora Tezi

Ana BURNAZİ

Ankara –2024

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DİLBİLİM ANABİLİM DALI

İKİNCİ DİL OLARAK TÜRKÇE EDİNER ARNAVUTÇA
KONUŞUCULARDA TÜRKÇE SÖZCÜK VURGUSUNUN
ALGILANMASI

Doktora Tezi

Ana BURNAZİ

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Özgür Aydın

Ankara –2024

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DİL BİLİM ANABİLİM DALI

İKİNCİ DİL OLARAK TÜRKÇE EDİNER ARNAVUTÇA
KONUŞUCULARDA TÜRKÇE SÖZCÜK VURGUSUNUN
ALGILANMASI

Doktora Tezi

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Özgür Aydın

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ

Adı ve Soyadı

İmzası

1- Prof. Dr. Özgür AYDIN

2- Prof. Dr. Bilal KIRKICI

3- Doç. Dr. Aysun KUNDURACI

4- Doç. Dr. Elif ARICA AKKÖK

5- Doç. Dr. İpek Pınar UZUN

Tez Savunma Tarihi: 16 Şubat 2024

T.C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Prof Dr. Özgür Aydın danışmanlığında hazırladığım “İkinci Dil Olarak Türkçe Edinen Arnavutça Konuşucularda Türkçe Sözcük Vurgusunun Algılanması” adlı doktora tezindeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

16 Şubat 2024

Ana BURNAZI

ÖNSÖZ

Bu tez çalışması sürecinde, beni destekleyen ve yönlendiren birçok kişi teşekkür etmek isterim.

Öncelikle çalışmamda emeği geçen, çalışmamın her aşamasında yapıcı yaklaşımları ile beni yönlendiren, bilgisini ve zamanını benden esirgemeyen, bilimsel kişiliği ile tez aşaması sürecinde karşılaşılabilecek sorunları önceden sezip çözüm yollarının bulunmasında da yol gösterici bir rol üstlenen sevgili hocam ve değerli danışmanım Prof. Dr. Özgür Aydın'a sonsuz teşekkür borçluyum.

Tez izleme komitemde yer alan, değerli görüş ve önerileri ile tezin bugünkü halini almasında çok büyük emek ve katkıları olan kıymetli hocalarım Doç. Dr. İpek Pınar Uzun ve Doç. Dr. Elif Arıca Akkök en içten teşekkürlerimi sunarım. Jüride yer alarak geri bildirimleriyle çalışmaya destek sağlayan değerli hocalarım Prof. Dr. Bilal Kırkıcı'ya ve Doç. Dr. Aysun Kunduracı teşekkürlerimi ve minnettarlığımı sunmak isterim. İyi ki varlar.

Çalışma sürecinde manevi destekleriyle beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan sevgili babam Agim Burnazi, annem Naslije Burnazi, kardeşlerim Anida ve Vilson Burnazi sonsuz teşekkürler...

Tezimi Nikolas ve Sedef'e ithaf ediyorum.

Ana Burnazi

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER	ii
KISALTMALAR LİSTESİ	v
TABLolar LİSTESİ	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	vii
RESİMLER LİSTESİ	viii

1. GİRİŞ	1
1.1 Tezin adı	1
1.2 Araştırma sorunu	1
1.3 Tezin konusu	2
1.4 Tezin amacı ve araştırma soruları.....	3
1.5 Tezin önemi.....	4
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	5
2.1 İkinci dilde sesbilimsel algılamayla ilgili modeller	5
2.1.1 Konuşma Öğrenme Modeli.....	6
2.1.2 Algısal Benzerlik Modeli	14
2.1.3 Vurgu sağırlılığı ve vurgu tipolojisi modelleri.....	16
2.2 Sözcük vurgusu: Arnavutça ve Türkçedeki görünüşleri.....	17
2.2.1 Sözcük vurgusunun özellikleri.....	17
2.2.2 Arnavutça sözcük vurgusu.....	21
2.2.2.1 Arnavutça hakkında kısa bilgi.....	21
2.2.2.2 Arnavutçada sözcük vurgusunun genel özellikleri	24
2.2.2.3 Arnavutçada vurgu ve biçimbilim.....	26
2.2.2.4 Arnavutça vurgu ile ilgili öneriler.....	27
2.2.2.4.1 Bevington'ın Modeli (1974)	27
2.2.2.4.2 Trommer (2013)	28
2.2.2.4.3 Ölçülü Sesbilim Kuramı	29
2.2.2.4.4 Uygunluk Kuramı	30
2.3 Türkçede sözcük vurgusu	31
2.3.1 Türkçede sözcük vurgusu genel özellikleri	32
2.3.2 Türkçede sözcük vurgusu ile ilgili öneriler	35

2.3.2.1 Inkelas (2006)	35
2.3.2.2 Kabak ve Vogel (2001).....	36
2.3.2.3 Sezer vurgusu ve Sezer kök yapısı	37
2.3.2.3.1 Sözlüksel olarak vurgulanan biçimbirimler	38
2.3.2.3.2 Sezer vurgusu, sözlüksel vurgusuyla son vurgu etkileşimi.....	39
3. UYGULAMA	41
3.1 Bilinirlik deneyi	41
3.1.1 Katılımcılar	41
3.1.2 Gereç	41
3.1.3 Prosedür	42
3.2 Gerçek sözcüklerle ABX ayımsama görevi	44
3.2.1 Katılımcılar	44
3.2.2 Gereç	45
3.2.3 Prosedür	46
3.3 Bulgular	48
3.3.1 Ortak sözcüklere ilişkin bulgular	48
3.3.1.1 Ortak sözcüklerin seslem yapısı	48
3.3.1.2 Ortak Sözcüklerin uzunluğu	49
3.3.1.3 Ortak sözcüklerin biçimbilimsel özellikleri	50
3.3.1.4 Ortak sözcüklerin sözcük vurgusu özellikleri	51
3.3.2 Bilinirlik testi bulguları	52
3.3.3 Abx deneyine ilişkin bulgular	54
3.3.3.1 Tepki süresi bulguları	54
3.3.3.1.1 Betimsel bulgular	54
3.3.3.1.2 Doğrusal karma modeller analizi	56
3.3.3.1.3 İkili karşılaştırmalar	57
3.3.3.2 Doğruluk bulguları	58
3.3.3.2.1 Betimsel bulgular	58
3.3.3.2.2 Doğrusal karma modeller analizi	59
3.3.3.2.3 İkili karşılaştırmalar	60
4. TARTIŞMA	61
5. SONUÇ	67
KAYNAKÇA	69
EKLER	81

Ek 1. Türkçe ve Arnavutça ortak sözcüklerin vurgu veri tabanı	81
Ek 2. Deneyde kullanılan sözcükler	144
Ek 3. İkidillilik testi (LEAP-Q)	146
Ek 4. Türk katılımcıların sözcük bilinirlik yüzdeleri	149
Ek 5. Arnavut katılımcıların sözcük bilinirlik yüzdeleri	151

KISALTMALAR LİSTESİ

D.	Derin yapı
Y.	Yüzey yapı
D1:	Birinci dil
D2:	İkinci dil
Cl:	Klitik
DÖM:	Dil öğrenme modeli
KÖM:	Konuşma öğrenme modeli
ABM:	Algısal benzerlik modeli
VSM:	Vurgu sağırlığı modeli
VTM:	Vurgu tipolojisi modeli
TZE:	Tam zamanlı eşdeğer
OT:	Uygunluk kuramı
NS:	Ana dili konuşucu
İU:	İki ulamlı
TU:	Tek ulamlı
UD:	Ulamın düzeltilmesi
UU:	Ulamlaştırılmamış – ulamlaştırılmış
UU:	Ulamlaştırılmamış – ulamlaştırılmamış
SPE:	Üretken sesbilim

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Vurgu sağırlığı hiyerarşisi (Peperkamp ve Dupoux, 2002)	19
Tablo 2. Üç dil türü arasındaki tipolojik farklılık	22
Tablo 3. Arnavutluk'ta diyalekt ayrımı	24
Tablo 4. Geg ve Tosk arasındaki diyalekt farklılıkları.....	25
Tablo 5. Türkçeden kalan ekler	27
Tablo 6. Vurgulu ve/veya ön vurgulu morfeşimlerin birleşimleri	45
Tablo 7. Cinsiyete göre dağılımı	51
Tablo 8. Katılımcıların eğitim düzeylerine göre dağılımı	52
Tablo 9. Arnavutça Türkçe vurgu birinci ve ikinci seslem dağılımı	53
Tablo 10. Türkçe ve Arnavutça ortak sözcüklerin seslem yapıları	56
Tablo 11. Türkçe ve Arnavutça ortak sözcüklerin uzunlukları	57
Tablo 12. Türkçe ve Arnavutça ortak sözcüklerin biçimbirim sayıları.....	58
Tablo 13. Türkçe ve Arnavutça ortak sözcüklerin vurgulu seslem dağılımları	59
Tablo 14. Tepki süresine ilişkin betimsel bulgular (milisaniye)	62
Tablo 15. Tepki süresine ilişkin doğrusal karma modeller analizi sonuçları	64
Tablo 16. Tepki süresine ilişkin ikili karşılaştırmalar	65
Tablo 17. Doğruluğa ilişkin betimsel bulgular.....	66
Tablo 18. Doğruluğa ilişkin doğrusal karma modeller analizi sonuçları	68
Tablo 19. Doğruluğa ilişkin ikili karşılaştırmalar	69

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.	Konuşma öğrenme modeli	11
Şekil 2.	Deney prosedürü	54
Şekil 3.	Arnavutça sözcük bilinirlik testi	60
Şekil 4.	Türkçe sözcük bilinirlik testi	61
Şekil 5.	Tepki süresine ilişkin grupların karşılaştırılması	62
Şekil 6.	Tepki süresine ilişkin aralık koşullarının karşılaştırılması	63
Şekil 7.	Tepki süresine ilişkin sözcük vurgusu koşullarının karşılaştırılması.....	64
Şekil 8.	Doğruluğa ilişkin grupların karşılaştırılması	67
Şekil 9.	Doğruluğa ilişkin aralık koşullarının karşılaştırılması.....	67
Şekil 10.	Doğruluğa ilişkin sözcük vurgusu koşullarının karşılaştırılması.....	67

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1. Avrupa’da Arnavutça Konuşulan Bölgeler	25
Resim 2. Sözcük Bilinirliğinin Belirlenmesine yönelik Arnavutça Anket Formu..	50
Resim 3. Sözcük Bilinirliğinin Belirlenmesine yönelik Türkçe Anket Formu	50

1. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1 Tezin adı

İkinci dil olarak Türkçe edinen Arnavutça konuşucularda Türkçe sözcük vurgusunun algılanması

1.2 Araştırma sorunu

İkinci dilde (D2) konuşma seslerinin algılanması konusunda genel olarak bireyin birinci dilde (D1) bulunmayan sesbirimlerin algılanmasında zorluklar yaşandığı alanyazındaki pek çok çalışmada vurgulanmıştır (Best, Halle, Bohn ve Faber, 2003; Best ve Tyler, 2007; Flege ve MacKay, 2004; Kuhl, 1991). Çok bilinen bir örnek olarak Türkçedeki /r/ ve /l/ sesbirimlerinin D1 olarak Japonca konuşan bireylerde D2 Türkçede ayırt edilemediği örneği verilebilir. Aynı durumun D1 Japonca konuşucularının D2 İngilizcelerinde de görüldüğü rapor edilmiştir (Goto, 1971; Miyawaki ve diğ., 1975). Sadece parçalı sesbirimler için değil, aynı zamanda parçalarüstü sesbirimler için de benzer biçimde sesbirimlerin algılanmasına yönelik zorluklar bulunmaktadır (Best, Halle, Bohn ve Faber, 2003; Best ve Tyler, 2007; Flege ve MacKay, 2004; Kuhl, 1991). Sözcük vurgusu ile ilgili olarak dillerin farklı özellikler sergilediği görülmektedir: Kimi dillerde (örneğin, Fransızca, Fince, Türkçe, Macarca) sözcük vurgusu örüntüsünün sözlüksel birimler arasında belirgin olarak farklılaşmadığı gözlenmektedir. Örneğin Türkçede, *iz'in*, *izin'nl*, *izin'siz*, *izin'den* örneklerinde sözcük vurgusunun belirgin bir dağılımla son selemde bulunduğu görülmektedir. Diğer yandan, Arnavutça, İspanyolca, Mandarin, Rusça ve İngilizce gibi vurgu-esnek dillerde (stress-flexible languages) sözcük vurgusunun farklılaştığı gözlenmektedir. Söz gelimi Arnavutçada *flu'tur* ‘kelebek’, *flu'tura* ‘kelebek’ (belirli), *flu'turave* ‘kelebek’ (belirli, çoğul) gibi sözcüklerde biçimbirim eklenmesine karşın vurgulu seslem değişmemektedir.

Diğer yandan, Arnavutça ile Türkçe arasında tarihsel nedenlerden ötürü kimi ortak sözlüksel birimler bulunmaktadır. Ancak bu sözlüksel birimlerin kimi durumlarda iki dilde benzer sözcük vurgusu örüntüsü sergilediği (1), kimi durumlarda ise farklı örüntü sergilediği (2) gözlenmektedir.

(1) a. may'mun (Türkçe) b. maj'mun (Arnavutça)

(2) a. bu·da·'la (Türkçe). B. bu·'da·lla (Arnavutça, belirli çekim)

Öte yandan -Türkçenin tersine- Arnavutçada, yukarıda da belirttiğimiz gibi, çekim, vurgu konumunu etkilememektedir. Yani Arnavutçada vurgunun son seslemede olduğu sözcüklere bir biçimbirim eklendiğinde vurgunun yeri değişmemektedir (bkz. 3). Ancak Türkçede vurgu son biçimbirime kaymaktadır (bkz. 4).

(3) Arnavutça

men·'doj	men·'do·ni	men·'du a·kam	men·'du a·ke·mi
anlat.ŞİM.1T	anlat.ŞİM.2Ç	anlat.SÜR.1T	anlat.SÜR.1Ç

(4) Türkçe

o·'nur	o·nur·'lan	o·nur·lan·'dır	o·nur·lan·dır·'mak
--------	------------	----------------	--------------------

Alanyazında Türkçe gibi öngörülebilir sözcük vurgusu (predictable word stress) örüntüsüne sahip dilleri D1 olarak konuşanların, öngörülemez sözcük vurgusu (unpredictable word stress) örüntüsüne sahip dillerde sözcük vurgusunu işlemlemeye yönelik zorluklar çektikleri vurgulanmıştır (Dupoux, Peperknamp ve Sebastián-Gallés, 2001; Dupoux, Sebastián-Gallés, Navarrete ve Peperkamp, 2008; Lin, Wang, Idsardi ve Xu, 2014; Lukyanchenko, Idsardi ve Jiang, 2011). Bu çalışmada öngörülemez sözcük vurgusu örüntüsüne sahip D1 ve öngörülebilir sözcük vurgusu örüntüsüne sahip D2'de aynı ve farklı vurgu örüntüsü sergilen ortak sözcüklerin sözcük vurgusu algılamaya olan etkisi sorgulanmaktadır.

1.3 Tezin konusu

Bu tezin konusu ikinci dilde ortak sözcüklerde sözcük vurgusunun algılanması üzerinedir. Bu çerçevede ortak sözcüklerde sözcük vurgusu örüntüsünün diller arası etkileşimi olup olmadığı sorgulanmaktadır. Bu çerçevede öngörülemez sözcük vurgusuna sahip bir dili D1 olarak konuşanların, öngörülebilir sözcük vurgusuna sahip bir dili öğrenmeleri

sürecinde dillerarası aktarımlar ve vurgu algılama süreçleri süreç-içi yöntemlerle incelenecektir.

1.4 Tezin amacı ve araştırma soruları

Bu tez D1 Arnavutça ve D2 Türkçe arasında tipolojik farklılıkların D2 Türkçede sözlük vurgusunun algılanmasını, eğer etkiliyorsa nasıl etkilediğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu çerçevede Arnavutça konuşucular ile Türkçe konuşucular arasındaki farklılıklara ilişkin (gruplar arası) araştırma soruları aşağıdaki gibidir:

- A1. D1 Arnavutça konuşucularının D2 Türkçe sözcük vurgusunu işlemlemeleri sırasında, ortak sözcüklerin her iki dilde aynı ya da farklı vurgu örüntüsü sergilemesi durumunun, tepki süresi bakımından D2 Türkçede vurgunun yerini belirlenmesine (vurguyu algılamaya) bir etkisi bulunmakta mıdır?
- A2. D1 Arnavutça konuşucularının D2 Türkçe sözcük vurgusunu işlemlemeleri sırasında, ortak sözcüklerin her iki dilde aynı ya da farklı vurgu örüntüsü sergilemesi durumunun, D2 Türkçede vurgunun yerini belirlenmesine (vurguyu algılamaya) doğruluk bakımından bir etkisi bulunmakta mıdır?

Bu tezde kullanacağımız Abx deneyinde iki hazırlayıcı (primer) uyaran (yani “A” ve “B”) ve bir hedef uyaran (yani “x”) bulunmaktadır. Deneyde hedef uyaran (x) ile ilk hazırlayıcı uyaran (A) aynıysa hedef ile hazırlayıcı arası “uzak”tır. Ancak eğer ikinci hazırlayıcı uyaran (B) ile hedef (x) aynıysa hedef ile hazırlayıcı “yakın”dır. Bu nedenle deneyde uzaklık faktörü de incelenmektedir. Tezin üçüncü araştırma sorusu hazırlayıcı ile hedef arasındaki uzaklık üzerinedir:

- A3. D1 Arnavutça konuşucularının D2 Türkçe sözcük vurgusunu işlemlemeleri sırasında hedef ile hazırlayıcı arasındaki uzaklık işlemlemeyi etkilemekte midir?
- A4. D1 Türkçe konuşucularının sözcük vurgusunu işlemlemeleri sırasında hedef ile hazırlayıcı arasındaki uzaklık işlemlemeyi etkilemekte midir?

1.5 Tezin önemi

Alanyazında birinci dili Arnavutça olanlarda ikinci dil olarak Türkçe ediniminde sözcük vurgusu çalışması bulunmamaktadır. Bu çalışma bu anlamda ilk çalışmadır. Alanyazında genellikle öngörülebilir sözcük vurgusuna sahip dilleri D1 olarak konuşanların öngörülemez sözcük vurgusuna sahip dilleri edinirken sözcük vurgusunun algılanmasına yönelik incelemeler yapıldığı görülmektedir. Bu çalışma tersine, öngörülemez sözcük vurgusuna sahip dilleri D1 olarak konuşanların öngörülebilir sözcük vurgusuna sahip dilleri edinimlerini incelemektedir. Ayrıca, alanyazında ortak sözcüklerde vurgu algılanmasına yönelik bildiğimiz bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışma, ortak sözcüklerin sözcük vurgusunun algılanmasına yönelik bulgular sunacaktır.

2. BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1 İkinci dilde sesbilimsel algılamayla ilgili modeller

Sözcelerin odağının bulunmasında anlamsal, kullanımsal ve sözdizimsel bakımdan bazı tanımlamalar yapılmaktadır. Sesbilimsel algılamada dikkate değer faktörler arasında odağın yerini saptamada önemli bir yeri olan vurgu gibi parçalarüstü sesbirimler yer almaktadır. (Jackendoff, 1972:23) odak ve vurgu kavramı ilişkilendirilmektedir. Bunlara ek olarak bazı bütünsel tanımlamalara da yer verilmiştir.

1950’li yıllarda davranışsal ruhbilim kapsamında D2 öğrenimi olgusu, bir “alışkanlık oluşturma” süreci olarak tanımlanmıştır. D1’in söz konusu süreç üzerinde etkiye sahip olduğu ifade edilmiştir. Alanyazında *Davranışçı Öğrenme Varsayımı* (Behaviourist Learning Hypothesis) olarak adlandırılan bu varsayıma göre, D1 ve D2’nin benzer dilsel birimlere sahip olması durumunda D1’den D2’ye olumlu aktarım (positive transfer) gerçekleşeceği belirtilmiştir. Birincil ve ikincil diller arasındaki dilsel benzerlikler azaldığında ise söz konusu süreç zorlaşmakta, olumsuz aktarım (interference) söz konusu olmaktadır (Lado, 1957).

D2 edinimi sırasında, bireyin yaşadığı zorlukların belirlenebilmesi konusunda Lado’nun (1957) çalışması “karşıtsal çözümlemeler” (contrastive analysis) sunmaktadır. D2 ediniminde birey için “farklı” bilgiler dil edinimini kolaylaştırabilmekte, kimi zaman da D2 ile ilgili bir özelliğin D1 ile benzerlik göstermesine karşın edinimin kolaylaşmadığı görülmektedir. Karşıtsal çözümleme yaklaşımının ortaya atılmasından sonra bu yaklaşıma karşı bazı eleştiriler getirilmiştir. Nitekim bu yaklaşımın D2 edinim sürecini açıklamada bazı konularda yetersiz kaldığı görülmüştür. Bu nedenle, 1970’li yıllarda D2 edinimi konusunda zihinsel modeller ön plana çıkmaya başlamıştır.

Lado’nun (1957) belirttiği gibi karşıtsal çözümlemeler, varsayımların test edilebilmesi için doğal öğrenici dili örneklemelerine gereksinim duymaktadır. D2 öğrencisi durumundaki bireylerin yaptığı yanlışların doğal ortamda çözümlenmesi, D2 edinim sürecini açıklamak için yapılan değerlendirmelerin aşırı varsayımlara dayalı olduğunu göstermiştir. Başka bir deyişle, söz konusu durum, D1’den D2’ye aktarımın (transfer),

D2 edinim sürecini açıklayan en önemli etken olmadığı tespit edilmiştir (Dulay ve Burt 1974).

D2 ediniminde *yanlış çözümlmeleri* (error analysis) konusunda en önemli bulgulardan biri de yanlışların yanı sıra, doğru çözümlmelerin de D2 edinim süreci üzerinde etkili olduğu düşüncesidir. D2 öğrencilerinin edinim süreçlerini açıklama konusunda yanlış çıkarımlar tek ölçüt kabul edilmemektedir. Dolayısıyla yapılacak çalışmaların edinim sürecini bir bütün olarak betimleyebilmesi için öğrenci yanlışlarına odaklandığı kadar doğrularına da odaklanması gerekmektedir. Selinker (1972) tarafından yapılan çalışmada ileri sürülen Aradil Varsayımını (Interlanguage Hypothesis) doğrumuştur. Bu yaklaşıma göre, öğrenci hedef bir dili öğrenirken kendine has bir dil çeşidi, yani aradil oluşturmaktadır. Bu varsayımda, D2 öğrencisinin konuştuğu dil, birebir anadilinin çevirisi niteliğinde değildir. Özellikle dizgisel açıdan hedef dilden farklılık göstermektedir. Fakat bu durum, bireyin dili öğrenme sürecinde önemli bir rol oynamaktadır (Selkirk, 2006: 140). Bu noktadan hareketle, D2 öğrencilerinin hedef dile ait dilbilgisi yapılarına hakim olması ve geniş bir sözvarlığına sahip olması etkili ve doğru iletişim için tek başına yeterli olamamaktadır. Herhangi bir dilde yetkinlik, o dilin konuşma diline hakim olunması, konuşmanın tasarımı, dizgesi ve çözümlemesinin doğru olarak yapılabilmesiyle olanaklıdır.

D2 işleme sırasında konuşma seslerinin algılanması konusunda çeşitli modeller bulunmaktadır. Her ne kadar, anadili dışındaki dillerin algılanması sürecinde çalışan sinirsel mekanizmaların açıklanması için öne sürülen bazı modeller olsa da sinirbilimden elde edilen bulgular *Dil Öğrenme Modeli'ni* (SLM) ve *Algısal Benzerlik Modeli'ni* desteklemekte ve D2 konuşma öğrenme seviyesine bağlı olarak sinir sisteminin sesbilimsel farklı olarak bilgiyi işlediğini öne sürmektedir (Archila-Suerte ve diğ. 2013). Bu bölümde bu modeller genel hatlarıyla ele alınmaktadır.

2.1.1 Konuşma Öğrenme Modeli

D2 ediniminde konuşma algısı kuramları, hedef bir dilde sesbirimler arasındaki algılama ilişkinin nasıl gerçekleştiğini göstermektedir. Konuşma Öğrenme Modeli'nde (KÖM, Speech Learning Model) temel varsayım şöyle oluşturulmuştur: KÖM'e göre, (Flege, 1995), D2'nin konuşma sesi ile en yakın D1 sesi arasındaki algılanan farklılığın artması, öğrenenlerin D1 ve D2 sesleri arasındaki farklılığı daha iyi ayırt etmesine yol açacak, üretim ve/veya algılama sürecinde kayda değer ilerleme sağlanabilecektir. Daha önceki

araştırmalarda kullanılan deneysel yöntemlerdeki farklılaşmalar, D2'nin sesbilimsel algılamayla ilgili kuramlarda kimi çatışan yönlerle neden olabilmektedir. Gerçekten de araştırmacıların D2 seslerinin algılanma derecesini etkileyen kimi etkenlerle ilgili farklı sonuçlara ulaştıkları gözlenmektedir. Bu farklılaşmaya neden olan etkenlerden bazıları şunlardır: D2'nin öğrenim yaşı, D2 konuşulan bir çevrede bulunma süresi, cinsiyet, motivasyon, dil öğrenmeye yatkınlık ve D1/D2 kullanım sıklığı (Flege, 1999). şimdi bu etkenlere kısaca değinelim.

İlk olarak, D2'yi erken öğrenenler, geç öğrenenlerden daha düşük yabancı bir aksanla konuşmaktadırlar. Ancak, henüz hiçbir alışma, D2'nin altı yaşından önce öğrenilmesi durumunda D2'nin otomatik olarak aksansız olacağı ve ergenlikten sonra öğrenilmesi durumunda da kesinlikle yabancı aksan gerçekleşeceği yönünde ikna edici kanıtlar sunamamıştır. Bu nedenle, öğrenenin yaşı dışındaki etkenlerin de D2 yabancı aksanının derecesini etkilediğı açıktır. Dahası, D2 çalışmalarında bulunan yaş etkeninin yorumlanması zordur çünkü dil görünüşü (aspects of language) tipik olarak bir D2'nin telaffuzunu etkileyebilecek diğerk değişkenlerden ayırt edilemez. Bu karışık değişkenler; örneğinkronolojik yaş, D2 konuşan bir ortamda ikamet süresi ve D1 ve D2 kullanım miktarını içerir. D2'nin sözlü dilde üretimi, öğrenim yaşından önemli ölçüde etkilenirken D1 ile D2 seslerinin birbirini etkilediğı dinamik bir etkileşim bulunmaktadır (Oh ve diğ., 2011). D2'yi geç öğrenenlerin, erken öğrenenlerden daha uzun D2 İngilizce yapılar oluşturdukları gözlemlenmiştir, çünkü D1 İtalyanca alt sistemlerini bastırmak için daha fazla kaynak harcamak zorunda kaldıkları ileri sürülmüştür (MacKay ve Flege, 2004).

İkinci olarak, D2'nin konuşulduğı ortamda ikamet süresinin D2 yabancı aksan derecesi üzerinde önemli bir etkisi olduğünü her çalışma göstermemiştir. D2'nin konuşulduğı ortamda ikamet süresinin uzunluğunun etkisini ortaya koyan çalışmalarda, ikamet süresinin öğrenenin yaşına nazaran D2 yabancı aksanın derecesini belirleyen daha az önemli bir gösterge olduğı ileri sürülmüştür. Bunun ötesinde, ikamet süresinin etkisi olduğuna ilişkin bulgular, incelenen D2 öğrenci gruplarının ortalama ikamet sürelerinin büyük ölçüde farklılık göstermesi durumunda ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte, uzun bir zaman diliminde yabancı aksandaki farklılıklar daha az araştırılmıştır.

Üçüncü bir etken cinsiyet etkenidir. Cinsiyet için elde edilen sonuçlar yetersiz ve tartışmalıdır. D2 yabancı aksan derecesinin önemli bir göstergesi olarak cinsiyeti gösteren çalışmaların çoğı, kadınların genellikle erkeklerden daha yüksek puanlar aldığını ortaya koymuştur. Bununla birlikte, cinsiyetin etkisi, öğrenenin yaşına ve D2 deneyim süresine bağılı olarak değişebilir.

Dördüncü etken olan motivasyonun D2 yabancı aksan derecesi üzerindeki etkisi, profesyonel motivasyon, bütünleştirici motivasyon veya D2 telaffuz doğruluğu konusunda endişenin gücü gibi etkenler otomatik olarak aksan içermeyen D2 konuşmasına yol açmadığını göstermektedir. Bu durum, bu etkenlerin nadiren güçlü olabildiğini, çünkü geç öğrenenler de yerli bir aksanla D2 öğrendiklerini göstermektedir. Bilmediğiniz konuşma seslerini (dil öğrenme yeteneği) taklit etme kabiliyetinin sürekli olarak D2 yabancı aksanı öğreniminin anlamlı ve bağımsız bir belirleyicisi olduğu belirlenmiştir.

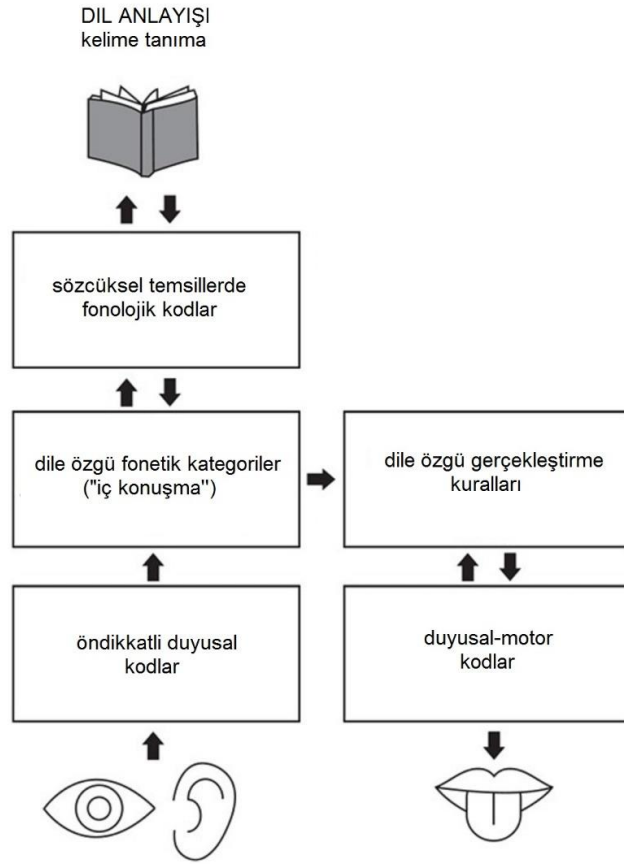
Anlaşılabilirlik, D2 konuşmacılarının, konuştukları kişiler tarafından anlaşılmaları için gerekli olan sesbilimsel, sözlüksel ve dilbilgisel beceriler eşiğine ne kadar ulaştığını göstermektedir. Aksine aksanlık, dinleyicilerin D2 konuşucularının üretime ilişkin olarak katmansal doğruluğa ne ölçüde ulaştığı konusunda dinleyicilerin daha az çaba harcamalarının ve sezgiselliklerinin endeksi olarak kullanılmaktadır. İkinci olarak, anlaşılabilirliğin ve aksanlığın dilsel bağıntıları konuşucuların D2 becerisine göre değişmektedir. Doğruluk ve dilbilgisi karmaşıklığının vurgulanması, aksanlıkta (özellikle yüksek yetenek düzeylerinde) önemli bir rol oynarken, D2 anlaşılabilirliği için daha özel bir yaklaşım gereklidir. Bu yaklaşımda bütün, zamansal değişkenler ve sözlüksel doğruluk başlangıç ve orta düzey arasındaki öğrenenleri hedef alırken; katmanlar, bütün ve dilbilgisel doğruluk ise orta ve ileri düzey arasındaki öğrencileri hedef almaktadır (Trofimovich, 2005).

Heald ve diğ. (2017), algısal temsillerin yanı sıra algıyı temel alan süreçlerin de işitsel sinyalin belirsizliği ile içerik kısıtlamaları arasındaki etkileşimle dinamik olarak belirlendiğini iddia etmektedir. Bu durum, insan algısındaki büyük ölçekteki plastisitenin koordine edilmiş davranışsal, nörofizyolojik ve fenomenolojik bir dizi küme yoluyla ifade edilmesi halinde belirli bir işitsel nesnenin kimliğinin önceki bağlama bağlı olması açısından işitsel tanıma sürecinin büyük ölçüde bağlama dayalı olduğunu göstermektedir.

Flege ve Hammond (1982), tek dil konuşan yetişkinlerin, konuşma öğrenimi için bir kritik dönemin (critical period) sözde kapanmasından sonra sadece konuşmaya maruz kalma yoluyla diller arası sesbilimsel farklılıklara erişebildikleri sonucuna varmıştır. Sonuçlar, İspanyolca aksanlı İngilizceye önemli ölçüde maruz kalan tek dilli İngilizce konuşucular sadece standart ve İspanyolca aksanlı İngilizce arasındaki sesbilimsel farklılıkları tespit etmekle kalmayıp, aynı zamanda bu bilgileri uzun süreli bellekte depolayabildiklerini ve üretimi yönlendirmek için kullanabildiklerini göstermiştir. (Levy, 2009). Flege (1987), anadili İngilizce olan konuşucuların “yeni” Fransızca ünlü

olan /y/'yi “benzer” Fransızca /u/'dan daha doğru üretebileceklerini varsaymıştır. Aslında, önemli akustik sesbilimsel boyut olan F2 frekansı açısından İngilizce anadili konuşucuları ile Fransızca tekdilliler arasındaki fark /y/ için önemsizken /u/ için öyle değildir. Flege (1992), anadili Hollandaca olan yetişkinlerin İngilizce ünlü üretimini inceleyerek yeni-benzer ayrımını değerlendirmiştir. Flege (1992) tarafından “yeni” ünlü için elde edilen sonuçlar, anadili Hollandaca geç öğrenenlerin belirli D2 ünlüleri için yeni sesbilimsel ulamlar oluşturabileceği görüşünü desteklemiştir. Ancak, Hollandaca bir ünlü ile “benzer” olarak sınıflandırılan İngilizce ünlüler için elde edilen sonuçlar, bir D1 ünlüsüne benzeyen ancak aynı olmayan D2 ünlüleri için yerli ve yerli olmayan farklılıklarının devam ettiği hipotezini desteklememiştir. Benzer olarak sınıflandırılan iki Hollandaca ünlü oldukça iyi üretilirken, diğer ikisi kötü üretilmiştir.

Flege (1995), “çocukların sensorimotor yeteneklerinin genel olarak geliştiği bir zamanda, D2'nin ünlü ve ünsüzlerini öğrenme yeteneklerini kaybettiklerini” gözlemlemiştir. Yetişkinler, doğal D2 ediniminin ilk aşamalarında çocuklardan daha iyi performans gösterirler, ancak yetişkin-çocuk farklılıkları, erken öğrenenler geç öğrenenlerden daha iyi performans gösterene kadar zamanla azalma eğilimindedir. KÖM, nöral plastisite kaybı ya da konuşma öğrenimi için gerekli bilişsel mekanizmalarda bir değişiklik olduğunu varsaymadan çapraz geçiş paradoksunu anlamak için bir yol sağlamıştır. Daha önce de belirtildiği gibi, araştırmalar geç öğrenenlerin bile D2 seslerini tanımlayan dile özgü ayrıntılara erişebildiğini göstermiştir (Flege, Hammond, 1982, Reiterer vd., 2013). KÖM, D2 sesbilimsel girdisinin erişilebilir olduğunu ve her yaştan D2 öğrenicisinin, D1 konuşma öğrenimi için daha önce kullandıkları aynı mekanizma ve süreçlerden faydalandığını ve bu D2 seslerini tanımlayan belirteçlerin deneyimli dağılımlarına dayanarak belirli D2 sesleri için yeni sesbilimsel ulamlar oluşturma becerisini de içerdiğini öne sürmüştür. KÖM, dile özgü sesbilimsel ulamların gelişimine ve bu kategorileri motorik olarak uygulamak için kullanılan sesbilimsel gerçekleştirme kurallarına odaklanmıştır. Şekil 1’de gösterilen, duyuşal motor seviyesinden sesbilimsel ulamseviyesine ve sözlüksel-sesbilimsel temsillerine doğru bir bilgi akışı öngören üç seviyeli genel bir algı-üretim çerçevesi varsaymıştır (bkz. Evans ve Davis, 2015). Önulamsal, işitsel işleme düzeyi yalnızca belirli algısal test koşullarında belirgindir ve dinleyiciler tarafından algılanamaz (örn. Werker ve Logan, 1985), oysa sesbilimsel ulam ve sözlüksel-sesbilimsel düzeyler arasındaki ayrım daha belirgindir. Örneğin, dinleyiciler konuşma akışındaki bir sesi, sesin yerini sessizlik veya gürültü aldığı anda bile “duyabilir” (yani algılayabilir), böylece sesbilimsel düzey bilgisi ortadan kalkar.

Şekil 1. Konuşma Öğrenme Modeli: Flege ve Bohn'dan (2021) uyarlanmıştır.

KÖM, D2'ye ilk kez maruz kaldıklarında, zaten mevcut bir sesbilimsel sisteme sahip olan ardışık iki dillilere odaklanmıştır. Bu bireyler için D2 sesbilim öğrenimi, D2 sesbilim envanterini oluşturan sesler ile D1 sesbilim envanterinde bulunan sesler arasındaki algılanan ilişkilerden önemli ölçüde etkilenmektedir.

KÖM, D1 ve D2 seslerinin, bilişsel bir süreç vasıtasıyla otomatik ve bilinçaltı olarak işleyen “diller arası özdeşleşme” tanımı ile birbirine bağlandığını ifade etmiştir. Öğrenciler D2'ye ilk kez maruz kaldıklarında, D2'nin sesbilim yüzeyinde karşılaştıkları D2 seslerinin „tamamını“ (Flege, 1995, s. 241), bazıları diğerlerinden daha iyi olmak üzere, mevcut D1 sesbilim ulamlarının örnekleri olarak yorumlarlar. KÖM, öğrenenlerin diller arası tanımlama kalıpları oluşturmak için ne kadar D2 girdisine ihtiyaç duyacaklarını belirtmemiştir. Bu durumla karşılaşma aşamalarının, çeşitli D2 sesbilimlerinin uyumsuzluğuna, seslerin diğer diller kapsamında görülme sıklığına ve tek

dil öğrenimine sahip çocukların ihtiyaçlarına bağlı olarak değişiklik gösterdiği bilinmektedir. Burada, D2 ile D1 seslerinin eşleştirilmesi, sesbirimler değil, konuma duyarlı altsesbirimler düzeyinde gerçekleşir. Bu tasarım özelliği, sesbirimlerin altsesbirim dağılımlarının diller arasında farklılık gösterdiği ve tek bir dil içinde altsesbirimlerin artikulator ve akustik özellikleri bakımından büyük farklılıklar gösterebileceği gözlemine dayanmaktadır. Dahası, bir sesin ulamlaştırılmasında birden fazla akustik sesbilgisel düzlemde ipucunun göreceli önemi konuma göre farklılık gösterebilir. Araştırmalar, bir D2 sesbiriminin konumuna duyarlı bir altsesbirimini öğrenmenin, aynı D2 sesbiriminin diğer altsesbirimlerini üretme ve algılamada başarıyı garanti etmediğini göstermiştir (örneğin, Rochet, 1995). Japonca anadili konuşucuları, ilk durumda /r/ ve /l/ seslerini anlamaları halinde, eğitmenin sürtünücü sesbirimleri tanımlarını yükselttiği anlaşılmıştır; ancak medial sürtünücüler ya da küme halindeki ilk sürtünücüler yükseltmediği gözlemlenmiştir. KÖM, D2 öğrencilerinin, D1 ve D2 seslerindeki özgül sesbilimlerle ilgili olmaktadır. Altsesbirimler ile ilgili seslerin, işitenlerin (örneğin, *think* sözcüğündeki [θ]) uzun süreli bellekte bir bağlam ile görüldüğü varsayımına dayanıyordu, çünkü zamanda konuşmada birden fazla alternatifi reddetmek zaman almaktaydı (örneğin, “[f] değil”, “[s] değil”, “[v] değil”). Konuşma seslerinin ayrımı, tek dilli bireylerde konuşma algısının temeli olarak kabul edilir ve D1 ve D2 seslerinin diller arası tanımlama mekanizması aracılığıyla algısal olarak bağlantılı olduğu göz önüne alındığında, bu durum D2 seslerinin algılanması için de geçerlidir (Smits, Sereno ve Jongman, 2006).

Bir uyarıcı ses, birden fazla boyut boyunca birden fazla uzun süreli bellek temsiline olan göreceli uzaklığı hesaplanarak ulamlaştırılır ve ulamlar içinde ayırt edilebilir şekilde farklı belirteçler arasında genellemeler gerektirir. Bir sesin tanımlanması, sesin benzersiz kimliğine ilişkin bir karar verilmesini ve ulamlar arasında ayırım yapılmasını gerektirir. D2 ve dillerarası araştırmalar, kategorizasyon ve tanımlama görevleri arasındaki ayrımın metodolojik önemini ortaya koymuştur. Bohn ve Flege (1993) tek dilli İspanyolların İngilizce durakları nasıl algıladıklarını iki alternatifli bir zorunlu seçim tanımlama görevinde değerlendirmiştir. Uyarılar, İspanyolca durakların (önceden seslendirilmiş /d/, kısa gecikmeli /t/) ve İngilizce durakların (kısa gecikmeli /d/, uzun gecikmeli /t/) çoklu doğal simgeleri idi. Tek dilli İspanyollar, İngilizce /t/ ulamı olmamasına rağmen, uzun gecikmeli İngilizce /t/ belirteçlerini tutarlı bir şekilde „t“ olarak tanımladılar.

Son olarak, D2 öğrencileri, D1 ve D2'nin sesbilimsel alt sistemlerini oluşturan sesler arasındaki etkileşimler nedeniyle tek dilli anadili konuşucularından farklı özellikler sergileyebilir. KÖM, bu tür etkileşimlerin D1 ve D2 seslerinin ortak bir “sesbilimsel alanda” var olması nedeniyle meydana geldiğini öne sürmüştür.

Tek dilli bir kişinin sesbilimsel sistemini oluşturan ulamlar, sesbilimsel uzayda doğru ulamlaştırmayı artıran konumlar işgal etme eğilimindedir. Bu dil evrenseline işleyişi, sesbilimsel uzamda ulamlar arası mesafeleri artırır. Yine de iki dillilerin sesbilimsel alt sistemlerini oluşturan unsurlar, dillerin sesleri veya bir dilin belirli lehçeleri ile aynı şekilde kendi kendine organize olur. Sonuç olarak, iki dillinin yeni D2 ulamı, D1 sesbilimsel alt sistemindeki bir ulamdan “saparak” iki dillilerin ortak D1-D2 sesbilim uzayındaki ulamlararası mesafeleri artırabilir.

DeKeyser ve Larson-Hall (2005), yaş-performans geçişimsizliğini yaş almayla ilişkili algısal farklılıklar ile ilişkilendirmiştir. ‘Gözden Geçirilmiş Konuşma Öğrenme Modeli (KÖM-r)’ uygulanırsa varsayımları çocukların D1 konuşmayı öğrenmelerinde o dili oluşturan sesbilim dökümleriyle fazla tabi tutuldukları için ‘dolaylı öğrenmenin’ gerçekleştiği anlamına gelmektedir. Bu varsayımlarla ‘dolaylı öğrenmede’ etkinlik kritik dönemin bitmesi ile birlikte azalmaktadır, çünkü D2 öğrencileri sesbilimsel dökümlere ‘az miktarda karşılaşma’ ile edinilecek ‘otomatik’ girdileri kullanamayacağı anlamına gelmektedir (Lenneberg, 1967 s.176). Ortam dilinin sesbilim girdisini etkili bir şekilde kullanma becerisi, D1 konuşma edinimi için kabul edilen bir ön koşuldur (Kuhl, 2000). “Bilişsel değişim” hipotezine göre (DeKeyser & Larson-Hall, 2005), geç öğrenenler açık öğrenme mekanizmalarını kullanarak D2 öğrenmenin erken aşamalarında başarılı olurlar, ancak bu mekanizmalar D2 seslerini ve D1 seslerinden farklılıklarını tanımlayan dile özgü ayrıntılara yavaş uyum sağlama süreci için pek uygun değildir. Öte yandan erken öğrenenler, örtük öğrenme mekanizmaları aracılığıyla D2 sesbilim detaylarını iyi ancak yavaş bir şekilde öğrenirler.

KÖM, D2 öğrencilerinin, D1’e maruz bırakılan yeni doğanlar gibi etkisinde oldukları girdi dağılımlarının sayımlarında özelliklerinden türetilen işitsel eşdeğerlik sınıfları oluşturduğu düşünülmektedir (örneğin, Maye, Werker ve Gerken, 2002). Tek dil bilgisine sahip D1 konuşucuları, eşdeğerlikleri başka sesbilimsel özelliklerin katılımı dışında, o dile özgü sesbilimsel özelliklere sahip olabilmektedir. Ayrıca D2 öğrencileri, yeni sesbilimlerdeki farklılıkları gördüklerinde D2-D1 algısındaki bağlantıların bozulduğu da görülebilir. KÖM-r, öğrencilerinin öğrenimindeki yaş farkı ile ilgilenmemektedir. Lenneberg (1967) tarafından yapılan ve 1995’ten günümüze kadar

gelen araştırmalarda D2 konuşma öğreniminin ‘kritik dönem’ olarak adlandırılan varsayımında yaş ve zaman ile ilgili herhangi bir düşünce görülmediğinden kaynaklanmaktadır. Gerekçe olarak ise, ileri yaşlardaki öğrenimlerde D2’yi birinci dil olarak bilenler arasındaki ayrıma beyin plastisitesinin dahil edilmeyeceğini kavramak da önemlidir (örneğin, Zhang ve Wang, 2007). İkinci olarak, ‘kritik dönem’ yabancı aksanlı D2 üretiminin incelenmesi ile ilgilidir. Ayrıca kritik dönem öncesi öğrenci, birikimli D2 bilgisinden sonra bile D2 kullanımı yabancı aksan kullanımı ile değışim gösterebilecektir (Flege, 2019). D2 konuşmalarında yabancı aksan kullanan göçmenlerde gözlemlenen olağan D2 bilgisi görülememiş ya da D2 algısı ve söyleminde yeterli düzeye erişemeyecek kadar yabancı aksanlı D2 bilgisine maruz kalmış olabilirler. Üçüncü olarak, Lenneberg (1967), yabancı dillerin büyük bir uğraş ile öğrenimi ve öğretiminin gerekliliğini savunmaktadır. ‘Daldırma yolu’ ile D2 öğrenimi (örneğin göçmenler) için ‘uğraş’ D2 öğrenenlerde, özellikle geç öğrenimde, birinci dil İngilizce konuşucularına göre daha az söz varlığına sahip olmaları, D2 sözcüklerine erişimde duyulan D2 seslerinin farklı algılanması ve uygun seslerin kullanılmamasına bağlanabilir (Song ve Iverson, 2018). Kritik Dönem varsayımı, D2 öğrencilerinin ‘yalnızca maruz kalma’ ile D2 sesbiliminin ‘otomatik erişim’ sağlanamayacağı düşüncesi ile de ilgili olabilmektedir (Lenneberg, 1967 s.176). Son olarak geç öğrenciler, D2 seslerini tanımlayan sesbilimsel detaylara özel ders almadan ya da daha önce D1 erişiminde kullanılmayan bilişsel süreçleri kullanmadan erişebilirler. KÖM-r için girdi, dile özgü D2 sesbilim ulamlarının ve bileşik D1-D2 sesbilim ulamlarının oluşumu için de çok önemlidir. KÖM-r sesbilimsel girdiyi, anlamlı konuşmalarda D2 ifadelerinin başkaları tarafından üretilmesi sırasında duyulan ve görülen D2 konuşma sesleriyle ilişkili duyusal uyarım olarak tanımlar. Hem nicel hem de nitel boyutları olan girdinin ölçülmesinin zor olduğu kanıtlanmıştır.

KÖM-r ulam hassasiyeti hipotezinin kabul edilmesi için, ileriye dönük araştırmalarda D1 ulam hassasiyetindeki bireysel farklılıkların D1-D2 sesbilimsel farklılıklarının öngörüldüğü gibi ayırt edilmesini etkilediğinin gösterilmesi gerekecektir. Ayrıca, diller arası sesbilimsel farklılıkların ayırt edilmesindeki farklılıkların D2 seslerinin üretimini ve algılanmasını etkileyeceğini göstermek gerekecektir. D1 ulam hassasiyetindeki bireysel farklılıkların, öğrencilerin tutarlı diller arası tanımlama kalıpları oluşturmak için ne kadar D2 girdisine ihtiyaç duyduklarını etkileyip etkilemediğini ve tek dilli bireylerde ulam hassasiyetindeki bireysel farklılıkların işitsel keskinlik, erken aşama (ön ulamsal) işitsel işleme ve işitsel çalışma belleğindeki bireysel farklılıklardan kaynaklanmaktadır.

KÖM-r D2 sesbiliminde yeni bir içerik oluşmasında üç süreç olduğunu varsaymaktadır. D2 öğrencisi, D1 ile sesbilimsel farkı anlamalıdır ve alakalı konuşma tarzında görülen ‘işlevsel eşdeğerlik sınıfı’ görülmektedir. Varsayımda ‘eşdeğerlik sınıflarını’ gösteren sesbilimler bu göstergenin oluşumuna kadar anlaşılmasında D1 sesbilimine en yakın D1 sesine bağlı kaldığı görülmektedir. Sesbilimselliği tamamlanmamış D2’nin ‘eşdeğerliği’ ile D1 ulamındaki bağlamı ile oluşan algısal düzeye erişilemeyecektir.

2.1.2 Algısal Benzerlik Modeli

Erişkinlerin konuşmalarında, bebeklerde saptanan adaptasyonların izlendiği görülmektedir. Bu adaptasyondaki izlerin yetişkine aktarılması ise konuşmalarda görülen düzenin özelliklerinin anlaşılmasıyla gerçekleşmektedir. Bebek, sesbilimi ayırt ediciliğine de uyum sağlamaktadır. ‘Doğal sesbilim’ yani D1 uyum sonucunda yerel olmayan algıların değişiminden etkilenmektedir. D1’in farklı özelliklerine uyum sağlayan bir dinleyen, ‘sesbilim farklılığına’ ya da ‘sesbilim sabitliğine’ dikkat çektiğini anlamakta zorlanır. Algısal Benzerlik Modeli (ABM) ilgili dile ait olmayan sesbirimlerin D1 sesbilim ulamları olarak algılayıp algılanmadığını değerlendirerek başlar. Ardından, tek tek sesbirimler için belirlenen benzerlik türleri oluşturulur. Bu türlerin analizi, yerli olmayan sesbirimlerin kontrast ayrımının doğruluğu hakkında tahminde bulunmaya yardımcı olabilir. Anadili olmayan sesbirimlerin anadile (D1) nasıl dahil edildiğine bakarken, ABM (Algısal Benzerlik Modeli) ilk olarak bu sesbirimlerin anadili sesbilim ulamlarına benzer olarak algılanıp algılanmadığını kontrol etmektedir. Buna dayanarak, bireysel sesbirimlerin farklı şekillerde benzetilebilir:

1. İyi uyum sağlayabilirler, bir şekilde kabul edilebilirler, ya da doğal sesbilim kategorileri içinde fark edilir derecede farklıdır (Faris vd., 2016);

2. Konuşma olarak algılanabilirler, ancak herhangi bir doğal sesbilimsel ulama benzemezler (kategorize edilmemiş-dağınık). (Faris, Best, ve Tyler, 2016).

Model, her bir ilgili dile ait olmayan sesbirimlerin nasıl benzerlik içerdiğine bağlı olarak ilgili dile ait olmayan sesbirim çiftlerinin ayırt etme doğruluğu için öngörüler sağlamaktadır.

Yukarıda sözü edilen karşıt benzerlik türleri olarak bilinmektedir. Dört benzerlik olasılığının tüm ikili kombinasyonları mantıksal olarak mümkündür. Ancak AAM’ı

kuramsal temel olarak kullanan araştırmacılar altı farklı karşıt benzerliklere odaklanmıştır:

1. İki Ulamlı (İÜ) (Two-Category): Eğer yerel olmayan sesbirimlerin her biri farklı bir D1 sesbilim ulamına benzerlik taşırsa, buna iki ulamlı benzerlik denilmektedir. Bu ulamda ayrımcılığın mükemmel olması beklenmektedir, çünkü algılayan kişi, o dile ait olmayan sesbirimlerin arasındaki D1 sesbilimsel karşıtını belirleyebilmektedir.

2. Tek Ulamlı (TU) Single-Category: İlgili dile ait olmayan iki sesbirim arasındaki bir fark bulunmuyorsa, bu tek ulam benzerliğidir. Ayrımcılığın zayıf olacağı öngörülmektedir.

3. Ulamın Düzeltmesi (UD) (Category-Goodness): Anadili olmayan her iki sesbirim için aynı D1 sesbilimsel ulamının örnekleri olarak algılanır ve D1 ulamına uyum iyiliğinde algılanabilir bir fark bulunmaktadır. Ayrımcılık doğruluğunun iki ulamlı ve tek ulamlı benzerlikler arasında yer alacağı öngörülmektedir.

4. Ulamlaştırılmamış – Ulamlaştırılmış (UU) (Uncategorized- Categorized): Anadilinde olmayan bir sesbirim anadilinde olan bir sesbilimsel ulam olarak algılanırken diğeri konuşma olarak algılanır ancak herhangi bir anadili ulamı ile tutarlı değildir. Yakın zamanda, Faris ve diğ. (2018) ulamlaştırılmamış sesbirimleri içeren karşıtlıklar için ayrımcılık öngörülerini detaylandırmışlardır. Ulamlaştırılmamış sesbirimlerin ulamlaştırılmamış-dağınık olduğu ulamlaştırılmamış karşıtlıkları doğru bir şekilde ayırt edilmelidir. Ulamlaştırılmamış sesbirimler ulamlaştırılmamış-kümelenmiş ya da ulamlaştırılmamış -odaklanmış ise, ayırım doğruluğu ulamlaştırılmış ve ulamlaştırılmamış sesbirimler arasındaki algılanan sesbilimsel örtüşmeye bağlı olarak değişmelidir, öyle ki göreceli ayırım doğruluğu şu şekilde olmalıdır: örtüşmeyen (N) > kısmen örtüşen (P) > tamamen örtüşen (C). Örneğin, Faris ve arkadaşlarının (2018) Avustralya İngilizcesi dinleyicileri için Danca /o/, dört doğal ünlü ulamıyla (/ʊ, ɔ, o:, əʊ/) zayıf bir şekilde tutarlı olarak algılanırken, Danca /oe/ yalnızca bir D1 ulamıyla (/ɜ:/) tutarlıydı. Bu nedenle, /o/-/oe/ karşıtlığı örtüşmeyendir çünkü iki ünlü arasında ortak D1 ulamı bulunmamaktadır. Danca /ø/ üç yerel ulamı (/ʊ, ɜ:, ʌ:/) ile zayıf bir şekilde tutarlı olarak algılanmıştır, bu nedenle /ø/-/oe/ U'-P'dir çünkü her iki sesbirim de İngilizce /ɜ:/ ile tutarlı olarak algılanmıştır, ancak /ø/ diğer dile özgü ünlü ulamları ile de zayıf bir şekilde tutarlıdır. UC-N karşıtlığı için AXB Ayrımcılığı (%85 doğru) UC-P karşıtlığından (%57 doğru) daha uygundur. Tamamen örtüşen karşıtlıklarla ilgili ayrımcılık öngörülerine destek sağlamak için ek araştırmaların yapılması gerektiği düşünülmektedir.

5. Ulamlaştırılmamış-Ulamlaştırılmamış (UU) (Uncategorized-Uncategorized):

Ayrımcılık, bu ulamın benzerlikleri için, birbirlerine olan sesbilim yakınlıklarına ve dile özgü sesbilimsel kümeleriyle algılanan benzerliğe bağlı olarak zayıftan çok iyiye kadar değişmelidir.

6. Benzerlik bulunmayan ulam (Non-assimilable): Karşıtlık oluşturan yerel olmayan sesbirimlerin her ikisi konuşma dışı olarak algılanır. İyi ayırt edilmeleri gerekir, ancak ayırt etme algısal farkın belirginliğine göre değişmelidir (Tyler, 2021, s. 162).

2.1.3 Vurgu sağırlığı ve vurgu tipolojisi modelleri

İkinci dilde sesbilimsel algılamayla ilgili olarak Vurgu Sağırlığı Modeli (VSM, Stress Deafness Model) alanyazında pek çok çalışmada ele alınmıştır. Dupoux ve diğ. (1997) tarafından yapılan araştırmada, D1 Fransızca konuşucularının, vurgu konumunun değiştiği sözcüklerde vurguyu ayırt etmede zorluk yaşadıkları ortaya konmuştur. Bunda Fransızcada vurgunun sözcüğün sonunda olmasının rol aldığı düşünülmektedir. Buna karşın, İspanyolca konuşanların böyle bir zorluk yaşamadığı belirlenmiştir. Bu çalışmanın sonucunda Fransız dinleyicilerin vurgu konusunda “sağır” olduğu çıkarımında bulunulmuştur. Bu çalışmanın ardından Peperkamp ve Dupoux (2002) vurgu sağırlığı tipolojisini ortaya atmışlar ve çeşitli diller (Fransızca, Fince, Macarca ve Lehçe) üzerinde çalışmalar yapmışlardır. Bazı dilleri konuşanlarda vurgu sağırlığının daha fazla olduğu belirlenmiştir. Yine bu çalışmada, Fransızların vurgu sağırlığının en yüksek derecede olduğu görülmüştür (Yu ve Andruski, 2009, s. 324).

VSM’ye göre, öngörülebilir vurgu düzenine sahip diller hiyerarşik olarak sınıflandırılabilir (Peperkamp ve Dupoux, 2002). Buna göre eğer bir dil daha öngörülebilir bir vurgu düzenine sahipse, ikinci dil konuşucuları o dilde dili en küçük vurgu çiftlerini ayırma konusunda en küçük sesbilimsel çiftleri ayırma konusuna nazaran daha çok zorluk çekmektedirler. Peperkamp ve Dupoux (2002), sözcük solunda vurgu düzeni sergileyen Fince ve Macarca ile öngörülemez vurgu düzenine sahip bir dil olan Lehçeyi inceledikleri deneysel çalışmada konuşucuların sesbilimsel karşıtlıklarda ve vurgu karşıtlıklarında farklı davrandıklarını ortaya koymuşlardır. Çalışmada Fince ve Macarca konuşucuların vurgu karşıtlığı içeren çiftlerde anlamlı biçimde daha çok yanlış yaptıkları ortaya konmuştur. Lehçe konuşucular ise sınırda bir anlamlılıkla farklılık sergilemişlerdir. Buna dayanarak Peperkamp ve Dupoux (2002), Tablo 1’deki “vurgu sağırlığının” hiyerarşik sınıflandırmasını ortaya koymuşlardır. Buna göre birinci

kümeden dördüncü kümeye doğru vurgu sağırlığı artmaktadır. Konuşucuların D2'deki vurgu düzenini algılamaları Tablo 1'deki hiyerarşiye göre gerçekleşmektedir.

Tablo 1. Vurgu sağırlığı hiyerarşisi (Peperkamp ve Dupoux, 2002)

Küme 1 (ör. Fransızca, Fince)	Düzenli vurgunun sözcüğün her zaman sınırında olması (Öbek sonu vurgusuz işlevsel sözcükler yoktur)
Küme 2 (ör. Fijî dili)	Düzenli vurgunun seslem ağırlığına göre sözcüğün sınırında olması. Eğer ağır seslemse sözcük sonunda, diğer durumlarda sondan bir önceki seslemde. (Öbek sonu vurgusuz işlevsel sözcükler yoktur)
Küme 3 (ör. Macarca)	Düzenli vurgunun vurgusuz işlevsel sözcükler dışında sözcüğün sınırında olması.
Küme 4 (ör. Lehçe)	İçerik sözcüklerinde düzenli vurgu örüntüleri serilemesi, ancak hiçbir zaman sözcük sınırında bulunmaması vurgusuz işlevsel sözcükler dışında sözcüğün sınırında olması.

Tablo 1'de, Türkçede vurgunun sözcüğün sağ sınırında yer aldığı (bkz. Kabak ve Vogel, 2001) gerçeğinden hareketle, öngörülebilir bir vurgu düzenine sahip olduğu, dolayısıyla Türkçenin Macarcayla (Küme 3) aynı kümede olduğu görülmektedir.

VSM'ye çok benzer bir başka model olan Altmann ve Vogel (2002) tarafından önerilen Vurgu Tipolojisi Modeli (VTM, Stress Typology Model), öngörülemez vurgu örüntüsüne sahip bir dili D1 olarak konuşanların, D2'nin vurgusunu algılamada daha az sorun yaşadıklarını ileri sürmektedir. Ancak tersine, öngörülebilir vurgu düzenine sahip bir dili D1 olarak konuşanlar, diğerlerine göre daha çok sorun yaşamaktadırlar. Bunun altında yatan sayıltı, düzenliliğin, iki dil arasındaki aynı değerlere sahip değişirgenlerin sayıca fazla olmasının sağladığı yararadır (Altmann, 2006).

2.2 Sözcük vurgusu: Arnavutça ve Türkçedeki görünüşleri

2.2.1 Sözcük vurgusunun özellikleri

Sözcük vurgusu, bir sözcükteki bir seslemin, diğer seslemlere göre daha soluklu (Ergenç 2002: 29), yüksek bir perdede ve baskın sesletilmesidir (Göksel ve Kerslake 2005, Logde 2009, Nathan 2008). Bir sözcükte vurgu alan seslem, ses şiddetini, ünlünün sesbilgisel özelliklerini ve sesletimin tümünü etkilemektedir (van der Hulst 2014: 7). Örneğin, Slovak dilinde [i], [e] ve [u] ünlüleri uzun sesletildiklerinde üzerlerine vurguyu çekerken,

vurgunun atanmadığı seslemlerde zayıf özellik taşırlar ve daha kısa sesletilirler (Beňuš ve Mády 2010).

Sözcük vurgusu, bir sözcükteki belirli bir sesleme veya bir sözcük öbeğindeki belirli bir sözcüğe verilen göreceli bir vurgu veya ön plandır. Bu vurgu tipik olarak artan ses yüksekliği ve ünlü uzunluğu, ünlünün tam artikülasyonu ve ses perdesindeki değişiklikler gibi özelliklerden kaynaklanır. Sözcük vurgusu, akustik olarak öne çıkmaya yardımcı olabilmesi için sesbilimsel olarak çaba sarf edilerek üretilen bir seslemi karakterize eder. Kager (1999) sözcük vurgusunun dört ortak özeliği sıralarken üzerine ilk olarak vurgunun nasıl etkilendiği ve diller arası nasıl farklılıklar gösterdiği üzerine odaklanmaktadır. İlk özellik donuk noktası, burada ki sözcükler tek bir vurgu zirvesine sahiptir. İkinci özellik sınırlayıcılık vurgu bir sözcüğünün kenarında bulunmaktadır, vurgu sözcüğünün ya başında ya sona yakın yer almaktadır. Üçüncü ritmik özeliği, buradaki vurgu dönüşümlü bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Dördüncü özellik nicelik duyarlılığı, vurgu bazı dillerde bir sözcükteki ağır seslem vurguyu çekme eğilimindedir. Fakat miktar duyarlı olmayan dillerde, sözcüğünün ağırlığı vurgu atamasıyla ilişkilendirilmeyebilir. Ölçülü Sesbilim Kuramında vurgu bağımsız bir yapıdır. Seslemler arasında güçlü zayıf ilişkiler tarafından kodlanan ritmik bir olgudur (Halle ve Vergnaud, 1987). Zhang (2017) kuramına göre vurgu soyut bir belirginlik olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte sesbilimsel bir bakış açısıyla “aksan”, bir kombinasyon kontrast sistemini ifade etmektedir. İfadelerin daha küçük ifadelerle bölünmesini sağlamakta ve ifadeleri daha büyük kombinasyonlar doğrultusunda birleştirmek için kullanılmaktadır (Xu, 2106). Bir sözcüğünün bir seslemi aksanlı olduğunda, vurgulu olan seslem pragmatik bilgi ve sözdizimsel bilgi gibi belirli bilgileri ortaya çıkarmaktadır. Burada vurgulu olan seslemin içsel sesbilimsel özeliği bulunmaz. Bu nedenle farklı vurgular tamamen konuşmadan bağımsız olabilir. Aksanın sözcük vurgusuyla ilişkili olduğu, ancak söylem bilgisine bağlı olarak farklılık gösterebileceği söylenebilir (Yan, 2021).

Bu doğrultuda “sözlüksel vurgu” olarak da isimlendirilen sözcük vurgusunun alanyazında sabit sözcük vurgusu ve değişken sözcük vurgusu (serbest vurgu olarak da bilinmektedir) olmak üzere iki türü olduğu bilinmektedir. Sabit sözcük vurgusu, bir sözcükteki sabit konuma sahip vurguyu ifade etmektedir. Örneğin Çekce ve Fincede sözcük vurgusu incelendiğinde her zaman sözcüğün ilk sesleminde olduğunda görülmektedir. Lehçe ve İspanyolcada vurgu sondan bir önceki seslemdeyken Türkçede son seslemdeyken. Değişken sözcük vurgusu ise, bir sözcükteki sabit olmayan konuma sahip vurguyu ifade etmektedir. Vurgu, ilk, orta ya da sonda yer alan seslemde olabilir.

Ayrıca çok seslemlili veya seslemsiz sözcüklerde, vurgu sabit bir konumda tahmin edilebilir. Dolayısıyla sabit vurgulu veya değişken vurguluda vurgu dilleri, ritmin yapısını tanımlama noktasında dilbilgisi ve anlambilimlerini anlamak için her sözcük sabit vurgu konumlarına sahip olduğu bilinmektedir.

Bu çerçevede Hayes (1995) tarafından sözcük vurgusu tipolojisi üzerine yapılan araştırmada, vurgu kalıplarının çatışan güçlerin alanı olduğunu belirtmiştir. Sözcük vurgusu farklı dillerde farklı şekillerde gerçekleşmektedir. Sesbilimsel bağıntıları baskın bir özellik olabileceği gibi, aynı zamanda farklı özelliklerin bir kombinasyonu da olabilir. İki seviyeli net bir vurgu sistemi olabileceği gibi, çok seviyeli bir vurgu sistemi de olabilir. Ancak, gerçekleşme biçimleri ne olursa olsun, her zaman dilbilgisel, sözcüksel ya da ritmik olarak bir işlevi vardır. Ayrıca vurgu atamasına ilişkin açık kurallara sahiptir. Vurgu; yoğunluk, frekans ve süre gibi belirli bürünsel özellikleri değiştirmekle birlikte konuşma dizisinde aynı seviyesinde bir konuşma biriminin göreceli vurgusunu belirtmektedir (Hulst, 2014). Dolayısıyla seslem vurgusu, bir sözcüğün diğer seslemlere göre göreceli vurgusunu temsil etmektedir. Seslem vurgusu, seslemin yoğunluğunu, sıklığını veya süresini değiştirmekte ve bu nedenle pek çok dilde sözcük veya biçimbirim sınırlarına bağlı olduğu şeklinde bir bakış açısı vardır. Seslem vurgusunun yerini, Macarca ve Çekçede ilk seslem belirlerken, Fransızcada son seslem, Rusça ve İngilizcede sözcüğün biçimbilimsel yapısı bir bütün olarak belirlemektedir. Dolayısıyla seslem vurguları farklı dillerin sesbilimsel yapıları içerisinde sözcüğün konumuna bağlı olarak koşullu bir biçimde gelişmektedir.

Seslem uzunluğu, vurgu algısındaki ana akustik ipucudur ve hem perde hem de uzunluğun dil üretiminde kendi açık rolleri vardır; yani perde tonları oluşturur ve uzunluk vurguyu işaret etmektedir. Bununla birlikte, hipotezlerini desteklemek için daha fazla sesbilimsel deneylere ihtiyaç vardır. Karasaliu (2013) vurguyu ölçmek için bir formül önermiştir. Formül, perde frekansı (F_0) $\times$ genlik (A) $\times$ süre (T) çarpımıdır. Daha büyük bir sonuç daha güçlü bir vurguyu gösterir. Shi ve ark. (2020) üç sesbilimsel parametre, yani perde, uzunluk ve yoğunluk arasındaki ilişkiyi araştırdıkları çalışmalarında da bu kuramı desteklemektedir, çünkü üç parametre eşzamanlı olmasa da birbirleriyle birlikte değişmektedir. Bu nedenle, hangisinin değişime yol açtığı konusunda bir sonuca varmak zordur. Buna karşın, vurgu ile temel sesbilimsel özellikler arasında net bir korelasyon olmadığına inanan araştırmacılar da vardır.

Diller, sözcük düzeyindeki üst segment özelliklerine göre tonal dil, perde aksanlı dil ve vurgu dili olmak üzere üç tipte sınıflandırılabilir.

Tablo 2. Üç dil türü arasındaki tipolojik farklılık

	Tonal dil	Perde aksanlı dil	Stres dili
Temel doğa	Farklı kayıtlar ve konturlar üzerinde perde manipülasyonu	Sözcüğün göreceli önemi	İkili metrik kontrast ve belirginlik
Hiyerarşi	Aynı seviye	İki seviye	Çoklu seviyeler
Sonlandırıcı özellik	Geçerli değil	Belirgin	Belirgin
Zorunlu öne çıkma	Geçerli değil	Hayır	Belirgin
Öngörülebilirlik	Hayır	Yarı öngörülebilir	Öngörülebilir
Başlıca sesbilimsel gerçekleştirme	Perde	Perde	Perde, yoğunluk, süre ve yazıbirimlerin azaltılmasının bir kombinasyonu
Seslemler/morlar üzerinde perde konturu	Belirgin	Hayır	Geçerli değil
Alta yatan ton	Belirgin	Hayır	Hayır
Sesbilimsel kurallar	Ton sandhi, ton nötrleştirme, ton yayma, yüzdürme, ton kaydırma, teraslama vb.	İniş, teraslama, yayma, vb.	Çatışma, lapse, iamb (kısa uzun seslem ölçüsü), trochee, vb.

Dilbilimsel anlamda bürün, artikülatör-akustik üretimindeki varyasyonları, yani frekans veya perde, konuşma süresi veya hızı ve yoğunluk veya ses yüksekliği gibi konuşmanın işitsel-akustik özelliklerinin algılanmasını ifade eder. Dilsel ve iletişimsel bir işlevi olan konuşma segmentlerinin- ses, seslem, konuşulan sözcük- değişken özellikleri, çoğunlukla konuşma dizisinin hiyerarşik organizasyonunun daha yüksek seviyelerinde sesbilimsel olarak gerçekleştirildikleri için üst segmentler olarak adlandırılır (Fox 2000; Kasic 2000).

Değişkenlik, konuşma segmentlerinin sesbilimsel özelliklerine ait kaçınılmaz bir özelliktir ve konuşma segmentlerinin sesbilimsel pek çok özelliği kasıtlı olarak değiştirebilmektedir. Bununla birlikte, konuşma sinyalinin artikülatör-akustik özelliklerinin üretimindeki değişkenlik birçok dış faktörden etkilenmektedir. İstemsiz şekilde etkilendiği bu faktörler; iletişim kanalının kalitesi, iletişimin gerçekleştiği sosyal bağlam, konuşmacının genel sağlık düzeyi ve konuşmacının psikolojik durumu olarak sıranabilir. Değişken konuşma özellikleri çeşitliliği içerisinde yer alan sonorite, nazalizasyon, süre, yoğunluk veya frekans gibi özellikleri içerirken aynı zamanda belirli bağlamlarda hem pragmatik hem de sosyolinguistik fonksiyonlar taşımaktadır (Kasic 2000).

2.2.2 Arnavutçada sözcük vurgusu

2.2.1.2 Arnavutça hakkında kısa bilgi

Arnavut dilinin, eski İilir dilinin soyundan geldiğı ve bilinmekte ve Roma İmparatorl'ğ'u'nun İilli'ya'yı asimile etmesi ile Bulgarlar, Sırlar, İtalyanlar ve Türklerle olan etkileşimden dolayı önemli sayıda Latince, Slavca ve Türkçe alıntı sözcüğe sahip bir dil olduğı bilinmektedir. Ayrıca 1854 yılında Franz Bopp tarafından çeşitli dillerden terimleri analiz ederek benzer kökene sahip olmaları üzerine yapılan çalışma ile Arnavutçanın Hint-Avrupa diline ait olduğı kanıtlanmıştır. Farklı varsayımlar Arnavutların Tracian ya da hatta Dacian'dan geldiğini öne sürmektedir (Fortson, 2019).

Arnavutça alfabesinde 36 yazıbirim bulunmaktadır. Bunlardan 7'si ünlüleri ve 29'u ünsüzleri göstermektedir. İçlerinde 9'u da diagraftır. Her bir yazıbirim tek bir sesbirimini temsil etmekte ve Türkçe ile sesletim bakımından ortak yazıbirimler de bulunmaktadır.

Arnavutça çoğunluğu Arnavutluk ve Kosova'da konuşulmakla birlikte İtalya, Yunanistan, Kuzey Makedonya ve Karadağ'da da konuşulmaktadır. Kosova ve Kuzey Makedonya'nın resmi dili iken İtalya, Türkiye ve Karadağ'da resmi olarak tanınan ama azınlık dilidir. Arnavutçanın lehçeleri incelendiğinde Geg ve Tosk lehçesi olmak üzere iki lehçeye sahip olduğı bilinmektedir. Geg lehçesi Arnavutluk'un kuzeyinde konuşulmakta ve lehçeye ait ilk metinlerin (Formula e Pagëzi'it'tir ve Durrës Piskoposu Pal Engjëlli) 1462 yılına dayandığı bilinmektedir. Tosk lehçesi Arnavutluk'un güneyinde konuşulmakta aynı zamanda Yunanistan, Bulgaristan, İtalya ve Ukrayna'da bazı bölgelerde de kullanılmaktadır. Bununla birlikte Güney 'eg'in Elbasan varyantı 1923 yılında resmi olarak Arnavutça olarak belirlenmiştir. Elbasan varyantı her iki lehçe için daha anlaşılabilir düzeydedir. Yeni kurulan başkent Tırana ile uyumlu bir varyanttır. Ancak buna rağmen evrensel olarak kabul edilen bir standart oluşturamadı ve diyalekt olarak kalmıştır. Aşağıda Tablo 3'de Arnavutluk'ta diyalekt ayrımı gösterilmektedir.

Tablo 3. Arnavutluk'ta Diyalekt Ayrımı

Geg diyalekti	Tosk diyalekti
<i>Kuzeybatı Geg</i>	<i>Tosk</i>
<i>Kuzeydoğu Geg</i>	<i>Kuzey Tosk</i>
<i>Doğu Orta Geg</i>	<i>Lab Tosk</i>
<i>Batı Orta Geg</i>	<i>Çam Tosk</i>
<i>Güney Geg</i>	<i>Arvanit Tosk</i>
	<i>Arbëresh Tosk</i>

Arnavutçanın bu diyalekt grupları, genellikle sesbilgisi, leksikal özellikler ve dilbilgisi yapıları açısından belirgin farklılıklar içermektedir. Her bir bölgenin konuşma dili yerel etkileşimler, tarihi ve coğrafi faktörlere bağlı olarak farklılık göstermektedir. Aşağıda Resim 1'de Avrupa bölgesinde Arnavutça konuşulan yerler gösterilmektedir.

Resim 1: Avrupa'da Arnavutça Konuşulan Bölgeler

(Gjinari 1988; Elsie ve Gross, 2009)

Bu çerçevede incelendiğinde Tosk diyalektiğinin Dako-Rumence ile oldukça benzer olduğu görülmektedir. Ayrıca Arnavutça Türkçeden fazlasıyla etkilenecek 4500 civarında Türkçe sözcük içerdiği belirlenmiştir. Bunun en önemli nedenini 1385-1912 tarihleri arasında Osmanlı Devleti'nin Arnavutluk'ta hakimiyet kurması ile iki dil arasındaki etkileşim oluşturmaktadır. Ancak Arnavutça ve Türkçe akraba diller değildir. Arnavutça Hint-Avrupa dil grubunda yer alırken, Türkçe Altay dil grubunda yer almaktadır. Aşağıda Tablo 4'te Geg ve Tosk arasındaki diayelekt farklılıklar gösterilmektedir.

Tablo 4. Geg ve Tosk Arasındaki Diyalekt Farklılıklar

Farklılıklar	Gegh	Tosk
Geg'de nazal ünlüler, Tosk'ta eksik	<i>bâ</i>	<i>běj</i> “yapıyorum”
<i>ě</i> (schwa) Tosk'ta çok sık görülür ve vurgulanır, Geg'de <i>â</i> nazal çıkıyor.	<i>hân</i>	<i>hënë</i> “ay”
<i>ue</i> diftongu ya da <i>u</i> Geg'deki, Tosk'ta <i>ua</i> karşılığı var	<i>due</i> <i>grue</i>	<i>du-</i> dua “istiyorum” <i>gru-</i> grua “kadın”
Başlangıçta ki <i>vo-</i> çok az durumlarda, Tosk'ta <i>va</i> karşılığı var.	<i>voj</i>	<i>vaj</i> (yağ)
Geg'teki intervokalik <i>-n-</i> , Tosk'ta ki <i>-r-</i> karşılığı var.	<i>ranë</i> <i>venë</i>	<i>rërë</i> (kum) <i>verë</i> (şarap)
Geg'deki sondaki ünsüzler, Tosk'taki sessizleştirildiği dinleniyor	<i>kalb</i> <i>i madh</i>	<i>kalp</i> (çürümüş) <i>i math</i> (büyük)
Tosk'ta <i>mb,nd,ng,ngj</i> ünsüz kümeleri ayrı sesler olarak duyulurken, Geg'de <i>m,n,nj'</i> ye indirgenmiştir.	<i>mush</i> <i>ven</i> <i>nas</i> <i>njesh</i>	<i>mbush</i> “doldurmak” <i>vend</i> “yer” <i>ngas</i> “alay etmek” <i>ngjesh</i> (sıkışmak)
Tosk'ta ki intervokalik <i>nj</i> , Geg'de ki <i>j</i> indirgenmiştir	<i>rrâj</i>	<i>root</i> (kök)
Geg'de – <i>sha- she-</i> Kuşurlu zaman da Tosk'ta <i>-nja/nje</i> indirgenmiştir.	<i>punojsha</i>	<i>punonja</i> (çalışım)
Geg'de türkçeden alıntı sözcükler önvurguludur, Tosk'ta son vurguludur.	<i>káfe</i>	<i>kafë</i> – (kahve)
İsimlerin belirli biçimlerdeki farklılıklar <i>ue/ua</i>	<i>thue- thoni</i>	<i>thua – thoi</i> (tırnak)
Geg ünsüz gövdel fiillerin sonunu korur, Tosk ise sonu atlar.	<i>un hapi</i>	<i>unë hap</i> (acıyorum)
Tosk, ortaçların sonunlarını korur, Geg ise sonları atlar	<i>hap</i> <i>la</i>	<i>hapur</i> (açık) <i>larë.</i> (yıkılmış)
Geg'de bir mastar. Formunun varlığı Tosk'ta bir dolambaçla değiştirilmiştir	<i>me shku</i>	<i>për të shkuar</i> (gitmek)
Geg'de gelecek zaman kipinin varlığı (<i>sahip olmak- to have</i>), yardımcı fiilin şimdiki hali artı fiilin mastarı, Tosk'ta eksiktir.	<i>kam me shkue</i>	<i>gideceğim</i>

Geg’de deverbative sıfatlar, Tosk’ta yoktur, pasif participial’den farklı olarak -shēm eki ile olasılık ifade eder	<i>i punuem</i>	<i>i punueshēm</i> (ekilebilir)
---	-----------------	---------------------------------

(Kaynak: Lloshi, 1999)

2.2.2.2 Arnavutça sözcük vurgusunun genel özellikleri

Geleneksel tümce yapısı da bu duruma göre değişkenlik göstermektedir. Arnavutça da tümce yapısı “Özne-yüklem-nesne” şeklindeyken Türkçede “Özne-nesne-yüklem” sıralaması söz konusudur. Arnavutluk’ta, Türkçe- Arnavutça iki dillilik önemli ölçüde azalmış olsa da, *-llarē/ler*, *-li/lli merakli- meraklı*, *-llık/-llik fukaralık- fukarallik*, *-cı- xhi boyacı- bojaxhi*, çoğul ekleri gibi bazı biçimbilimsel birkaç Türkçe alıntı sözcükler de varlığını sürdürmektedir (Kajana ve Godeni, 2014; Balaban ve Çağlayan, 2014; Friedman ve Joseph, 2022, ss. 544-546). Türkçeden kalan ekler, Tablo 5’te gösterilmektedir.

Tablo 5. Türkçeden kalan ekler

Cı-xhi (-xhi- ünlü ve ünsüzden sonra)	<i>Bakırci- bakërxi,</i> <i>Kümürci -qymyrxi,</i> <i>Dalavereci- dallaverexhi</i>
Cı- çi (Ünsüzden sonra)	<i>Inatçı- inatçi</i>
Lık- llëk Sözcük (-ll ve -l ile bitiyorsa)	<i>Yeşilik- jeshillëk</i> <i>Pazarlık- pazarllëk</i>
Lar- Llar	<i>Babalar- baballar</i>
Ler-ler	<i>Beyler- bejler</i>

Bu doğrultuda Arnavutçanın vurgu tanımı; tonun yoğunluğu, uzunluğu ve yüksekliği gibi üç temel özellik esas alınarak yapılmıştır. Vurgulu bir seslem, vurgulu olmayan bir sesleme göre, daha kuvvetli, daha uzun ve daha yüksek bir sese sahiptir. Diller, bu üç parametreden hangisini daha çok kullandıklarına göre değişiklik göstermektedirler. Arnavutçadaki sözcük vurgusunun fiziksel yapısı incelendiğinde, vurgulu seslemin en belirgin özelliğinin kuvvet olduğu görülmektedir. Vurgulu seslem daha kuvvetli söylenmektedir ve Arnavutçanın dinamik bir vurguya sahip olduğu kabul edilmektedir. *'flutur* ‘kelebek’, *'bie* ‘düşmek’, gibi sözcüklerin ilk seslemi; *ti'ranas* ‘tiranalı’, *bes'nik* ‘sadık’ gibi sözcüklerin ikinci seslemi; *heku'ros* ‘ütüyorum’, *goja'risht* ‘sözlü olarak’ gibi sözcüklerin üçüncü seslemi; *ndërkombë'tar* ‘uluslararası’, *zanat'çi*

'zanaatkar' gibi sözcüklerin dördüncü seslemi vurguludur. Arnavutçada vurgu sözcüğün beşinci ya da altıncı sesleminde bulunabilir. Buna göre Arnavutça serbest vurgulu diller grubunda yer almaktadır. Dinamik vurgulu diğer dillerde olduğu gibi vurgunun konumu sözcüğün son seslemine göre temel alınır. Bir sözcüğün vurgulu seslemin ardından üçten fazla vurgusuz seslem bulunamamaktadır: *shtë'pi* 'ev', *as'pak* 'hiç', *rregu'lloj* 'düzeltiyorum' sözcüklerinde olduğu gibi, son seslemin vurgulu olması durumunda "oxyton" (son seslemde) vurgu söz konusudur. Diğer yandan, *'emër* 'isim', *për'ziej* 'karıştırıyorum', *për'para* 'ileri' gibi sözcüklerde sondan bir önceki seslem vurgulu olduğundan, bunlarda "paraoxyton" (sondan bir önceki seslem vurgusu, penultimate) vurgu söz konusudur. Son olarak, *'luleve* 'çiçeklere', *'maleve* 'dağlara', gibi sözcüklerde sondan üçüncü seslem vurgulu olduğundan bunlarda "proparoxytone" (sondan üçüncü hecesi) vurgu bulunmaktadır. Diğer dinamik vurgulu dillerde de tanımlanan bu üç türün yanı sıra Arnavutçada vurgunun sondan dördüncü seslemde olduğu *'fluturave* 'kelebeklerden', *dë'gjuakemi* 'duymakta', gibi sözcükler de bulunmaktadır.

Sneddon (2008, 2009, 2012, 2016, 2017) ikidilli Arnavutların yabancı dillere karşı tutumlarını araştırmışlardır. Bu çalışmalarda Arnavutça üzerine yapılan dilbilim değerlendirmelerinde Türkçedeki dilbilim özellikleriyle benzeşen noktalarda dikkatleri çekmektedir. Türkçenin ağızlarının Arnavutçadaki izlerini, kuzeydoğu ve kısmen de doğu ağızları arasında çok seslemlili sözcüklerin sonundaki /ı/, /u/, /ü/ ünlülerinin /i/'ye değişmesiyle görebilmekteyiz.

- (5) a. rakı – raki
b. kutu – kuti
c. dolu – dolli
d. penaltı – penallti,
e. boru – bori,
f. tapu – tapi

Türkçe ağızlarının Arnavutçadaki izlerine sadece sözlüksel ve biçim-sesbilimsel verilere dayanarak değil, biçimbilimsel ve sözdizimsel verilere dayanarak da ulaşmak mümkündür. Osmanlı dönemi Türkçesinde kullanılan sözcüklerin Arnavutçaya yerleşmesi konusunda, bu sözcüklerin artık modern Türkçe sözlükçesinin bir parçası olduğu ve alıntı olarak hissedilmedikleri rahatlıkla söylenebilir.

2.2.2.3 Arnavutçada vurgu ve biçimbilim

Diğer birçok Hint-Avrupa diliyle karşılaştırıldığında, Arnavutçada vurgunun kendine özgü bir özelliği bulunmakta, vurgunun çekime göre duyarsız olduğu görülmektedir. Çekimli sözcüklerde vurgu, daima çekimsel biçimbirimlerden bağımsız olarak, bağlı olduğu kökün ilgili sesleminde yer alır. Başka bir deyişle, kökü takip eden herhangi bir sesleme vurgu atanmamaktadır. Örneğin, adın adıl belirsiz biçiminde (yani yalın kökte) bulunan vurgu konumu, çekim boyunca her zaman korunur.

- (6) a. 'pe·më 'ağaç'
b. 'pe·më·t 'ağaçlar'-YÖN.ÇOĞ'
- (7) a. 'le·tër 'evrak'
b. 'le·tra·ve 'evraklar.YÖN.ÇOĞ'
- (8) A. bil·'bil 'bülbul'
b. bil·'bi·li 'bülbul.BELİRLİ'
c. bil·'bi·lë·ve 'bülbul.YÖN.ÇOĞ'
- (9) a. 'kum·bull 'erik'
b. 'kum·bu·lla·ve 'erik.YÖN.ÇOĞ'

Öte yandan, çoğu türevsel biçimbirimlerde vurgu sağa doğru kaymaktadır (belirteçlerden oluşturan birkaç vurgusuz türetimsel biçimbirim olmasına rağmen):

- (10) a. 'pu·në 'iş'
b. pu·në·'tor 'işçi
- (11) a. 'kën·gë 'şarkı'
b. kën·gë·'tar 'şarkıcı'

Arnavutça'da, sözcük vurgusu oldukça düzenlidir ve genellikle son seslemde veya sondan önceki ünlüsü üzerinde bulunur. Ancak, bazı durumlarda vurgu kuralları, sözcüğün türüne veya kökenine göre değişebilir. Biçimbilim olarak, Arnavutçada isimler, fiiller, sıfatlar ve zamirler gibi çeşitli dil yapıları bulunur. Adlar, cinsiyet (eril veya dişil), sayı (tekil veya çoğul) ve durum (nominatif, akkusatif, genitif, datif, ablatif gibi) gibi değişkenlere sahip olabilirler. Fiiller çekimlenir ve kişi, zaman, kip gibi özelliklere göre değişir. Sıfatlar ise isimlere göre çekimlenir. Arnavutçanın biçimbilimsel yapısı, çeşitli eklerin kullanımına dayanır ve sözcüğün işlevini, anlamını veya dilbilgisi yapısını değiştirir. Dilin bu yapısı, sözcüklerin nasıl kullanıldığında ve cümlelerin nasıl

kurulduğuna büyük ölçüde etki eder. Arnavutçanın sesbilimsel sistemi, ölçünlü Arnavutçanın son gelişimine kadar sürekli değişikliklere uğramıştır (Demiraj, 1998:483). Çekim ekleri içeren formlarda (örneğin, akuzatif belirli isimler), sesbilimi farklı bir vurgu pozisyonunu tetiklese bile, vurgu, açık çekim içermeyen karşılık gelen formlarla aynı seslemeye düşer. Örneğin, “adet” sözcüğü için son vurguyu bekleriz, ancak vurgu sondan bir önceki seslemeye düşmektedir. Başka bir deyişle, çekim ekleri içeren formlarda vurgu sesbilimsel olarak opaktır.

2.2.2.4 Arnavutçada vurgu ile ilgili öneriler

Arnavutça vurgu, daha genel bir ifade ile Arnavutça sesbilimi az çalışılan bir alandır. Bu konuya ilişkin bilinen Bevington (1974) ve Trommer (2004) olmak üzere yalnızca iki kuramsal çalışma bulunmaktadır. Üretken sesbiliminde Arnavutça ile ilgilenen önemli bu iki çalışma, vurgunun sözcüklere değil köklere atandığını ifade etmektedir. Her ikisi de vurguyu hem seslem ağırlığına hem de ünlü kalitesine bağlamayı önermektedir. Bevington’ın görüşü klasik üretken sesbilimidir (Canalis, 2007). Aşağıda Bevington ve Trommer bakış açılarının gelişimi aktarılmıştır.

2.2.2.4.1 Bevington'ın modeli (1974)

Vurgunun sözdizimsel yapı ile ilişki içerisinde olduğu ilk kez Newman tarafından 1946 yılında öne sürülmüştür. Üretken sesbiliminin başlangıcı ise Chomsky ve Halle'nin 1968 yılında *The sound pattern of English* (1968) başlıklı çalışmasıyla başlamıştır. Böylece Üretici Sesbilim (Generative Phonology) kuralları çerçevesinde bu görüş gelişmiştir (Aktaş, 2015). Chomsky 1950’li yıllarda duyulmaya başlandığında psikoloji, felsefe ve dilbilimde deneyci ve davranışçı kuramlar hakimdi. Chomsky ise bu yaklaşımlara karşı rasyonalizmi savunmuş ve çalışmaları onu dilbilim alanında tek isim haline getirmiştir (Sezer, 2009). Ona göre üretken ses bilimi üretim yasalarının sabit ve değişmez olduğunu ve bu yasaların yinlemeli olarak üretilmiş olan dizge şeklinde tanımlamaktadır (Chomsky, 2011: 123). *The sound pattern of English (SPE)* adlı yapıttaki sesbilimsel süreçler kuramı, üstdil anlayışındaki kuralları yansıtan evrensel bir kuramıdır ve üstdil bir doğal dildeki sesbilimsel kural türlerini temsil eder (McCarthy 2003: 327–330). Bu bağlamda bu model dili zihinsel bir bütün, özerk bir bilişsel modül ve evrensel özel kurallar sistemi olarak görmüştür (Paunovic 2003: 51-64). Dilin semantik yönünü öne çıkararak insanın gözlemlenmeyen özelliklerini hesaba katan bir yaklaşım olarak gelişim göstermiştir.

Ayrıca “derin yapı” ve “yüzey yapı” ayrımını yaparak sesbilimine “açıklayıcı” bir bakış kazandırmıştır (Müldür, 2016). Bu çerçevede derin yapı, zihnin derinliklerinde olduğu düşünülen söz dizimin anlamsal yorumlamasını içerir yapılar anlamına gelmektedir. Yüzey yapı ise derin yapıların birtakım dönüşümler aracılığıyla yüzeye açılmış şeklidir. Chomsky derin yapı (D), yüzey yapı (Y) olmak üzere üretici sesbiliminin sonsuz bir (D, Y) çiftleri kümesi ürettiğini belirtmektedir (Chomsky, 2011: 197).

Bu bağlamda üretken sesbiliminde önemli isimlerden biri olan Gary L. Bevington’un 1974’te Arnavutça sesbilimine yönelik yaptığı çalışma önem arz etmektedir. Bevington 1974’te *Albanian Phonology*, adlı eserini yayınlamıştır. Bu eserde kullanılan özellik sistemi, yazarın Chomsky ve Halle tarafından önerilen sistemidir. Sesbirimsel semboller, bir sembole ilişkilendirilen özelliklerin matrisleri olarak düşünülmektedir. Sesbirimsel semboller dışında aşağıdaki semboller kullanılmaktadır: Z her ünsüz için (örneğin [+cons]), ve Ü her ünlü için (örneğin [+syll]), ve G her yarı ünlü için (örneğin [-cons, -syll]). Arnavutça formüllerde seslem vurgusu atama kuralını ve segmental sesbilimsel özellikler sistemindeki diğer dönüşüm kuralları ortaya konulmuştur (White, 2014). Bevington’a göre biçimbilimsel olgular çerçevesinde sesbirimlerinin rolüne ilişkin tutumlar iki yönlüdür. İlk olarak isim ve fiil konumları arasında vurgunun yeri değişir ve -e; -a; -o -ë; ile biten isim konumlarını içermez (Bozhoviqi, 2012: 144). Ancak Arnavutçada vurgu ile ilgili kuralların sadece özne/kök içine yerleştirildiği ve sözcüklerin yapım eklerinin vurguya ait olduğu görüşü hakimdir (Rugova, 2016: 200). Dolayısıyla standart üretici sesbilim kuramında seslem vurgusu, [+] ve [-] değerlerine ve konuşma birimlerinin diğer tüm ayırtedici özelliklerine sahip olabilen sesbilimsel özellik olarak görülür. Tekil ve çoğul hallerde vurgu kökteki aynı seslemde olacak şekilde seçilmiştir (White, 2014). Bevington 1974 çalışması vurgunun sözcüklere değil, gövdelere ilişkin olduğunu belirtmiştir. Ona göre vurgu sondadır ama bazen bazı koşullarda eğer kök bir eylem değilse, sondan bir önceki sesleme atanmaktadır.

2.2.2.4.2 Trommer (2013)

Jochen Trommer Arnavutçada sesbilimin tek boyutlu bir dil modülü olmadığını ve süreçlerin birbirini takip eden yapıda olduğunu ifade etmektedir. Trommer’a (2013) göre, seslem vurgusu, sözcüğün dilbilgisel temellerine atanmaktadır. Sonraki aşamda çekim biçimleri ortaya çıkınca vurgu önceden belirlenen yerde kalmaktadır. Böylece sesbilimsel

türetime katılmamaktadır. Dolayısıyla seslem vurgusunun yeri dilbilgisi tabanının bürünsel yapısına göre belirlenmektedir.

Trommer'e göre, Arnavutçada vurgulanabilirlik hiyerarşisi bulunmaktadır (Canalis, 2007). Tüm çekim ekleri hiçbir zaman seslem vurgusuna sahip olmadığı ve tüm çekim biçimlerinde dilbilgisel tabanın aynı sesleminde bulunduğu söylemine karşılık bazı isimlerin ve sıfatların tekil ve çoğul tabanlarında hareketli bir vurgu görülmektedir: *nje'ri* 'adam', *'njerëz* 'insanlar'; *ba'ba* 'baba': *baba'llarë* 'babalar'' *'lumë* 'nehir', *lu'menj* 'nehirler'; *i/e ke'qja* 'kötülük' : *te kë'qinj* 'kötülükler'. Bu "istisnalar" aynı zamanda tekil ve çoğulun gramer temelleri alanında da ele alınırsa, Arnavutça vurgunun metrik ilkeleriyle her yönden uyusurlar ve ek olarak, Arnavut dilinde seslem vurgusu atama kurallarının uygulama alanının aslında bir bütün olarak sözcük değil, çekim tabanı olduğu görüşünü doğrularlar. Arnavutçadaki seslem vurgusunun sözcüklerin biçimbilimsel yapısına duyarlı olduğu, böylece vurgu karşıtlığının yalnızca dilbilgisel tabanı alanında gerçekleştiği; seslem vurgusunun paradigma içindeki sözcüğün çekim tabanında gerçekleştiği görülmektedir.

Dodi ve Gjinari (1983: 129), sondan bir önceki sözcük vurgusuna yönelik bir eğilimi kabul etmektedir. Buchholz ve Fiedler'e (1987: 53) göre eğilim, sondan bir önceki vurgunun gövde içinde olması yönündedir. Newmark, Hubbard ve Prifti'nin (1982: 15) görüşüne göre ise vurgu, gövdenin son ünlüsünde yer almaktadır.

2.2.2.4.3 Ölçülü Sesbilim Kuramı

Ölçülü Sesbilim Kuramı, sözcük ve cümlelerin ritmik yapısına odaklanan ve sözcüklerdeki vurgulu seslemlerin durumunu belirleyen parametrelerle ilgilenmektedir (Göktepe, 2013). Vurgunun özelliklerini ve kurallarını tanımlayan üretken sesbilimin bir alt kuramıdır. Diğer sesbilimsel özelliklerden farklı şekilde, konuşma akışının hiyerarşik yapısını temsil ettiği iddia edilmektedir (Hayes ve McCarthy 2003). Dolayısıyla vurgunun incelenmesi, Ölçülü Sesbilim kuramının sesbilgisel yönde gelişmesini sağlamıştır (Radoniqi, 2017: 373). Üretici Sesbilimi Kuramı, araştırmanın odağını sesbilimsel kurallardan, temsillere kaydıran yaklaşımlara dönüşmüştür. Autosegmental sesbilimi özellikle tonal karşıtlıklara ait aksan sistemlerinin gösterilmesini sağlamaktadır. Bu nedenle, sözcüklerin bürünsel yapısına yönelik klasik metrik yaklaşım, Arnavutçanın aksan sistemine yönelik araştırmalar için daha uygundur (Bozovic, 2015). Arnavutçada seslem vurgusunun sözcük tabanında konumlandırılması, sözcüğün bürünsel yapısının

benzeri olmayan ölçülü ilkeleri ile açıklanabilir. Seslemler ağırlığa göre farklılık gösterir. Dolayısıyla bimoraik ($\mu\mu$) olduklarında ağır veya güçlü (CVCC veya CVVC), monomoraik (μ) olduklarında ise hafif veya zayıftırlar (CV). Kökün kapalı sonundaki /e/ ünlüsü, o konumdaki diğer ünlüler gibi bir vurgu aldığında (jast'k 'yas'ık'ta olduğu gibi), bu onun temel temsildeki varlığının yanı sıra Arnavutçanın vokalizmindeki tam sesbirimin statüsünü de gösterir. Ayrıca, Arnavutçadaki *schwa* secundum, aslında, sözcüğün metrik temsiline her iki ucunda da ikili bir işleve sahiptir- aynı zamanda hem ametrikliğin hem de metrikliğin sesbilimsel bir gerçekleşmesidir (Bozovic, 2015: 387).

2.2.2.4.4 Uygunluk Kuramı

Uygunluk Kuramı (Optimality Theory/OT), bu türden biçimbilimsel aracılı opaklığa iki ana yaklaşım sunar: Katman yaklaşımı ve çıktı-çıktı sadakati. Katmanlı OT'de (Kiparsky 2000, Bermudez-Otero 2008), iki ekleme ve sesbilim değerlendirme seviyesi vardır: kök seviyesi ve sözcük seviyesi. Arnavutçada kök seviyesi kabaca gövdelere sözcük seviyesi ise çekimli sözcüklere karşılık gelir. Eğer vurgu, kök seviyesinde sesbilim temellere göre atanırsa ve vurgu için girdi-çıktı sadakat kısıtlamaları sözcük seviyesinde yüksek sıralanırsa, kök (taban) vurgusu çekim ekinin sesbilim sonuçlarından bağımsız olarak korunur.

Asimetrik yaklaşımda (Benua 1997, Kager 1999, Albright 2008b), biçimbilimsel olarak türetilmiş biçimler ile bunların taban biçimleri arasındaki sadakat, türetilmiş biçimlerin sesbilim değerlendirmesinde dikkate alınır, ancak tabanlarının değerlendirilmesinde dikkate alınmaz. Simetrik yaklaşım altında (Kenstowicz 1996, McCarthy 2005), tüm paradigmlar değerlendirilir ve hiçbir biçim ayrıcalıklı bir statüye sahip değildir.

Katmanlı Sesbilim (Stratal Phonology), sesbilimin dilbilgisinin diğer bileşenleriyle nasıl etkileşime girdiğine dair bir kuramdır. Temel ilkeleri basittir: Sesbilim, dilsel ifadelerin morfosentaktik yapısındaki belirli bileşenler tarafından tanımlanan alanlar üzerinde döngüsel olarak uygulanır ve farklı seviyedeki bileşenlerle (gövdeler, sözcükler ve ifadeler) ilişkili alanlar farklı sesbilim genellemelerine uyar. Çerçevenin güncel versiyonlarında (örneğin Kiparsky 2000), bu hipotezler Uygunluk Kuramı gibi kısıtlama temelli sesbilim hesaplama modelleri ile birleştirilmiştir.

Tabaka Sesbilimi, yeniden yazma kurallarının kök düzeyinde uygulanmasını kısıtlamaya çalışan Katı Döngüsellik ve Yapının Korunması iddialarını reddetmektedir. İkinci olarak, Sözcüksel Sesbilim döngüsel alan yapıları hakkında, köklerin döngüsel alanları tanımlamadığı ve kök düzeyindeki alanların özyinelemeli olduğu gibi bir dizi

önemli genellemeyi basitçe şart koşmuştur; bunun aksine, Tabaka Sesbilimindeki son çalışmalar bu gözlemleri bağımsız gerçeklerden türetmeye çalışmaktadır.

Döngüsel Kapsama, morfosentaktik olarak indüklenen sesbilimsel opaklık durumlarında, dilsel bir ifadenin opak sesbilim özelliklerini doğrudan döngüsel bir alt alanı tanımlayan bir bileşenden miras aldığını savunur. Çıktı-çıkı (output_output) uyumu kuramı, sesbilim hesaplamanın opak ifadenin bir bileşeniyle eşleşmeyen bir yüzey tabanına doğrudan atıfta bulunabileceğini ileri sürer. Sesbilim döngüsünün önceki karakterizasyonu çok çeşitli döngüsel çerçevelere genelleştirilebilir. Katmanlı Sesbilim, döngüsel alan yapısının seyrek olduğunu kodlar: nispeten az sayıda morfosentaktik bileşen sesbilim döngülerini tetikler. İkinci olarak, farklı derecedeki döngüsel düğümler için farklı P-fonksiyonları vardır. Bu fikirler tabakalaşma kuramında geliştirilmiştir. İkincisi, 'kök', 'gövde' ve 'sözcük' kavramlarına önemli atıfta bulunur. Bir kök (√) minimal bir ulamsal sözlüksel öğedir. Bir kök, sözdizimsel ulam (N, V, A, vb.) için belirtilen bir sözlüksel öğedir. Bazı durumlarda, türetme kökleri ve çekim kökleri arasında daha fazla ayırım yapmak gerekir; burada türetme kökü bir sözdizimsel ulama aittir, ancak çekilebilir hale gelmeden önce başka bir morfosentaktik işleminden geçmesi gerekir. Bir sözcük, ulamın gerektirdiği çekim özelliklerinin tamamını taşıyan, sözdizimsel olarak özerk bir sözlüksel öğedir.

Biçimsesbilim S yapılarının D temsilinden türetilme kurallarının tanımında ve ölçünlü üretken sesbilim kuramında, vurgu kurallarının konuşmanın segmental kuralları gibi doğrusal olarak uygulanmadığı, ancak dönüşümsel-üretken sözdiziminden de bilinen döngüsel dönüşüm ilkesine uygun olarak en alttan her bir üst morfo sesbilim bileşene özyinelemeli olarak uygulandığı gözlemlenmiştir. Bununla birlikte, doğrusal olmayan ve özyinelemeli bu tür kuralların sesbilimde, özellikle de bürün alanında da var olduğu bilinmektedir.

2.3 Türkçe sözcük vurgusu

Demir (2009), Inkelas (2010), Inkelas ve Orgun (2003, 2004), Kamali ve İkizoğlu (2019) ve Lightner (2011) tarafından yapılan çalışmalar da dahil olmak üzere çeşitli çalışmalar, Türkçedeki sözcük vurgusunun farklı yönlerini araştırmıştır. Bunlar arasında son vurgu, birleşik vurgu, Sezer vurgusu, türemiş küçültme sıfatlarının vurgusu, ön vurgu ekleri, -en/-an belirteçlerinin vurgusu, vurgulu ekler, vokatif vurgu, vurgulu kökler ve ikincil vurgu gibi konular yer almaktadır. Kuramsal sesbilimsel, toplumsesbilgisel ve üretimsel sesbilim alanlarında, vurgu kalıplarının nasıl ortaya çıktığını incelemişlerdir.

2.3.1 Türkçede sözcük vurgusunun genel özellikleri

Vurgu bir sözcüğün içindeki bir seslemi ya da tümcenin içindeki bir sözcüğü diğerlerine göre daha baskılı söylemektir ve onu ön plana çıkarmaktır.

Türkçede seslem vurgusunun sesbilimsel sözcüğün en soluna atandığı yaygın olarak kabul edilen bir gerçektir. Sonekler eklendiğinde vurgunun, düzenli kökün son ünlüsüne atanarak sağa doğru ilerlediği bilinmektedir. Bununla birlikte, Türkçede vurgu ataması, birçok farklı bakış açısıyla değerlendirilmektedir (Kabak ve Vogel, 2001; Kaisse, 1985; Sezer, 1983). Underhill (1986:11), Türkçede vurgunun perde vurgusu olduğunu ifade etmiştir.

Türkçede kökler incelendiğinde; düzenli ve düzensiz olarak iki sınıfa ayrıldığı görülmektedir. Seslem ağırlığının yoğun olduğu durumda sondan üçüncü (antepenultimate) seslem vurgulanır, ikinci seslemin seslem ağırlığının az olduğu durumlarda ve diğer koşullarda ise, vurgu bu sesleme atanır. (Özçelik, 2019). Sözcüğün uzunluğu ya da seslem ağırlığından bağımsız olarak vurgu, her seferinde yeni bir sonek eklendikçe sağa doğru ilerler. Aşağıda vurgunun sola doğru nasıl ilerlediği gösterilmektedir.

Türkçede kökler, düzenli ve düzensiz olarak iki sınıfa ayrılmaktadır. Sezer Vurgu Kuralına göre seslem ağırlığının yoğun olduğu durumda sondan üçüncü (antepenultimate) seslem vurgulanır, ikinci seslemin seslem ağırlığının az olduğu durumlarda ve diğer koşullarda ise, vurgu bu sesleme atanır. Sezer vurgu kuralı, Türkçe köklere atanan vurgu üzerine oldukça doğru tahminler yapmış olmasına karşın bu kural, Türkçe dilbilgisi yapısıyla örtüşmemektedir (Özçelik, 2019).

Sonekler eklendiğinde vurgunun, düzenli kökün son ünlüsüne atanarak sağa doğru ilerlemesi, aşağıda görüldüğü gibi kökün sergilediği en genel özelliklerden biridir. Sözcükler ek aldıkça vurgu son yeni gelen seslemeye kaymaktadır.

- (13) am'ca
amca'lar
amcala'rım
amcaları'mın

Türkçede iki seslemlili yer adlarında vurgu her zaman ilk seslemdedir.

- (14) 'İzmir
'Mersin
'Bursa

Bazı yer adlarında aynı yazımla ad ya da sıfat olarak Türkçede bulunmaktadır ve anlamı ayırt etmek için vurgunun yeri değişmektedir ve son seslemeye kaymaktadır:

- (15) 'Bodrum- bod'rum
'Mısır – mı'sır
'Aydın- ay'dın

Yer adlar eğer iki seslemden fazla seslemse vurgu güçlü sesleme sürülmektedir. Güçlü seslem kapalı olan seslemdir ve yer adlarında son seslem hic bir zaman vurgulanmaz.

- (16) 'İstanbul
'Ankara

Bileşik sözcüklerde vurgu her zaman ilk sözcüğün son sesleminde bulunmaktadır.

- (17) cum'hurbaşıkanı
a'navatan

Türkçe sözcükte vurgu son ünlüye atanır ve sonek eklendiğinde vurgu sağa doğru ilerler. Düzensiz köklerin aksine, düzenli köklerdeki genel görüş, hiçbir ünlünün vurgu ataması için sözlüksel işaretlemeye maruz kalmadan, Türkçe sesbilimsel sözcüğün sonundaki ünlüye vurgu atanmasıdır. Düzensiz köklerde ise, bu köklerdeki vurgunun gösterdiği örüntülerin incelendiği farklı yaklaşımlar öne çıkmıştır (Özçelik, 2011).

Charette (2008) ünsüzle biten bir sözcüğün, sonsesin aksine, çekirdeği takip eden bir önses ile bittiğini savunmaktadır. Bazı dillerde son seslemdeki çekirdek sesbilimsel olarak yorumlanamaz (sesbilgisel olarak bir ünsüzle biten sözcükler sözgelimi İngilizce) özellik taşımaktadır. Örneğin İtalyanca gibi sonu daima ünlüyle biten sözcüklerde ise sesbilgisel yorumlama yapılmaktadır.

Levi (2005) Türkçede eylemlerdeki seslem sonu konumunda bulunmayan seslemler, vurgu-sonda seslemlere göre daha uzun süre değerlerine sahip olduğunu

bulgulamıştır. Bununla birlikte, ikinci seslemde uzun ünlü içeren bazı Türkçe alıntı sözcükler bulunmaktadır (/va:li/). İlk seslemdeki uzun ünlünün varlığına rağmen, vurgu son sesleme atanabilmektedir. Eğer Türkçede vurgu uyak özellikleri bakımından incelendiği koşulda yine de seslem ağırlığına duyarlılığı bakımından bölünebilir bir uyak yapısı (örn. [(va:li)]) sergiler. Özetle ünsüzle biten bir sözcük ile ünlü ile biten bir sözcük arasındaki fark, birinin sonses diğerinin ise çekirdek ile bitmesinden kaynaklanmamaktadır.

İlk gruptaki diller için Hayes (1995), son seslemdeki ağırlığı bulunmayan çekirdek, yorumlanamaz olarak işaretlendiğini iddia etmekteyken, ikinci grup için bu durumun yorumlanabilir olduğunu iddia etmektedir. Özetle ünsüzle biten bir sözcük ile ünlü ile biten bir sözcük arasındaki fark, birinin sonses diğerinin ise çekirdek ile bitmesinden kaynaklanmamaktadır.

Ayrıca çekirdekle biten iki sözcük türü de sesbilgisel olarak hem yorumlanabilir hem de yorumlanamaz özellikler taşıyabilmektedir. Türkçe bu türlerden birinci dil grubuna aittir. Sözcükler ünlü ya da ünsüzle bitebilir. (Özçelik, 2014). Sesbilimde, belirli bir çeşitlilik derecesine sahip vurguları kapsayan üç temel yaklaşımdan söz edilebilir, bunlar; öntürselleştirme, biçimbirime özgü kısıtlamalar ve biçimsel derecelendirmelerdir. Kuramsal öncüllere dayanarak, bu sınıflandırma, araştırmacılar dil içi çeşitliliğin doğasına iki yöntemle yaklaşılmıştır) Biçimbirimsel yapıları veya sözcük sınıflarını farklı sesbilimsel yapılarla, yani kısıt sıralamalarını birleştirerek çeşitliliğin yakalandığı biçimsel derecelendirme yaklaşımıdır. Belli bir sesbilimsel yapıdaki tüm kısıtlamalar tamamen geneldir, sesbilimsel modellerin biçimbilimsel farklılaşması, kısıtlamaların sesbilimsel yapıda farklı sıralamalarından kaynaklanmaktadır

Türkçenin birçok önek ünlüsü bulunmamaktadır. Bunlar ünlü temelli birleştiğinde, sonuçta ünlü boşluğu ile sonuçlanan sonek, her zaman çözümlenmektedir. Çoğu sonek durumunda, ünlü boşluğu, kayma eklemesi ile çözümlenmektedir. Bu yaklaşımda her biçimbilimsel yapı, öbekler arası girdi-çıktı eşlemesini düzenleyen bir ortak sesbilimsel bileşene bağlıdır. Sesbilimin biçimbilimsel koşullandırması, tamamen, sesbilimin hangi biçimbilimsel yapıyla ilişkili olduğu ile ilgilidir. Bu ortak bileşen dilbilgisinde düzenlenir ve hangi sıralamada kurulmaları gerektiği ve hangi sıralamalarda farklılık gösterebilecekleri hakkındaki genellemeleri kapsar.

Tüm diller için tek bir sabit kısıtlama sıralamasının olduğu ve bu sıralamadaki kısıtlamaların bireysel biçimsel bağlamlarla kısıtlanan yaklaşımdır. Bu tür yaklaşımlarda,

kısıtlamalar potansiyel olarak biçimbilimsel olarak düzenlenmiş sesbilimi tarif etmek için ihtiyaç duyulan birçok farklı türe bölünmüştür. Araştırmacıları arasında McCarthy ve Prens (1995) ve Alderete (2001) yer almaktadır. Ortak sesbilimsel yapılanma ve kısıtlama yaklaşımı tüm dil için bir kısıtlama sıralaması kullanır. Kısıtlama yaklaşımı, yeniden sıralamayı kullanmak yerine, sesbilimsel kısıtlamaları, üyeleri belirli biçimsel bağlamlara endeksli olan gruplara bölerek sesbilime aktarılmasını tartışmaktadır.

2.3.2 Türkçede sözcük vurgusu ile ilgili öneriler

Türkçede vurgu atamaları çoğunlukla sesbilimsel açıdan araştırılmış ve sözcük vurgusunun çoğunlukla son seslemde olduğu belirtilmiştir (Sezer, 1983; Inkelas ve Orgun, 2003). Ancak Arnavutçada olduğu gibi Türkçede de birtakım istisnalar bulunmaktadır. Türkçedeki istisnai durum düzensiz köklerle ilişkilidir (Sezer, 1983). Bunların ilki 1981 yılında Sezer Vurgusudur. İkincisi istisna ise belirli ekler sözcük eklendiğinde ortaya çıkan (Revithiadou vd., 2006) duruma bağlı olarak gelişmiştir.

Vurgu, temel, kenarlık vb. gibi tamamen sesbilimsel ilkelerle belirlendiğinden, Türkçe sabit vurgulu bir sistem olarak analiz edilmiştir. Örneğin Hayes (1995) iambik ölçüler açısından analiz ettiği vurguda, bazı durumlarda göz ardı edilebileceğini ifade eder. Van der Hulst (1999) ise Türkçeyi sınırsız bir sistem olarak değerlendirmektedir. Türkçede vurguyu açıklamak için farklı analizler önerilmiştir. Bununla birlikte Türkçe vurgunun özelliklerine ilişkin araştırmalar literatürde farklılık göstermektedir. Çalışmaların çoğunda Türkçede bir sözcüğün öne çıkan seslemsini belirtmek için perde-vurgu ayrımı yapılmamış olsa da birkaç araştırmacı Türkçe'nin bir vurgudan ziyade perde-vurgu dili olduğunu iddia etmiştir (Underhill, 1986; Levi, 2005).

Bu tez çalışmasında Inkelas ve Orgun (1998, 2003) tarafından önerilen yan sesbilimsel ¹ yaklaşımına, Kabak ve Vogel (2001) tarafından önerilen klitik grup yaklaşımına ve Sezer yaklaşımına odaklanılmaktadır.

2.3.2.1 Inkelas (2006)

Inkelas (1999) ve Inkelas ve Orgun'a (1998) göre, her vurgulu kök, vurgulu son ek ve ön vurgulu son ek, altta yatan temsilde trokaik bir ölçü taşımaktadır. Inkelas (2006) konusal ölçülü yapıyı kullanan bir yaklaşım ile biçimbirime özgü hizalama kısıtlamalarını belirten

¹ "alt dilbilgisi" veya "ayrık sesbilim" olarak adlandırılmaktadır.

bir yaklaşımları karşılaştırır. Bununla birlikte, önbelirleme açıklamasının hem daha ekonomik hem de daha açıklayıcı olduğu için daha üstün olduğu savunulmaktadır

Türkçede klitiklerin (cl) varlığı bir sözcüğün vurgu örüntüsüne katkıda bulunur. Ancak klitikler bir sözcüğün sağına eklendiklerinde asla vurgu almazlar (örneğin, adam-mı (cl), bıc:ak-la (cl), Mustafa-dır (cl)). Çünkü klitikler sözcük düzeyinde vurgu atamasından kolayca hariç tutulabilmektedir. Ancak daha yakından incelendiğinde, bu tür analizler için ciddi bir sorun olduğu ortaya çıkmaktadır. Yani, bazı durumlarda klitiklerin ardından genellikle düzenli olanlar arasında kabul edilen ekler gelebilir. Bu durum eklere düzenli ve düzensiz vurgu özelliklerine sahipmiş gibi bir görünüm kazandırmaktadır (Oflazer ve Inkelas, 2006).

Türkçe üzerine çalışan dilbilimciler için iyi bilinen bir başka zorluk da sözel olmayan yüklemelerde ve görünüş, kip ve kiplik işaretleyicileri içeren yapılarda son olmayan pozisyonda vurgunun ortaya çıkmasıdır. Bu vurgu örüntüsü tipik olarak söz konusu yapıların bir düzensizliği olarak görülmüştür (Inkelas ve Orgun, 2003). Örneğin Inkelas (1999), bazı görünüş ve kiplik işaretleyicilerinin temelde vurgu taşıyıcı olarak belirtilmesi gerektiğinden bahseder; yani, ekler onları takip etse bile vurgularını korurlar. Nominalleri takip eden ve 'vurgu kaydıran' olduklarını belirten kişi işaretleyicileri için de temel belirtim gereklidir (örneğin avuka'tım (avukat-1 tekil) `ben bir avukatım', dokto'ruz (doktor- 1çoğ) `biz doktoruz'). İlk bakışta bu iki durum aynı şekilde ele alınabilir gibi görünmektedir. Bunun nedeni hem görünüş işaretleyicilerini içeren ortaçlar hem de adılların etkilenmesinden kaynaklanmaktadır.

2.3.2.2 Kabak ve Vogel (2001)

Türkçede vurgu yerleşiminin basit ve sistematik olarak algılandığı görülmektedir. Ancak Kabak ve Vogel (2001) köklerde ve eklerde çeşitli istisnalardan bahseder. Ayrıca Sezer vurgusunun üretkenliği konusunda şüphe duymuşlar, bu nedenle alıntı ve yer isimlerinde vurguyu sözcüksel ön belirlemeye bağlamışlardır. Türkçe vurguyu yeniden analiz etmeleriyle konuşmanın temsili hiyerarşik olarak düzenlenmiş birimlere ayıran “Bürünsel Sesbilim” gibi bir sesbilimi modeline dayandırmaktadırlar. Bu sesbilimsel ve prozodik bileşenler farklı sesbilimsel süreçlerin alanlarını sınırlandırmakta (örneğin Selkirk, 1980; Nespor ve Vogel 1986, Hayes 1989) ve merkezde yer alan bürün bileşeni Sesbilimsel Sözcük (Phonological Word) olmaktadır. İki üst bileşen olan Klitik Grup

(CG) ve Sesbilimsel Öbeğe (Phonological Phrase) de önemli sezdirimlerde bulunmaktadır.

Türkçede bir başka düzensiz kök vurgusu türü dikkat çekmektedir. Eşsesli olan ad ya da önadlardan sadece ilk seslemelerindeki vurguyla ayrılan bazı belirteçler vardır (örn `yal'nız', niha'yet (belirteç) `sonunda' ve nihayet (ad) `son'). Hameed (1985), belirteçleri ilgili ad ve önadlarda, vurguyu ilk seslemelerine kaydırma etkisi olan bir sıfır ekleme kuralı ile türetmeyi önermektedir. Bu yaklaşımın bir olumsuz yönü, böyle bir kuralın belirteçler ve ilgili önadlar arasında eşsesliliğin olduğu diğer durumlar için genelleştirilebilir olmamasıdır. Aslında, pek çok önad Türkçede herhangi bir vurgu değişikliği olmaksızın belirteç olarak kullanılabilir, aradaki fark yalnızca bir yapıda neyi değiştirdiklerine göre belirlenir. Söz konusu belirteçlerde başlangıç vurgusu türetmenin bir diğer dezavantajı da bu belirteçlerin başlangıç vurgusuna sahip diğer düzensiz kök türlerinden farklı görünmesine neden olmasıdır (Inkelas ve Orgun, 2003; Kabak ve Vogel, 2001).

Bazı düzensiz köklerin miktar duyarlılığını yansıtması, söz konusu öğeler hakkında ilginç bir genellemedir; ancak bu örüntünün Türkçede üretken bir olguyu yansıttığı hiç de açık değildir. Gerçekten de, ödünç alındıkları dilin vurgu kalıbını ya da Türkçenin düzenli vurgu kalıbı gibi başka bir hususu sergileyen coğrafi yerler ve yabancı sözcükler de bulunmaktadır. Dolayısıyla, Sezer kuralı sondan bir önceki seslemeye vurgu yapılmasını öngörürken, bazı öğelerde bunun yerine (i) köken dilin vurgu kalıbını (örneğin İngilizce Mandela'dan Mandela) veya (ii) bu durumda Türkçenin vurgu kalıbı dışında başka bir vurgu kalıbını (örneğin İngilizce Parliament'ten Parlement (sigara markası)). Son iki durumda, Sezer vurgu kuralını takip etmek ya da köken dilin vurgusunu korumak, vurgunun ilk seslemeye düşmesiyle sonuçlanacaktır, ancak her ikisi de seslem ağırlığına bakılmaksızın vurguyu sona yerleştiren Türkçenin olağan vurgu kuralı tarafından geçersiz kılınmaktadır (Inkelas ve Cho, 1993).

2.2.3.3 Sezer vurgusu ve Sezer kök yapısı

Türkçede ek sayısına ve sözcüklerin uzunluğuna bakılmaksızın vurgunun son seslemde olma eğilimi olsa da (ör. *akra'ba*, *akraba-lar*, *akraba-lar-'dan*) sonda olmayan vurgu eğiliminin olduğu istisnai durumlar yukarıda açıklanmıştır. Sonda olmayan vurgunun yerini belirlerken yer adlarının ve alıntı sözcüklerinin vurgu özellikleri “*Sezer Vurgu Kuralı*” (*Sezer Stress Rule*) ile açıklanmaktadır. Sezer Vurgu kuralı; sondan bir önceki

seslemnin güçlü olması ve aynı zamanda sondan bir önceki seslemnin zayıf olması durumunda sondan bir önceki seslemin vurgulanmasını gerektirmektedir (Evis ve Kılıç, 2020). Ancak yukarıdaki açıklamanın yanısıra Aktaş (2015) sözcük vurgu yerleşimlerinin genel kurallarının tüm sözcüklere has olmadığını iddia etmektedir. Türkçeye farklı dillerden alınan 11.000 bin civarındaki alıntı sözcük üzerinde çalıştığı araştırmasında; alıntı sözcüklerin Türkçede vurgu yerleşimlerinin 4 kritere göre belirlenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Anadilinin vurgu yapısını değiştirmeden alınan sözcükler, Türkçe ile aynı vurgu özelliğini paylaşan sözcükler, Türkçe vurgu kalıbına uyarlanmış sözcükler ve hem orjinal hem de Türkçe vurgu kalıplarını taşımayan sözcükler olarak değerlendirilmiştir. Inkelas ve Orgun'da, Sezer vurgusunun, biçimbilimsel olarak türetilmiş yer adlarını üreten sıfır türetme sürecinin bir parçası olarak atandığına kanıtlar sunmuştur. Türkçe konuşucular, bilinmedik veya yeni yer adlarını telaffuz etmeleri gerektiğinde kolaylıkla Sezer vurgusunu uygulayabilmektedirler. Ayrıca Türkçe konuşanlar, tek biçimli olan veya türetilmiş bir sözcüğü yer adına dönüştürebilmektedirler. Bu şekilde oluşturulmuş mevcut yer adlarına örnek vermek gerekirse, *Be'bek*→*bebek*, *Ba'kacak*→*bak-acak*, *'Torbalı*→*torba-lı* gibi. Sezer vurgusunun yakın zamanda alıntılanan sözcüklere atfedildiği söylenir. Bununla beraber bazı eski alıntıların (*'masa* ve *lokan'ta* gibi) vurgusu sonda yer almazken, daha yeni alıntılar (*fotoko'pi* ve *va'pur gibi*) vurgu davranışlarında tamamen düzenlidir: *fotoko'pi*, *fotokopi'-den*; *istim'bot*, *istimbot-'lar*. Dolayısıyla Sezer vurgu kuralı sıfırdan türetilen yer adlarına hiç bir yerleşik biçimbirime taşımadığında uygulanmaktadır. Inkelas'ın (1999) ifade ettiği gibi, sondan bir önceki seslemdeki vurgu ön vurguya yol açan -ce eki dolayısıyla olan *süt-lü-ce*→*süt-lüce* bu şeklin kök yapısında sondan üçüncü seslemde Sezer vurgusunu almak yerine, yer adı (Sütlüce) olarak kullanıldığında vurgusunu korumaktadır.

2.3.2.3.1 Sözcüksel olarak vurgulanan biçimbirimler

Yan sesbilimsel (cophonology) yaklaşımı, farklı biçimbilimsel alanlarla ilişkili, yan sesbirimler adı verilen iki alt dilbilgisel düzlemi savunmaktadır. Sezer, çeşitli alıntılarla türetilmiş yer adı oluşturma süreciyle ilişkilendirilen bir yapı olarak yaklaşımın birincisini oluşturmaktadır. İkincisi ise, sözcüğünün biçimbilimsel alanıyla ilişkili olan ve son vurgudan sorumlu (Revithiadou vd., 2006) olan bir dilbilgisidir. Birçok kök ve son ek istisna olarak vurgulanmıştır (ör. *tarhána*, *'penaltı*, *ba'karak*). Hiçbir kök veya son ek, istisnai bir son vurgu göstermez; bu nedenle istisnai olarak vurgulanan biçimbirimler her

zaman en azından iki seslemlidir. Ek olarak, bir dizi son ek (her boyutta) ön vurguludur (ör. aracılık/eşli etme bildiren, *ara'ba-yla→arabáyla*, azaltıcı *süt-lü-ce→sü'tlüce*, olumsuzluk *bırak-ma→bı'rakma*, ve belirteç olarak *hayvan-casına→hay'vancasına*). İstisnai olarak vurgulanan veya önceden vurgulanan biçimbirimler, daha fazla ek aldıklarında bile son sözcük vurgusunu geçersiz kılar (ör. *pénaltı-lar*, *bırak-ma-dı→bı'rak-ma-dı*). Sözcük başına yalnızca bir vurgu olabileceğinden, birden fazla istisnai vurgulu veya ön vurgulu biçimbirim içeren sözcükler, bunlar arasında aracılık yapmalıdır. Genelleme basittir ve standart açıklamalarla tutarlıdır: İstisnai olarak vurgulanan en içteki biçimbirim, ne olursa olsun hâkim olandır. Tablo 6'da vurgulu veya ön vurgulu biçimbirimlerin birleşimleri gösterilmiştir.

Tablo 6. Vurgulu ve/veya ön vurgulu biçimbirimlerin birleşimleri

	Vurgulu ek	Ön vurgulu ek
Vurgulu kök	a. Avrupalılaşıarak /avrúpa-lı-laş-árak/ ablúkalayınca /ablúka-la-inca/ Meksikalılaşıyor /meksika-lı-laş-íyor/	d. pencéreyle /pencére-^yle/ pénaltımı /pénaltı-^mı/ tarhánaydıysada /tarhána-^y-dı-^y-sa-^da/
Vurgulu ek	b. yapıverince /yap-íver-ince/ bırakıvererek /bırak-íver-érek/	e. yapármı /yap-árak-^mı/ yapıyormu /yap-íyor-^mu/
Ön vurgulu ek	c. bırakmıyor /bırak-^ma-íyor/ gélmeyince /gel-^me-ince/ yapmayarak /yap-^ma-árak/	f. gélmesin /gel-^me-^sin/ arabáyları /araba-^yla-^mı/

Kaynak (Inkelas ve Orgun, 2003).

(b)'dekiler dışındaki tüm formlar, doğrudan Inkelas ve Orgun tarafından ele alınan yapılardan alınmıştır. (b)'deki türden yapılar bir boşluk oluşturur. Kabak ve Vogel yalnızca (c)–(f)'deki türlerin yapılarını ele almıştır.

2.3.2.3.2 Sezer vurgusu, sözcüksel vurgu ve son vurgu etkileşimi

“En İçteki Kazanımlar” genellemesine uygun olarak, Sezer vurgu modeli bir varsayılandır ve sıfırdan türetilmiş yer adlarına yalnızca hiçbir yerleşik biçimbirim veya

biçimbilimsel bileşen zaten vurgu taşımadığında uygulanır. Dolayısıyla, Inkelas'ın (1999) gösterdiği gibi, sondan bir önceki seslemdeki vurgusu ön vurguya yol açan -^ce eki dolayısıyla olan *süt-lü-ce*→*süt-lüce* bu şeklin kök yapısında sondan üçüncü seslemde Sezer vurgusunu almak yerine, yer adı (Sütlüce) olarak kullanıldığında vurgusunu korur. Yine “En İçteki Kazanımlar”la tutarlı olarak Sezer kökleri, ister bir bileşen biçiminden almış olsun, ister Sezer kuralı tarafından atanmış olsun, daha fazla türetme veya çekim ekleri aldıklarında da vurgularını korur. Dolayısıyla, mesela ‘Ba'kacak’ sözcüğünden türetilen *Ba'kacak-lı-laş-tır-dı*, Sezer köküne getirilen vurguyu taşır ki bunun kendisi de iki katmanlı bir biçimbilimin ürünüdür (*ba'kacak* sözcüğünü oluşturan vurgusuz ek ve *Ba'kacak* sözcüksini oluşturan sıfır yer adlarını dönüştüren Sezer vurgusu).

3. BÖLÜM

UYGULAMA

3.1 Bilinirlik deneyi

Bu bölümde uygulama öncesinde araştırmada kullanılan deney uyaranlarının oluşturabilmesi için yapılan ön hazırlık süreçlerine yer verilmiştir.

3.1.1 Katılımcılar

Çalışma hakkında Türkçe ve Arnavutça Sözcük Bilinirlik Testi oluşturularak sosyal medya aracılığıyla duyuru yapılmış ve 262 katılımcı (131 Arnavut ve 131 Türk katılımcı) çalışmaya katılmak üzere başvuruda bulunmuştur. Arnavut katılımcıların hiçbiri Türkçe bilmemektedir. Arnavut katılımcılar 100 kadın ve 31 erkekten oluşmaktadır. Erkek katılımcıların yaş ortalamaları 34.20 (SS=9.73), kadın katılımcıların yaş ortalaması 35.41'dir (SS=10.36). Türk katılımcılar ise 95 kadın ve 36 erkekten oluşmaktadır. Erkek katılımcıların yaş ortalamaları 42.25 (SS=8.79), kadın katılımcıların yaş ortalaması 39.75'tir (SS=10.17).

3.1.2 Gereç

Arnavutça ve Türkçede ortak sözcüklerde aynı ve farklı vurgu dağılımları gösteren sözcükler deneyde kullanılacaktır. Dizdari (2005), *Fjalor i Orientalismave në Gjuhën Shqipe* ('Arnavut Dilinde Orientalizmalar Sözlüğü') adlı çalışmasında günümüz Arnavutçasında 4406 Türkçe sözcük olduğunu belirtmektedir. Dizdari bu ortak sözcükler için "orientalizmalar" terimini kullanmakta, bu terimin aslında Türkçe aracılığıyla Arnavutçaya giren Türkçe, Arapça ve Farsça sözcükleri kapsadığını belirtmektedir. Çalışmada, Türkçe sözcükler anlambilimsel özelliklerine göre sınıflandırılmış ve başlıca şu konularda sunulmuştur: Yönetim, askeriye, hukuk, din, inşaat ve mimarlık, ev eşyaları, mutfak, yiyecek ve gıda, giyim-kuşam, meslekler, karakter ve kişilik özellikleri, sosyal yaşam, denizcilik, kadın el becerileri, alışveriş, hizmet, para, finans, ölçü birimleri, müzik, oyun, folklor, arazi, bitki ve hayvancılık, eğitim ve kültür faaliyetleri, soy terimleri, tıp, renkler, zaman, taşımacılık, dericilik vb. Diğer yandan Burnazi (2011), Arnavutçadaki Türkçe, Farsça ve Arapça kökenli sözcükleri incelemiştir. Tezde gerek

Dizdari'nin (2005) çalışmasından gerekse Burnazi'nin (2011) verilerinden yararlanılarak ortak sözcükler vurgularına göre belirlenecektir. Bu çalışmada Dizdari'nin çalışmasından uzaman görüşü alınarak 2541 sözcük seçilmiştir. Ardından bu sözcükler içinden aşağıdaki ölçütler dikkate alınarak sözcük seçilmiştir bkz Ek 1):

- a) Sözcüğün iki seslemlili olması,
- b) Sözcüğün Arnavutça ve Türkçe dışından alıntı bir sözcük (radyo, kambyo, müzik vb.) olmaması,
- c) Sözcüğün çeşitli alanlara ait terim olmaması.

3.1.3 Prosedür

Deneyin Bilinirlik Anketi, Google formlar ara yüzünde çevrim içi bir Sözcük Bilinirlik Anketi biçiminde hazırlanmıştır. Toplam 99 sözcük yer almıştır ve ilgili kişilere e-posta yoluyla ya da link paylaşarak uygulanmıştır.

Türkçe ve Arnavutça Sözcük bilinirlik testi için 262 katılımcı (131 Arnavut ve 131 Türk katılımcı) çalışmaya katılmak üzere başvuruda bulunmuştur. Test 99 ortak sözcükten oluşmaktadır. Testte katılımcılara ortak sözcüklerin bilinirliği sorulmuş, katılımcılardan 1'den 5'e kadar sözcüklerin bilinirliğini puanlamaları istenmiştir.

Çalışmada her bir katılımcıya online anket ve formlar uygulanmıştır. Söz konusu formlar Türkçe olarak hazırlanmış; daha sonra Arnavutça çevirisi yapılarak birinci dili Arnavutça olan katılımcılara uygulanmıştır.

Anket formunda yer alan yönerge aşağıdaki gibidir.

Merhabalar,

Anketimize hoş geldiniz. Bu anket Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya fakultesi Dilbilim Bölümünde gerçekleştirilen 'İkinci dil olarak Türkçe edinen Arnavutça konuşucularda Türkçe sözcük vurgusunun algılanması' adlı doktora çalışmasına veri toplama amacıyla yapılmaktadır. Bu ankette size sunacağımız sözcüklere ne kadar aşina olduğunuzu, bu sözcükleri ne kadar bildiğiniz sorguluyoruz. Şimdi size bazı sözcükler sunacağız. Lütfen, farenizle 1'den 5'e kadar bir sayıya tıklayarak 5 puanlık bir derecelendirme ölçeğinde her sözcük için tanıma derecenizi değerlendirin.

Bu anketin amacı aşağıdaki listede yer alan sözcüklerin bilinirlik derecelerini ölçmektir.

Lütfen listede yer alan deyimlerin her birini aşağıdaki skalaya göre 1-5 arasında puanlayınız.”

Sözcük Bilinirlik Anketinin uygulaması katılımcıların bir arada bulunduğu online bir ortamda gerçekleşmiştir. Katılımcılardan, ankette yer alan her bir deyim 1 ile 5 puan arasında aşağıdaki kriterler baz alınarak değerlendirmeleri istenmiştir. Anketlerin uygulanması yaklaşık 15 dakika sürmüştür.

1- Bu sözcüğü daha önce ne gördünüz ne de duydunuz.

2- Sözcüğü daha önce görmüş veya duymuş olabileceğinizi düşünüyorsunuz.

3- Sözcüğü mutlaka görmüşsünüzdür, ancak anlamı hakkında kesin bir fikriniz yok.

4- Sözcüğün anlamını bildiğinizi düşünüyorsunuz ancak bildiğiniz anlamın doğru olduğundan emin değilsiniz.

5- Sözcüğü biliyorsunuz ve sözcüğün anlamını bildiğinizden kesinlikle eminsiniz.

Testi i njohjes me fjalën

ozguraydin66@gmail.com [Switch accounts](#)

* Indicates required question

Tani mund të filloni plotësimin duke klikuar një numër nga 1 deri në 5. Faleminderit.

depo *

1 2 3 4 5

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Resim 2. Sözcük Bilinirliğinin Belirlenmesine yönelik Arnavutça Anket Formu (çeviri: *Lütfen listede yer alan deyimlerin her birini aşağıdaki skalaya göre 1-5 arasında puanlayınız*)

Resim 3. Sözcük Bilinirliğinin Belirlenmesine yönelik Türkçe Anket Formu

Sözcük Bilirnilik Ankentinde yer alan sözcüklerin bilirnilik değerleri arasında istatistiksel anlamlılık sorgulaması için öncelikle tüm verilerin toplamı ve ortalaması alınmış daha az bilinir ve bilinir sözcükler belirlenmiştir.

3.2 Gerçek sözcüklerle ABX ayırmama görevi

3.2.1 Katılımcılar

Bu tez D1 Arnavutça ve D2 Türkçe arasında tipolojik farklılıkların D2 Türkçede sözlüksel vurgunun algılanmasını eğer etkiliyorsa nasıl etkilediğini orta koymayı amaçlamaktadır. Arnavutça-Türkçe ikidilliler grubu en az üç yıl Ankara’da yaşayan, Türkçeyi örgün eğitim ortamında edinmiş olan bireylerden seçilmiştir. Deneyde Arnavutça-Türkçe ikidilliler Türkiye’de öğretim gören ve çalışan olan kişilerden oluşmaktadır. 23-42 yaş arası, nörolojik ve psikolojik herhangi bir sağlık sorunu olmayan 40 gönüllü (29 Kadın, 11 Erkek, Yaş ort.: 36,75, Ort.: SS: 3.94) yer almıştır. Deneyde Türkçe konuşan kontrol katılımcıları 21-41 yaş arası, nörolojik ve psikolojik herhangi bir sağlık sorunu olmayan 21 gönüllüden (16 Erkek, 26 Kadın, Yaş ort, 34,23 Ort., SS: 6.27) oluşmaktadır. Katılımcıların cinsiyete göre dağılımını belirten tablo aşağıda verilmiştir.

Tablo 7. Cinsiyete göre dağılımı

	kadın	erkek
Arnavutça-Türkçe ikidilliler	29	11
Kontrol grubu	26	16
Toplam	55	26

Araştırmaya olma kriterleri ise şöyledir:

1. 20-45 yaş arasında olma
2. Katılımcıların sağ eli kullanması
3. Katılımcıların görme ve işitme bozukluğu olmaması
4. Katılımcıların herhangi bir nörolojik, psikolojik hastalık veya konuşma bozukluğu olmaması.

Çalışmada, içerme ölçütü olarak lise ve üzeri eğitim düzeyine sahip olma niteliği aranmıştır. Katılımcıların eğitim düzeylerine ve gruplara göre dağılımı Tablo (8)'de verilmiştir. Buna göre Arnavut katılımcıların sırasıyla ön lisans (0), lisans (20), yüksek lisans (14) ve doktora (6) düzeyinde eğitim aldıkları gözlenmiştir. Türk katılımcıların sırasıyla ön lisans (1), lisans (38), yüksek lisans (0) ve doktora (3) düzeyinde eğitim aldıkları gözlenmiştir.

Tablo 8. Katılımcıların Eğitim Düzeylerine göre Dağılımı

Grup	Ön lisans	Lisans	Yüksek lisans	Doktora	Toplam
Arnavutça ikidili	0	20	14	6	40
Türkçe tekdili	1	38	0	3	42
Toplam	1	58	14	9	82

3.2.2 Gereç

Belirlenen sözcüklerin her iki dilde vurgu örüntüleri oluşturulmuştur. Deneyde kullanılacak sözcükler seslem sayısı, biçimbirim özellikleri, sıklık özelliklerine göre belirlenip, belirlenen sözcükler Boersma ve Weenink (2018) tarafından geliştirilen Praat (ver.6.5) yazılımı yardımıyla farklı seslemlerde vurgulanarak sesletilmiştir. Sözcükler doğru sesletimi düzgün diksiyon olan Ankara Üniversinde Dilbilim Bölümünde eğitim gören bir kadın öğrenci ve bir erkek öğrenci tarafından mikrofon kullanılarak kayıt edilmiştir. Ses karakteristiğinin belirlenmesi için konuşucunun ses analizi PRAAT ses analiz programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Kayıtlar sırasında her bir sözcük 3'er defa tekrarlanmıştır. Deneyde kullanılan sözcükler Ek 2'de sunulmuştur (bkz. Ek 2).

Türkçede sadece ikinci seslemi vurgulu olup Arnavutçada aynı sözcüklerin ilk ve ikinci seslem vurgulu olanlar seçilmiştir. Bu sözcüklerin yarısı ilk seslemi vurgulu yarısı da ikinci seslemi vurgulu olarak seslendirilmiştir. Tablo (9)'da görüldüğü gibi, Arnavutçada ilk seslemi vurgulu olan (Türkçede ikinci seslemi vurgulu) sözcükler hem

birinci seslemi vurugulu hem de ikinci seslemi vurgulu biçimde 30’ar örnekte sunulmuştur. Aynı şekilde, Arnavutçada ikinci seslemi vurgulu olan (Türkçede ikinci seslemi vurgulu) sözcükler hem birinci seslemi vurugulu hem de ikinci seslemi vurgulu biçimde 30’ar örnekte sunulmuştur.

Tablo 9. Arnavutça Türkçe vurguda birinci ve ikinci seslem dağılımı

Arnavutça vurgu	Türkçe vurgu	Uyaran vurusu	Sayı
Birinci seslem	İkinci seslem	Birinci seslem	30
Birinci seslem	İkinci seslem	İkinci seslem	30
İkinci seslem	İkinci seslem	Birinci seslem	30
İkinci seslem	İki seslem	İkinci seslem	30

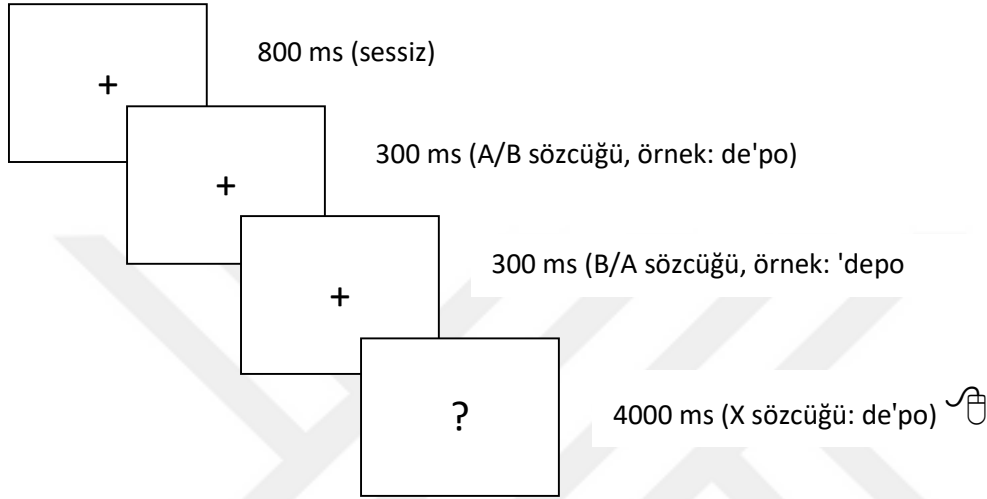
3.2.3 Prosedür

Katılımcılara ilk önce Onam Formu sunulmuştur. Adından katılımcıların ikidillilik düzeyleri belirlenmiştir. Arnavutça-Türkçe ikidilliler grubunun ikidillilik düzeyleri iki yolla belirlenmiştir. İlk olarak katılımcıların üniversitelerin yabancı dil olarak Türkçe eğitim veren kurumlarındaki dil düzeyleri temel alınmıştır. Ayrıca katılımcıların bildikleri tüm dillerin konumlarını ve düzeylerini belirlemek için katılımcılara LEAP-Q (Marian, Blumenfeld ve Kaushanskaya, 2007) öz değerlendirme testi uygulanmıştır. Kontrol grubu ise anadili Türkçe olan ve yaş ortalaması ve cinsiyet dağılımı deney grubuna eş (Arnavutça-Türkçe ikidilliler grubu) bireylerden oluşmuştur. (bkz, ek 3)

Deney sözcüklerin sunulumunda PsychoPy v3.0 (Peirce, 2003) yazılımı kullanılmıştır. Katılımcılardan deneye başlamadan önce 12 sözcüklerde oluşan deneme oturumunu gerçekleştirmeleri istenmiştir. Katılımcı deney sırasında klavyede bulunan “boşluk (space)” tuşuna basarak tepki vermektedir. Klavye, yatay ekseninde, katılımcıya göre ortada hizalanmış olarak yerleştirilmiştir.

ABX görevleri A, B ve X olarak üç uyarandan oluşmaktadır. ABX ayırimsama görevi sırasında katılımcılar sırasıyla üç sözcük işitlemiştir. Aşağıda şekil 2’de sunulduğu üzere, deneylerde ekrana ilk önce 800 ms süresinde fiksasyon (+) gelmektedir. Daha sonra fiksasyon ekranda kalmaya devam ederken kulaklıktan “A” ya da “B” uyararı işitilmektedir. “A” uyararında sözcüğün vurgusu ilk seslemdeyken “B” uyararında ikinci seslemdeyken. Daha sonra yine fiksasyon ekrandayken bu defa 300 ms süreyle daha önceki uyararı “A” ise kulaklıktan “B” uyararı, önceki uyararı “B” ise kulaklıktan “A” uyararı

işitilmektedir. Son olarak ekrana soru işaret geldiğinde son sözcük olan “X” işitilmektedir. Katılımcı X’in vurgusu birinci (A/B) sözcüğün vurgusuna benziyorsa “1” tuşuna, ikinci (B/A) sözcüğün vurgusuna benziyorsa “2” tuşuna basarak yanıt vermektedir. Katılımcıların verdikleri yanıtlar ve yanıt verme süreleri (tepki süreleri) kaydedilmektedir. Deneklere, tepki süresi için en fazla 4000 ms süre verilmiştir (bkz. Şekil 2).

Şekil 2. Deney Prosedürü

A ve B uyaranları en küçük çiftlerden (örneğin de'po [Türkçe] ve 'depo [Arnavutça]) oluşmakta ve X sözcüğü, A ya da B ile aynı vurguya sahip sözcük olarak sunulmuştur. Örneğin de'po [Türkçe]. Böylece, katılımcılar X sözcüğünün hangi vurguya sahip olduğunu (A ya da B) belirlemeye çalışmışlardır. Dönüşümlü olarak A ve B sözcükleri Türkçe ve Arnavutça vurgu düzeni içeren sözcüklerden oluşturulmuştur. Ses kayıtları Praat dijital kayıt yazılımı yardımıyla 44.1kHz örnekleme hızında gerçekleştirilmiştir. Tüm uyaranların yoğunluğu yaklaşık 50 dB olarak normalleştirilmiştir.

Uyaranlar iki seslemlerli gerçek ortak 60 sözcükten oluşmaktadır, bunlardan 30'si arnavutça, 30'si Türkçe vurgu çiftlerinden oluşmaktadır. Her bir sözcük çifti dört ABX kombinasyonu oluşturmaktadır: ABA, ABB, BAA, BAB, bu nedenle her test bloğunda 120 farklı uygulama gerçekleştirilmiştir (30 vurgu çifti $\times$ 4 ABX koşulu). Her bloktaki uyaranlar rastgele sırayla sunulmuştur. Görevde dört tekrarlama bloğu bulunmaktadır. Bu nedenle, her katılımcının algılama görevinde toplam 320 (120 deneme $\times$ 4 tekrar bloğu) deneme tamamlaması gerçekleştirilmiştir.

Katılımcılara deney öncesi aşağıdaki yönerge sunulmuştur:

Deneyimize hoş geldiniz. Şimdi ard arda iki sözcük duyacaksınız. İlk sözcüğe “A” ikinci sözcüğe “B” diyelim. Bu iki sözcüğün ardından üçüncü bir sözcük daha duyacaksınız. Buna da “X” diyelim. Eğer X sözcüğünün sesletimi A’ya benziyorsa (yani ilk sözcüğe benziyorsa lütfen “1” tuşuna basınız. Eğer X sözcüğünün sesletimi B’ye benziyorsa (yani ikinci sözcüğe benziyorsa lütfen “2” tuşuna basınız.

Deneyde toplamda 2 oturum vardır. ‘Deney Bitti! Uyarısını görmeden önce deneyi bitirmeyiniz.

Deneyde her bir uyarana ilişkin tepki süreleri ve yanıtların doğruluk (accuracy) değerleri yazılım tarafında otomatik olarak kaydedilmiştir. Deney uygulamaları dış seslerden mümkün olduğunca yalıtılmış bir odada gerçekleştirilmiştir. Deney her bir katılımcı için aşağı yukarı 10 dakika sürmüştür

3.3 Bulgular

3.3.1 Ortak sözcüklere ilişkin bulgular

Tez kapsamında Arnavutça ve Türkçedeki ortak sözcükler ‘Fjalori i Gjuhës Shqipe’ ve ‘Konuşma Dili ve Türkçenin Söyleyiş Sözlüğü’ kaynaklarından yararlanılarak belirlenmiştir. (bkz. Ek 1)

3.3.1.1 Ortak sözcüklerin seslem yapısı

Veri tabanında bulunan 1580 ortak sözcüğün seslem yapısı Tablo (10)’da sunulmuştur. Tabloda görüldüğü gibi Arnavutça Türkçe ortak sözcüklerde büyük bir fark bulunmamaktadır.

Tablo 10. Türkçe ve Arnavutça Ortak Sözcüklerin Seslem Yapıları

Seslem Sayısı	Arnavutça		Türkçe	
	Sayı	%	Sayı	%
1	109	6.90	110	6.96
2	625	39.56	674	42.66
3	509	32.22	519	32.85
4	270	17.09	232	14.68
5	64	4.05	43	2.72
6	3	0.19	2	0.13
TOPLAM	1580	100.00	1580	100.00

Bu tablo, Türkçe ve Arnavutça arasındaki ortak sözcüklerin seslem yapılarını göstermektedir. İki dildeki sözcüklerin seslem sayıları ve yüzdeleri sunulmuştur. Her iki dilde de en çok görülen seslem sayısı 2'dir. Bu seslem sayısına sahip sözcüklerin oranı Türkçede %42,66, Arnavutçada ise %39,56'dır. Her iki dilde de en az görülen seslem sayısı 6'dır. Ancak bu seslem sayısına sahip sözcüklerin oranı oldukça düşüktür (%0,19 - Arnavutça, %0,13 - Türkçe). Arnavutçada ve Türkçede genel eğilim 2 ve 3 seslemli sözcüklerdir.

Arnavutçada %39,56 ile en yüksek orana sahip olan 2 seslemli sözcükler, Türkçede %42,66 ile en yüksek orana sahip olan 2 seslemli sözcüklerden biraz daha düşüktür. Türkçede %32,85 oranındaki 3 seslemli sözcükler, Arnavutçada %32,22 oranındaki 3 seslemli sözcüklerden biraz daha yüksektir. Her iki dilde de 4 seslemli sözcüklerin oranı düşüktür, ancak Türkçede biraz daha düşüktür (%14,68 - Türkçe, %17,09 - Arnavutça). İki dil arasındaki seslem yapıları benzerdir, çoğunlukla 2 ve 3 seslemli sözcükler öne çıkmaktadır. Türkçe ve Arnavutçada 4, 5 ve 6 seslemli sözcüklerin oranları genellikle düşüktür.

3.3.1.2 Ortak sözcüklerin uzunluğu

Veri tabanında bulunan 1580 ortak sözcüğün uzunluklarına ilişkin bilgiler Tablo (11)'de sunulmuştur. Tablo 11'de görüldüğü gibi Türkçe ve Arnavutça Ortak Sözcüklerin Uzunlukları, Arnavutçada en uzun sözcük 15 seslemden oluşup, 1 tane bulunmaktadır; öte yandan Türkçede 15 seslemden oluşan sözcük bulunmaktadır. Ortak sözcüklerin arasındaki en büyük fark 5 seslemden oluşan sözcük bulunmasıdır.

Tablo 11. Türkçe ve Arnavutça Ortak Sözcüklerin Uzunlukları

Sözcük uzunluğu	Arnavutça		Türkçe	
	Sayı	%	Sayı	%
2	3	0.19	2	0.13
3	34	2.15	50	3.16
4	131	8.29	143	9.05
5	270	17.09	331	20.95
6	278	17.59	282	17.85
7	254	16.08	242	15.32
8	246	15.57	235	14.87
9	158	10.00	133	8.42
10	100	6.33	80	5.06
11	63	3.99	45	2.85
12	24	1.52	24	1.52
13	15	0.95	11	0.70
14	3	0.19	2	0.13
15	1	0.06	0	0.00
TOPLAM	1580	100.00	1580	100.00

3.3.1.3 Ortak sözcüklerin biçimbilimsel özellikleri

Veri tabanında bulunan 1580 ortak sözcüğün biçimbilimsel özellikleri barındırdıkları biçimbirim sayılarına göre betimlenmiştir. Tablo 12’de ortak sözcüklerin biçimbirim sayılarının dağılımları görülmektedir. Tabloda görüldüğü gibi Türkçe ve Arnavutça Ortak Sözcüklerin Biçimbirim Sayıları arasında belirgin bir fark bulunmaktadır. Arnavutçada 4 biçimbirim sayısı Türkçede ortak sözcüklerde bulunmamaktadır.

Tablo 12. Türkçe ve Arnavutça Ortak Sözcüklerin Biçimbirim Sayıları

Biçimbirim sayısı	Arnavutça		Türkçe	
	Sayı	%	Sayı	%
1	1163	73,61	1379	87,28
2	343	21,71	186	11,77
3	67	4,24	15	0,95
4	7	0,44	0	0,00

Her iki dilde de sözcüklerin büyük çoğunluğu tek bir biçimbirime sahiptir. Arnavutça’da %73,61, Türkçe’de ise %87,28 oranında sözcükler tek bir biçimbirime

sahiptir. Hem Arnavutça hem Türkçe de birden fazla biçimbirime sahip olan sözcükler bulunmaktadır. Arnavutça'da %26,39, Türkçe'de ise %12,72 oranında birden fazla biçimbirime sahip sözcükler bulunmaktadır. Türkçe'de tek biçimbirimli sözcüklerin oranı Arnavutça'ya göre daha yüksektir. Arnavutça'da çoğunlukla tek biçimbirimli sözcükler bulunurken, Türkçe'de bu oran daha düşüktür.

Arnavutça'da 7 sözcük sıfır biçimbirime sahiptir, Türkçe'de ise hiçbir sözcük sıfır biçimbirime sahip değildir. Bu analiz, Türkçe ve Arnavutça'daki ortak sözcüklerin biçimbirim sayılarını karşılaştırarak dilbilimsel farklılıkları ortaya koymaktadır. Her iki dilde de tek biçimbirimli sözcüklerin çoğunlukta olduğu görülmektedir, ancak Türkçe'de bu oranın daha yüksek olduğu ve birden fazla biçimbirime sahip sözcüklerin Türkçe'de daha az olduğu belirgin bir fark olarak öne çıkmaktadır.

3.3.1.4 Ortak sözcüklerin sözcük vurgusu özellikleri

Veri tabanında bulunan 1580 ortak sözcüğün sözcük vurgusu özellikleri Arnavutçada *Fjalori i Gjuhës Shqipe* (2006), Türkçede ise Ergenç'in *Konuşma Dili ve Türkçenin Söyleyiş Sözlüğü*'nden derlenmiştir. Tablo 13'te iki dilde kaçınıcı seslemlerde vurgu bulunduğu görülmektedir. Tabloda görüldüğü gibi Türkçe ve Arnavutça ortak sözcüklerin vurgulu seslem dağılımları hemen hemen aynıdır, büyük bir fark bulunmamaktadır. Vurgu Arnavutçada altıncı seslemde bulunmamaktadır.

Tablo 13. Türkçe ve Arnavutça Ortak Sözcüklerin Vurgulu Seslem Dağılımları

Vurgulu Seslem	Arnavutça		Türkçe	
	Sayı	%	Sayı	%
1	261	16.52	241	15.25
2	625	39.56	664	42.03
3	466	29.49	443	28.04
4	194	12.28	192	12.15
5	34	2.15	38	2.41
6	0	0.00	2	0.13
TOPLAM	1580	100.00	1580	100.00

Her iki dilde de vurgulu seslem dağılımı benzerdir ve çoğunlukla 2 ve 3 vurgulu sesleme sahip sözcükler öne çıkmaktadır. En yaygın olan vurgulu seslem sayısı her iki

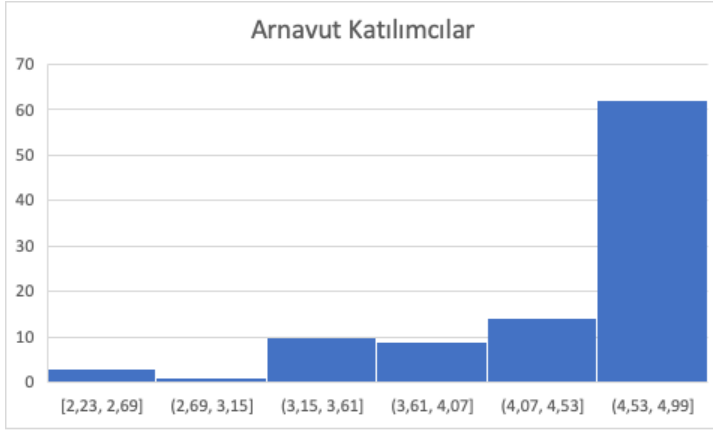
dilde de 2'dir ve en yüksek orana sahip vurgulu seslem sayısı 2'dir. Türkçede bu oran %42.03 iken, Arnavutça'da %39.56'dır. İkinci en yüksek orana sahip vurgulu seslem sayısı ise her iki dilde de 3'tür. Türkçe ve Arnavutçada vurgulu seslem dağılımları benzerdir. Çoğunlukla 2 ve 3 vurgulu sesleme sahip sözcükler her iki dilde de yaygın olduğu gözükmemektedir. Hem Arnavutça hem Türkçede 6 vurgulu sesleme sahip sözcükler çok düşük oranda bulunmaktadır. İki dilde de belirli vurgulu seslem sayılarının öne çıkmaktadır ve genel olarak benzer dağılıma sahip oldukları görülmektedir.

3.3.2 Bilinirlik testi bulguları

Verilerin analizinde öncelikle Arnavutça ve Türkçe konuşucuların bilinirlik dağılımları ortaya konduktan sonra her bir sözcüğe ilişkin bilinirlik ortalamaları alınarak her iki grupta ortalamaların yüksek olduğu sözcükler seçilmiştir.

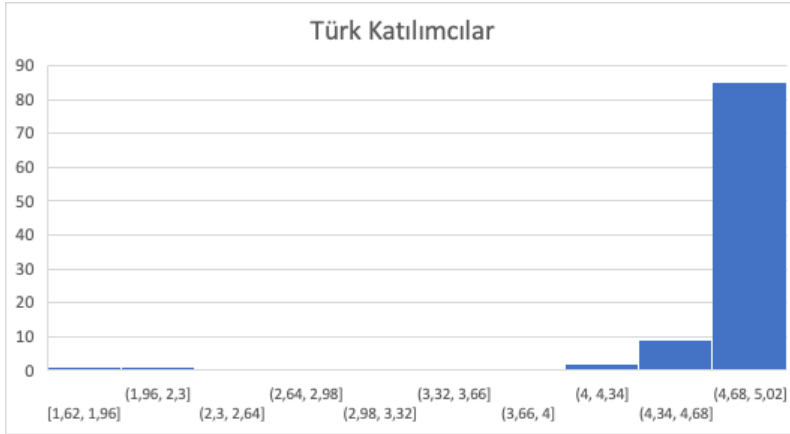
Tablo (14)'te, Türk katılımcıların belirli sözcüklerin 'bilinirlik ve 'öngörülebilirlik' düzeylerini göstermektedir. Türk katılımcılar, tablodaki çoğu sözcüklerin anlamlarını bilme konusunda yüksek bir başarı göstermişlerdir. Öngörülebilirlik yüzdesi, katılımcıların belirli bir sözcüğünün tahmin etme başarısını ölçmektedir. Tablodaki tüm sözcükler, yüksek öngörülebilirlik yüzdesine sahiptir (bkz. Ek. 4 ve Ek. 5)

Ek 4'te ve Ek 5'te görüldüğü gibi , hem Arnavut ve hem Türk katılımcıları, bir çok sözcüğünün bilinir ve öngörülebilir olduğuna konusunda genel bir uzlaşma göstermiş gibi görünmektedir. Özellikle her 'depo,' 'bela', 'bufe', 'deve', 'muze', 'cami''dosya', 'palto' gibi sözcükler her iki dilde yüksek değerlendirilmiştir. Bazı sözcüklerde Arnavut ve Türk katılımcılar arasında belirgin farklar görülmektedir. Örneğin 'çile', 'çatal', 'düdük', 'türbe', gibi sözcüklerde Arnavut katılımcılar daha düşük bilinirlik ve öngörülebilirlik değerleri vermiştir. Türk katılımcılar ise bu sözcükleri daha yüksek değerler vermiştir. 'hancar' sözcüğün ise Türk katılımcılar için düşük bir öngörülebilirlik değerine sahiptir, Arnavut katılımcılar için yüksektir.

Şekil 3. Arnavutça Sözcük Bilinirlik Testi

Şekil (3)'te, Arnavutça konuşan katılımcıların belirli sözcüklerin bilinirliğini yönelik puanlamaları görülmektedir. 62 sözcüğün çoğunluğunun bilinirliği 4,53 ile 4,99 arasındayken, sadece 3 sözcüğün bilinirliği ise 2,23 ile 2,69 arasındadır. Bu, genel olarak sözcüklerin çoğunlukla orta- yüksek bir bilinirliğe sahip olduğunu göstermektedir.

Şekil 4. Türkçe Sözcük Bilinirlik Testi

Şekil (4)'te, Türkçe konuşan katılımcıların sözcüklerin bilinirliğine yönelik puanlamaları görülmektedir. Bu grafikte ilginç olan durum, hiçbir sözcüğün 2,64 ile 4

arasında bir ortalama puana sahip olmamasıdır. Aksine, 85 sözcüğün oldukça yüksek bir bilinirlik puanına sahip olduğu, puanlamanın 4,68 ile 5 puan arasında değiştiği görülmektedir. Bu durumda, genel olarak Türkçe konuşan katılımcıların bu sözcükleri oldukça yaygın olarak bildiği düşünülmektedir.

3.3.3 ABX bulguları

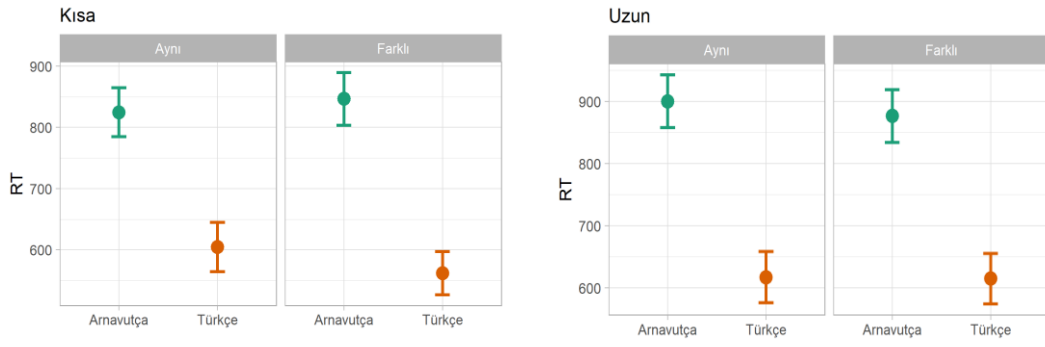
3.3.3.1 Tepki süresi bulguları

3.3.3.1.1 Betimsel bulgular

Tablo 14'te ve Şekil 5'de tepki süresine ilişkin betimsel bulgular görülmektedir. Grupları karşılaştırdığımızda birinci dili Arnavutça olan katılımcıların hem kısa aralıklı koşulda hem de uzun aralıklı koşulda sözcükleri daha yavaş işlemledikleri görülmektedir. Kısa aralıklı koşulda aynı vurgu örüntüsünde Arnavutça konuşucuları 824.62 ms, Türkçe konuşucuları ise 604.58 ms bir sürede tepki vermişlerdir, aradaki fark 220.04 ms'dir. Benzer biçimde, kısa aralıklı koşulda, farklı vurgu örüntüsünde, 284.76 ms'lik bir fark görünmektedir. Uzun aralıklı koşulda ise farklılık daha belirgindir: Vurgu örüntüsünün aynı olduğu durumda iki grup arasındaki fark 282.85 ms iken örüntünün farklı olduğu durumda gruplar arasındaki fark 261.45 ms'dir.

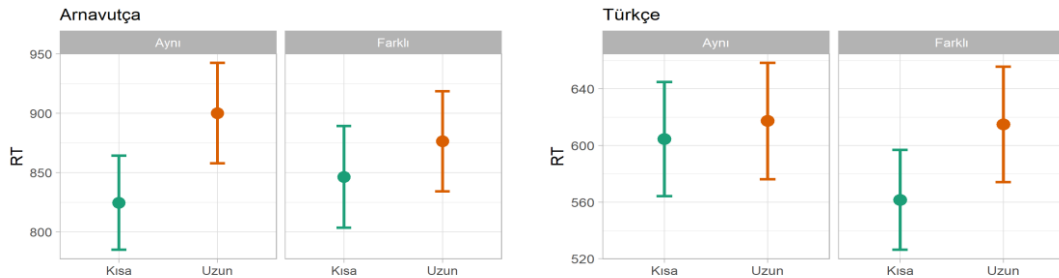
Tablo 14. Tepki süresine ilişkin betimsel bulgular (milisaniye)

Grup	Vurgu	N	Ort (SH)	Güven Aralığı
<i>Kısa Aralıklı</i>				
Arnavutça	Aynı	877	824.62 (20.21)	785.01-864.22
Arnavutça	Farklı	868	846.38 (21.84)	803.58-889.18
Türkçe	Aynı	703	604.58 (20.51)	564.39-644.77
Türkçe	Farklı	705	561.62 (17.95)	526.43-596.80
<i>Uzun Aralıklı</i>				
Arnavutça	Aynı	878	900.08 (21.57)	857.81-942.35
Arnavutça	Farklı	866	876.29 (21.50)	834.14-918.44
Türkçe	Aynı	710	617.23 (20.90)	576.27-658.19
Türkçe	Farklı	691	614.84 (20.74)	574.20-655.48

Şekil 5. Tepki süresine ilişkin grupların karşılaştırılması (milisaniye)

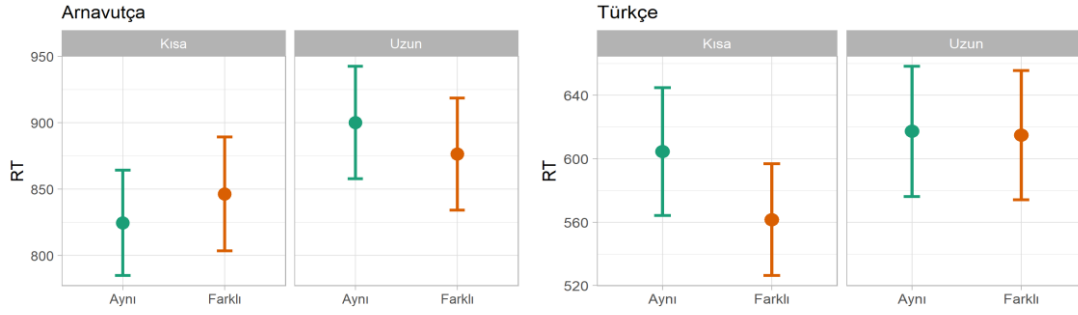
Her bir grup (Arnavutça ve Türkçe) içinde uzun aralıklı ve kısa aralıklı koşulları karşılaştırdığımızda birinci dili Arnavutça olan grupta iki dilde sözcüklerin aynı vurguda olduğu durumda uzun aralıklı koşulun (900.08 ms) kısa aralıklı koşula göre (824.62 ms) daha yavaş işlemlendiği görülmektedir. İki koşul arasındaki fark 75.46 ms'dir, bu da oldukça anlamlı görünmektedir. Buna karşın diğer durumlarda belirgin bir farklılık görünmemektedir. Söz gelimi, birinci dili Arnavutça olan grupta iki koşul arasındaki farklılık 29.91 ms'dir. Anadili Türkçe olanlarda ise aynı vurgu durumunda kısa ve uzun aralıklı koşullar arasındaki fark 12.65 ms iken farklı koşulda 53.22 ms'dir.

Şekil 6. Tepki süresine ilişkin aralık koşullarının karşılaştırılması (milisaniye)

Her bir grup (Arnavutça ve Türkçe) içinde sözcük vurgusu koşuluna göre (aynı ya da farklı) karşılaştırdığımızda birinci dili Arnavutça olan grupta kısa aralıklı koşulda iki dilde sözcüklerin aynı vurguda olduğu durumun (824.62 ms) farklı olduğu duruma göre (846.38 ms) daha yavaş işlemlendiği görülmektedir. Ancak iki koşul arasındaki fark sadece 21.76 ms'dir. Uzun aralıklı koşulda ise tersi bir durum olsa da (bkz. Şekil 4) fark çok belirgin değildir (23.79 ms). Türkçe konuşucularda ise aynı vurgu durumunun farklı vurgu durumuna göre daha zor işlemlendiği görülse de (bkz. Şekil 4) aradaki fark çok

değildir (42.96). Uzun aralıklı koşulda ise Türkçe konuşanlarda fark neredeyse yoktur (2.39 ms).

Şekil 7. Tepki süresine ilişkin sözcük vurgusu koşullarının karşılaştırılması

3.3.3.1.2 Doğrusal karma modeller analizi

Uygulanan Deney 2’den tepki süresi ve doğruluğa ilişkin elde edilen betimsel bulgular Doğrusal Karma Etkiler Modeli ile analiz edilmiş ve bulguların istatistiksel açıdan anlamlılığı ölçülmüştür.

Tablo 15’te doğrusal karma modeller analizi görülmektedir. Modele göre Grup faktörü anlamlıdır, yani temel etki bakımından anadili Arnavutça olanlarla anadili Türkçe olanlar arasında anlamlı bir fark vardır. Bu da Arnavutça konuşucularının sözcükleri daha yavaş işlemlendiğini göstermektedir. Diğer yandan vurgu faktörü anlamlı değilken uzaklık faktörünün anlamlı olduğu görülmektedir. Buna göre, uzun aralıklı koşul kısa aralıklı koşula göre daha yavaş işlemlenmiştir.

Tablo 15. Tepki süresine ilişkin doğrusal karma modeller analizi sonuçları

	β	SE	t	p
(Kesişme)	6.410	0.061	105.904	<.001
Grup	-0.340	0.088	-3.864	<.001
Vurgu	-0.018	0.038	-0.478	0.634
Uzaklık	0.088	0.037	2.400	<.05
Grup $\times$ Vurgu	-0.032	0.054	-0.588	0.559
Grup $\times$ Uzaklık	-0.070	0.053	-1.323	0.190
Vurgu $\times$ Uzaklık	-0.022	0.053	-0.413	0.681
Grup $\times$ Vurgu $\times$ Uzaklık	0.069	0.076	0.905	0.369

3.3.3.1.3 İkili karşılaştırmalar

Koşullar arası tepki sürelerinin Doğrusal Karma Etkiler Modeline göre analizi yapıldığında elde edilen bulgular Tablo 16’da sunulmaktadır. Arnavutça ile Türkçe grupları arasında vurgunun aynı olduğu kısa aralıklı koşullar karşılaştırıldığında, z değeri 3.864 ve p değeri <.01 olarak görünmektedir. Bu, Arnavutça ve Türkçe grupları arasında vurgunun aynı olması durumunda kısa aralıklı koşulda farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde, Arnavutça ile Türkçe grupları arasında vurgunun farklı olduğu kısa aralıklı koşullar arasında da anlamlılık görülmektedir (p <.01). Uzaklığın uzun olduğu koşullarda da iki grup arasında anlamlı farklılıklar gözlenmektedir. Uzaklığın uzun olduğu ama vurgunun aynı olduğu koşulda anlamlılık daha belirgin (p<.001), vurgunun farklı olduğu koşulda anlamlılık daha az belirgindir (p<.01).

Arnavutça grubu içinde koşulları karşılaştırdığımızda genel olarak anlamlılık olmadığı gözlenmektedir. Benzer biçimde Türkçe grubu içinde de koşullar arasında bir anlamlılık gözlenmemektedir.

Tablo 16. Tepki süresine ilişkin ikili karşılaştırmalar

Karşılaştırmalar	β	SH	z	p
Arnavutça-aynı-kısa <i>krş.</i> Türkçe-aynı-kısa	0.340	0.088	3.864	<.01
Arnavutça-farklı-kısa <i>krş.</i> Türkçe-farklı-kısa	0.372	0.091	4.086	<.01
Arnavutça-aynı-uzun <i>krş.</i> Türkçe-aynı-uzun	0.410	0.082	4.986	<.001
Arnavutça-farklı-uzun <i>krş.</i> Türkçe-farklı-uzun	0.373	0.087	4.284	<.01
Arnavutça-aynı-kısa <i>krş.</i> Arnavutça-farklı-kısa	0.018	0.038	0.478	1.00
Arnavutça-aynı-kısa <i>krş.</i> Arnavutça-aynı-uzun	-0.088	0.037	-2.400	0.24
Arnavutça-farklı-kısa <i>krş.</i> Arnavutça-farklı-uzun	-0.066	0.039	-1.692	0.69
Arnavutça-aynı-uzun <i>krş.</i> Arnavutça-farklı-uzun	0.040	0.037	1.090	0.96
Türkçe-aynı-kısa <i>krş.</i> Türkçe-farklı-kısa	0.050	0.040	1.245	0.92
Türkçe-aynı-kısa <i>krş.</i> Türkçe-aynı-uzun	-0.019	0.039	-0.479	1.00
Türkçe-farklı-kısa <i>krş.</i> Türkçe-farklı-uzun	-0.066	0.042	-1.576	0.76
Türkçe-aynı-uzun <i>krş.</i> Türkçe-farklı-uzun	0.003	0.039	0.082	1.00

3.3.3.2 Doğruluk bulguları

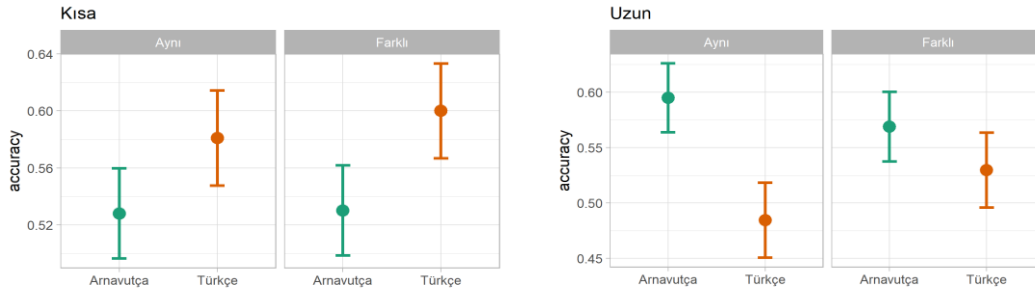
3.3.3.2.1 Betimsel bulgular

Tablo 17’de ve Şekil 6’de iki grupta (Arnavutça ve Türkçe konuşucular) doğruluk bulguları yer almaktadır. Hem Arnavutça hem de Türkçe konuşan gruplar, benzer doğruluk seviyelerine sahiptirler. Ancak, grup farklılıkları söz konusu olduğunda doğruluk seviyelerinde bazı farklılıklar gözlemlenmektedir.

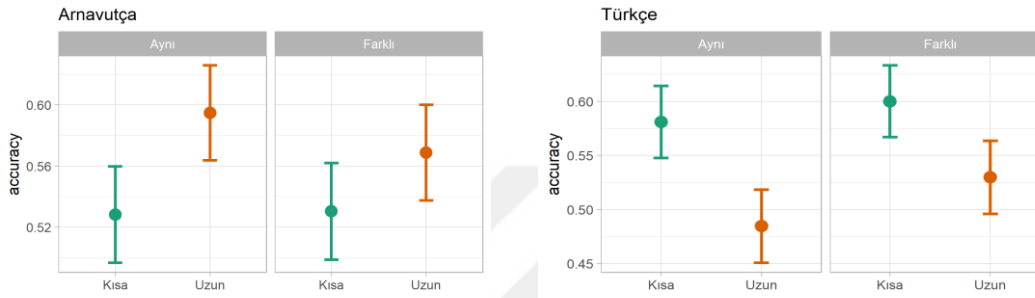
Kısa ve uzun aralıklı değerlendirmeler arasında dikkate değer farklar var gibi görünmektedir. Örneğin, Arnavutçada uzun aralıklı değerlendirmelerde "aynı" grubun doğruluk seviyesi, kısa aralıklı değerlendirmelerdekine göre daha yüksektir. Bu, zaman aralığının değerlendirmeler üzerinde etkili olabileceğini düşündürülebilir. Türkçe ve Arnavutça grupları arasında dilin, farklı veya aynı içerikleri değerlendirirken doğruluk üzerinde etkisi olduğu gözlemlenmektedir. Örneğin, Türkçe konuşan gruplar, genellikle farklı içerikleri değerlendirirken daha yüksek doğruluk seviyelerine sahip gibi görünmektedirler.

Tablo 17. Doğruluğa ilişkin betimsel bulgular

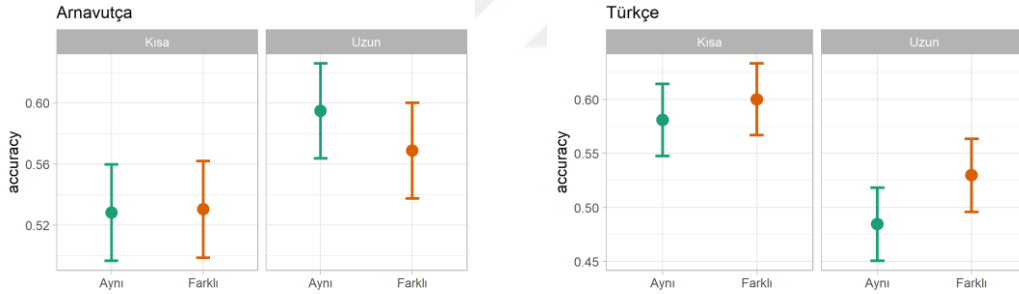
Grup	Vurgu	N	Ort (SH)	Güven Aralığı
<i>Kısa Aralıklı</i>				
Arnavutça	Aynı	960	0.53 (0.02)	0.50-0.56
Arnavutça	Farklı	960	0.53 (0.02)	0.50-0.56
Türkçe	Aynı	840	0.58 (0.02)	0.55-0.61
Türkçe	Farklı	840	0.60 (0.02)	0.57-0.63
<i>Uzun Aralıklı</i>				
Arnavutça	Aynı	960	0.60 (0.02)	0.56-0.63
Arnavutça	Farklı	960	0.57 (0.02)	0.54-0.60
Türkçe	Aynı	840	0.49 (0.02)	0.45-0.52
Türkçe	Farklı	840	0.53 (0.02)	0.50-0.56

Şekil 8. Doğruluğa ilişkin grupların karşılaştırılması

Şekil 9. Doğruluğa ilişkin aralık koşullarının karşılaştırılması

Şekil 10. Doğruluğa ilişkin sözcük vurgusu koşullarının karşılaştırılması

3.3.3.2 Doğrusal karma modeller analizi

Tablo 18’de bağımlı değişken üzerindeki etkileri değerlendirerek grup, vurgu, uzaklık ve bu değişkenlerin etkileşimlerinin istatistiksel anlamlılığını ölçmektedir. Örneğin, "Grup" değişkeninin bağımlı değişken üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olduğu ($<.05$) belirtilmiştir. Aynı şekilde, "Grup x Uzaklık" etkileşim terimi de istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip ($<.001$) olarak görünüyor. Ancak, "Vurgu" ve "Vurgu x Uzaklık" etkileşim terimleri istatistiksel olarak anlamlı değil gibi görünüyor (p değerleri 0.958 ve

0.590). Bu değerler, modeldeki değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki etkilerinin gücünü ve istatistiksel önemini göstermektedir.

Tablo 18. Doğruluğa ilişkin doğrusal karma modeller analizi sonuçları

	β	SE	t	p
(Kesişme)	0.117	0.116	1.015	0.310
Grup	0.225	0.104	2.169	<.05
Vurgu	0.008	0.160	0.053	0.958
Uzaklık	0.285	0.161	1.777	0.076
Grup $\times$ Vurgu	0.072	0.138	0.524	0.601
Grup $\times$ Uzaklık	-0.692	0.138	-5.015	<.001
Vurgu $\times$ Uzaklık	-0.122	0.227	-0.539	0.590
Grup $\times$ Vurgu $\times$ Uzaklık	0.230	0.195	1.182	0.237

3.3.3.2.3 İkili karşılaştırmalar

Bu istatistiksel değerler, dil kıyaslama çalışmasının farklı durumları için yapılmış ikili karşılaştırmaların sonuçlarını temsil etmektedir. Örneğin, Arnavutça-aynı-uzun sözcükler ile Türkçe-aynı-uzun sözcükler arasındaki karşılaştırma, z değerinin 4.509 olduğunu ve p değerinin <.001 (0.001'den küçük) olduğunu göstermektedir. Bu, Arnavutça ve Türkçe arasındaki bu özel durumun istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir.

Tablo 19. Doğruluğa ilişkin ikili karşılaştırmalar

Karşılaştırmalar	β	SH	z	p
Arnavutça-farklı-kısa <i>krş.</i> Türkçe-farklı-kısa	-0.297	0.104	-2.863	0.080
Arnavutça-aynı-uzun <i>krş.</i> Türkçe-aynı-uzun	0.468	0.104	4.509	<.001
Arnavutça-farklı-kısa <i>krş.</i> Arnavutça-farklı-uzun	-0.163	0.160	-1.017	0.972
Arnavutça-aynı-uzun <i>krş.</i> Arnavutça-farklı-uzun	0.114	0.161	0.709	0.997
Arnavutça-aynı-kısa <i>krş.</i> Arnavutça-aynı-uzun	-0.285	0.161	-1.777	0.636
Türkçe-aynı-kısa <i>krş.</i> Türkçe-farklı-kısa	-0.081	0.165	-0.489	1.000
Türkçe-aynı-kısa <i>krş.</i> Türkçe-aynı-uzun	0.407	0.164	2.474	0.207
Türkçe-farklı-kısa <i>krş.</i> Türkçe-farklı-uzun	0.299	0.165	1.815	0.609
Türkçe-aynı-uzun <i>krş.</i> Türkçe-farklı-uzun	-0.189	0.164	-1.150	0.946
Arnavutça-farklı-uzun <i>krş.</i> Türkçe-farklı-uzun	0.165	0.103	1.598	0.752

4. BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu çalışmada Arnavutça Türkçe ortak sözcüklerin vurgu belirlenmesi, nasıl işlemlendiği tespit edilmeye çalışılmış. Temas halindeki dillerde vurgu üzerine yapılan araştırmalar akademisyen tarafından ödünç sesbilim çerçevesine (loan phonology) kullanılarak yürütülmüştür (Kentowicz ve Sohn 2001, Friesner 2009, Fournier 2016). Bu araştırmalar ödünç alınan sözcüklerin, kaynak dillere geçerken sesbilgisel veya sesbilimsel değişikliklere uğradığını analiz etmeye odaklanmaktadır.

Tezde, öncelikle iki dildeki ortak sözcüklerin her iki dilde de aynı bilinirlik düzeyine ulaşmak için her iki dilde ayrı ayrı Bilinirlik Testi yapılmıştır. Bilinirlik Testinde, katılımcıya sunulan sözcük uyarınının ya bilinirliği düşük olan bir sözcük ya da bilinirliği yüksek olan bir sözcük olması durumu saptanmaktadır. Hood ve Poole'a (1980) göre listeler oluştururken çok zor veya çok kolay sözcük olması gerekmektedir. Buna dayanarak listede ortak sözcükler çok az veya çok fazla bilinen sözcükler bulunmaktadır. Çalışmada sadece iki seslemli sözcükler seçilmiştir. Erhan (1984) sözcük içindeki sesbirim sayısı ile sözcük tanıyabilme yeteneği arasında bir ilişkisi olduğu belirtmiştir. Arnavutça konuşucular ortak sözcüklerin bir bölümünde yüksek bir bilinirlik gösterirken (özelikle *cami*, *büfe*, *depo* vb.), çok azında düşük bilinirlik görülmektedir. Türkçe konuşucular bazı sözcüklerin (*hancar* gibi) daha düşük bir bilinirlik değerlendirmişlerdir. Tabloda sözcük bilinme oranları bakıldığında genel olarak birbirine yakın sonuçlar elde edildiği görülmektedir. Arnavutça konuşan katılımcılarda ev aletleri en az bilinen sözcükleri içermekte, ev eşyaları ise en yüksek bilinirlikteki sözcükler olarak görülmektedir.

Tezde seçilen sözcükler üzerinden ABx deneyi uygulanmış ver sözcük vurgusuyla ilişkili araştırma sorularına yanıt aranmıştır. Bu bölümde, sırasıyla ilgili araştırma sorularına ilişkin bulgularımız tartışılacaktır.

Araştırma Sorusu 1. D1 Arnavutça konuşucularının D2 Türkçe sözcük vurgusunu işlemlemeleri sırasında, ortak sözcüklerin her iki dilde aynı ya da farklı vurgu örüntüsü sergilemesi durumunun,) tepki süresi bakımından D2 Türkçede vurgunun yerini belirlenmesine (vurguyu algılamaya bir etkisi bulunmakta mıdır?

Bu araştırma, Türkçe ve Arnavutça konuşanların vurgu algısını ve tepki sürelerini değerlendirirken dil, vurgu türü ve uzaklık etkilerini incelenmiştir. Bulgular, iki grup arasında tepki sürelerinde ve doğruluk seviyelerinde farklılıklar olduğunu işaret etmektedir. Öncelikle, vurgu algısının tepki süreleri üzerindeki etkileri incelenmiştir. Arnavutça konuşan katılımcılar, genellikle Türkçe konuşanlardan daha yavaş tepki verdikleri gözlenmiştir. Ayrıca, kısa aralıklı koşullarda Arnavutça konuşanların sözcükleri daha yavaş işledikleri belirtilmiştir. Ancak, uzun aralıklı koşullarda bu farkın belirgin olmadığı görülmüştür.

Bu çalışma da Arnavutça anadili olan katılımcıların genellikle Türkçe sözcükleri daha yavaş işledikleri görülmektedir. Aynı vurgu örüntüsünde ve uzun aralıklı koşullarda Arnavutça ana dili olan grup, daha uzun tepki süreleri göstermektedir. Bu durum, vurgu özelliği ve sözcüğünün uzunluğunun işlem süresini etkileyebileceğini göstermektedir. Bu çalışmada Arnavutça konuşan grubun uzun aralıklı koşullarda daha yüksek doğruluk seviyelerine sahip olduğunu dikkat çekmektedir. Türkçe ve Arnavutça grupları arasında dilin içeriği değerlendirilirken doğruluk seviyelerinde farklılıklar gözlemlenmektedir. Literatürde benzer araştırmalarda karşılaştığında dildeki vurgu özelliğinin işlenmesi ve tepki sürelerinin farklı diller arasında değişebileceği konusunda uyumlu olduğunu göstermektedir. Sözcük vurgu sağırılığı olgusunu tanımlayan bazı araştırma kanıtları vardır. Bu, anadili İngilizce olmayan kişilerin yalnızca sözcük vurgusu açısından farklılık gösteren sözcükler farklılıkları tanımlayamadığı zamandır (Dupox, Pallier, Sebastian-Galles ve Mehler, 1997; Pepperkamp ve Dupox, 2002). Dillin özellikleri ve katılımcıların ana dilleri arasında farklılık gösteren tepki süreleri ve doğruluk seviyeleri bu alandaki benzer çalışmalarla paralellik göstermektedir.

Araştırma Sorusu 2. D1 Arnavutça konuşucularının D2 Türkçe sözcük vurgusunu işlemlemeleri sırasında, ortak sözcüklerin her iki dilde aynı ya da farklı vurgu örüntüsü sergilemesi durumunun, D2 Türkçede vurgunun yerini belirlenmesine (vurguyu algılamaya) doğruluk bakımından bir etkisi bulunmakta mıdır?

Doğruluk seviyelerindeki farklılıklar da değerlendirmiştir. Özellikle A-B aralığının ve vurgu örüntülerinin, dildeki işlemlemenin doğruluğunu etkileyebildiği gözlenmektedir. Arnavutça ve Türkçe konuşucular arasında dil aralıkları ve vurgu örüntülerine göre doğru seviyelerine farklılıklar belirtmiştir. Literatürde benzer araştırmalarda dil aralıklarının ve vurgu örüntülerinin farklı dillerdeki dil işleme süreçlerini etkileyebileceği öne sürülmüştür. Diller, sözcüksel karşıtlığı belirtmek için sözcük vurgusunu kullanıp kullanmamalarına ve belirginliği belirtmek için kullanılan

sesbilgisel niteliklere göre farklılık gösterir. D1'de sözcüksel öğeler arasında ayırım yapmak için vurguyu kullanmayan bir öğrenci, bunu yapan ikinci dildeki kelimeleri tanımakta güçlük çekebilir (Dupoux, Peperkamp ve Sebastián-Gallés, 2001). İngilizce ve Felemenkçe gibi serbest vurgulu diller, seslem ağırlığı ve biçimbilim gibi etmenlere bağlı olarak sözcük vurgusu için farklı hece konumlarına sahiptir. Ancak sabit vurgulu dillerde vurgu her zaman aynı heceye gelir. Örneğin Fransızca ve Türkçede (bazı istisnalar dışında) son hece vurgulanır. Buradaki varsayım, serbest vurgulu dillerde vurgunun sözcüksel temsille birlikte depolandığı, oysa sabit vurgulu dillerde öngörülebilirliği göz önüne alındığında buna gerek olmadığıdır (Domahs ve diğerleri, 2013; Gussenhoven ve Jacobs, 2011; Peperkamp ve diğerleri, 2010). Bu, sabit vurgulu bir dili konuşanların, sözcük dışı sözcüklerdeki vurgu konumlarındaki farklılıkları algılayamadıkları bulgusu ile desteklenmektedir. Yani "strese karşı sağır" oldukları söylenir (Dupoux ve diğerleri, 2001; Peperkamp ve diğerleri, 2010).

Verilere göre, doğruluk bulgularına göre, gruplar arasında belirgin farklar görünmektedir. Özellikle aralığın doğruluk seviyelerini ekilediği gözlemlenmiştir. Türkçe konuşan gruplar, farklı içerikleri değerlendirirken daha yüksek doğruluk seviyelerine gözükmektedir.

İkili karşılatırmalarda da, Arnavutça ve Türkçe grupları arasında belirgin koşullarda anlamlı farklılıklar olduğunu göstermiştir. Özellikle, sözcük vurgusu ve uzuluklarında farklıların gruplar arasında belirleyici olduğu görülmektedir.

Arnavutça anadili konuşucuların Türkçedeki sözcük vurgusunu işleme sürecinde, ortak sözcüklerin her iki dilde farklı vurgu örüntüsü sergilemesin Türkçede vurgunun algılanmasına etki ettiğini göstermektedir. Araştırma, dil aralıkları ve vurgu örüntülerinin dil işleme süreçlerinde belirgin farklılıklar yarattığını ortaya koymaktadır. Bulgular Arnavutça anadili konuşucuların Türkçedeki vurguyu algılama süreçlerinde belirli zorluklar yaşadığını işaret etmektedir. Bu durum, A-B aralığı ve farklı vurgu örüntülerinin, vurgunun algılanması üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Aralığın ve vurgu örüntülerinin değişmesinin, Türkçedeki vurgu algısını farklı şekillerde etkilediği ve Arnavutça konuşucuların Türkçe vurgusunu anlama sürecinde belirli zorluklar yarattığını belirtmektedir. Literatürde benzer araştırmalarda da dil aralıklarının ve vurgu örüntülerinin dil işleme süreçlerini etkilediği ve çok dilli bireylerin farklı dillerde geçiş yaparken belirli zorluklar yaşabileceği üzerine çalışmalar bulunmaktadır. Bu bağlamda, bu araştırma literatürdeki benzer çalışmalarla uyumlu bir şekilde, dil aralıklarının ve vurgu örüntülerinin dil işleme süreçlerine olan etkilerini incelemekte ve bu etkilerin çok dilli

bireylerin dil algısını nasıl etkilendiği anlamaya çalışmaktadır. Literatürde benzer araştırmalarda karşılaştırdığında dildeki vurgu özeliğinin işlenmesi ve tepki sürelerinin farklı diller arasında değişebileceği konusunda uyumku olduğunu göstermektedir. Alanyazında Türkçe gibi öngörülebilir sözcük vurgusu (predictable word stress) örüntüsüne sahip dilleri D1 olarak konuşanların, öngörülemez sözcük vurgusu (unpredictable word stress) örüntüsüne sahip dillerde sözcük vurgusunu işlemlemeye yönelik zorluklar çektikleri vurgulanmıştır (Dupoux, Peperknamp ve Sebastián-Gallés, 2001; Dupoux, Sebastián-Gallés, Navarrete ve Peperkamp, 2008; Lin, Wang, Idsardi ve Xu, 2014; Lukyanchenko, Idsardi ve Jiang, 2011).

Dillin özellikleri ve katılımcıların anadilleri arasında farklılık gösteren tepki süreleri ve doğruluk seviyeleri bu alandaki benzer çalışmalarla paralellik göstermektedir. Archibald (1993) Macarca ve Lehçe ikinci dil (D2) çalışmasında iki dil arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olmamasına rağmen gözlemlenebilir eğilimlerin olduğunu göstermektedir. Macarca öğrenenler, Lehçe öğrenenlere karşılatığında vurguyu sözcüğünün başına daga yakın yerleştirme eğilimindeydiler. Birkaç çalışmalarda, D1 İngilizce D2 İspanyolca öğrenenlerin çok heceli sözcüklerdeki ve sözcük olmayan sözcüklerdeki vurgulu heceleri tanımlamakta zorluk yaşadıklarını göstermiştir (Beaudrie, 2007; Romanelli ve Menegotto, 2015; Romanelli ve diğerleri, 2015).

Bulgular ortak sözcüklerin hem Arnavutça hem Türkçe aynı ya da farklı vurgu örüntüsü sergilemesinin, Arnavutça konuşucular Türkçe sözcük vurgusunu algılama doğruluğunu etkilemediğini göstermektedir

Ruşçada İngilizce alıntılarının çoğu vurgunun yerleştirildiği konumu değiştirmez, dikkate değer istisna, kendileri de vurgulanan -bol, -men, -izm ve -ist formantlarıyla biten öğelerdir: voleibol, biznesmen, biheviorizmi, futbolist (Maximova 2004).

Araştırma Sorusu 3 . D1 Arnavutça konuşucularının D2 Türkçe sözcük vurgusunu işlemlemeleri sırasında hedef ile hazırlayıcı arasındaki uzaklık işlemlemeyi etkilemekte midir?

Bu tezde kullanacağımız ABx deneyinde iki hazırlayıcı (primer) uyaran (yani “A” ve “B”) ve bir hedef uyaran (yani “x”) bulunmaktadır. Deneyde hedef uyaran (x) ile ilk hazırlayıcı uyaran (A) aynıysa hedef ile hazırlayıcı arası "uzak"tır. Ancak eğer ikinci hazırlayıcı uyaran (B) ile hedef (x) aynıysa hedef ile hazırlayıcı "yakın"dır. Bu nedenle

deneyde uzaklık faktörü de incelenmektedir. Tezin dörtüçüncü araştırma sorusu hazırlayıcı ile hedef arasındaki uzaklık üzerinedir:

Analiz sonuçlarına göre, Arnavutça ve Türkçe konuşmacıları arasında vurgu ve uzaklık etkileşimlerinin tepki süreleri ve doğruluk üzerinde farklılık gösterdiği görülmektedir. Ancak, bazı durumlarda dil içindeki farklı vurgu koşulları arasında anlamlı farklılıklar olmamıştır. Bu bulgular, dilin sesbilgisel özellikleri, vurgu kullanımı ve dilin yapısal özelliklerinin konuşmacıların tepki süreleri ve doğruluk performansları üzerinde etkili olduğunu göstermektedir.

Tepki süreleri incelendiğinde, birinci dili Arnavutça olan katılımcıların Türkçe sözcükleri işlemede bazı durumlarda daha yavaş olduğunu gözükmektedir. Uzun aralıklı koşullarda bu fark daha belirgin görünmektedir. Farklı vurgu örüntülerinde bu durumun daha az belirgin olduğunu gözlemlenmektedir. Arnavutça ve Türkçe konuşan grupların benzer doğruluk seviyelerine sahip olduğu ancak dilin ve zaman aralıklarının değerlendirmelerde Arnavutça konuşan grupların doğruluk seviyesinin kısa aralıklı değerlendirmelere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu çalışmaya bakarak literatürdeki benzer uyumlu gözükmektedir. Doğruluk seviyeleri incelendiğinde, group ve uzaklık değerlendirmeler üzerinde etkili olduğu belirtilmiştir. Arnavutça konuşanlar, uzun aralıklı değerlendirmelerde daha yüksek doğruluk seviyelerine sahipken, Türkçe konuşanlar genellikle farklı içerikleri değerlendirirken daha yüksek doğruluk seviyelerine sahip gözükmiştir.

Doğrusal karma modeller analizi, grup ve uzaklık faktörlerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu ortaya koymuş. Grup faktörünün, Arnavutça ve Türkçe konuşanlar arasında anlamlı bir fark olduğunu gösterirken, uzaklık faktörünün ise uzun aralıklı koşulların daha yavaş işlendiğini işaret ettiği görülmüştür.

İkili karşılaştırmalara göre, özellikle Arnavutça ve Türkçe konuşan gruplar arasında vurgu türü ve aralık uzunluğunun doğruluk seviyeleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar gösterdiğini belirtmiştir. Arnavutça-aynı-uzun sözcükler ile Türkçe-aynı-uzun sözcükler arasındaki karşılaştırmada istatistiksel anlamlılık görülmüştür.

Araştırma sorusu 4. D1 Türkçe konuşucularının sözcük vurgusunu işlemeleri sırasında hedef ile hazırlayıcı arasındaki uzaklık işlemeyi etkilemekte midir?

Bulgular, Türkçe konuşucular arasında, hedef ile hazırlayıcı arasındaki uzaklığın, işlemeyi etkilediğini göstermektedir. Türkçe konuşucular arasında, hedef ile hazırlayıcı arasındaki, uzaklık, özellikle uzun aralıklı koşullardan işleme hızını etkilemektedir. Bu durum, sözcükler arasındaki mesafenin artmasının işlemeyi yavaşlattığını işaret etmektedir. Türkçe konuşucuları farklı vurgu durumlarında da farklı tepki süreleri göstermektedir.

5. BÖLÜM

SONUÇ

Arnavutça etimolojisi çeşitli nedenlerden dolayı oldukça karmaşıktır. Bu nedenlerden biri geç belgelenmesi nedeniyle ve ikincisi yüzyıllar boyunca temel sözcük dağarcığı ve yapısında birikmiş olan çok sayıda alt ve üst yapı katmanı. Bu, Arnavut etimolojisindeki küçük bir ilerlemeyi bile tarihin yeniden inşası açısından özel önem taşıyabileceği anlamına gelmektedir. Bu çalışmada kullanılan sözcükler Türkçeden, Arnavutçaya alıntı olarak geçen sözcüklerdir. Bates (1980) alıntı teriminin kültürel, sosyal gelişme, komşuluk bağlantı olduğunu belirtmektedir.

Bu tezde ilk olarak, Arnavutça ve Türkçe konuşan katılımcıların bir dizi sözcüğün bilinirlik değerlendirmelerindeki benzerlikleri ve farklılıkları incelenmiştir. Genel olarak, 'depo', 'bela', 'bufe', 'deve', 'muze', 'cami', 'dosya', 'palto' gibi sözcüklerde Arnavut ve Türk katılımcıları arasında yüksek bir anlaşma ve yüksek değerlendirmeler gözlemlenmiştir. Ancak, 'çile', 'çatal', 'düdük', 'türbe' gibi sözcüklerde belirgin farklar ortaya çıkmıştır.

Arnavut katılımcılar, söz konusu sözcüklerde daha düşük bilinirlik ve öngörülebilirlik değerleri verirken, Türk katılımcılar bu sözcüklere daha yüksek değerler atmışlardır. 'Hancar' sözcüğü ise Türk katılımcılar için düşük bir öngörülebilirlik değerine sahipken, Arnavut katılımcılar için yüksek bir değere işaret etmektedir.

Bu farklılıklar, dil arası kültürel ve semantik nüansların, sözcük anlamının ve kullanımının algılanmasını nasıl etkilediğini göstermektedir. Çalışmanın bulguları, dilbilimcilerin ve dil öğretim uzmanlarının, dil kullanımındaki bu tür nüansların anlaşılmasına ve dil öğrenenler arasında kültürel farklılıkların farkında olunmasına katkıda bulunabileceğini öne sürmektedir. Öte yandan, bu çalışma sınırlı bir sözcük örneklemesine dayandığından, gelecekteki araştırmalarda daha geniş bir sözcük yelpazesinin ve katılımcı sayısının dikkate alınması, dil arası farklılıkların daha kapsamlı bir anlayışını sağlayabilir.

Bu tezin temel amacı, Arnavutça ve Türkçe konuşanların dil işleme süreçlerindeki farklılıkları ve sözcük vurgusunun dilbilimsel etkilerini anlamaktır. Arnavutça ve Türkçe de ortak olan sözcükler ; diller arası aynı anlama kullanılmaktadır. Ayrıca bazı sözcükler biçimbilimsel sözcükleri korumuştur. Türkçede eki olan sözcükler Arnavutça da aynı kalmıştır ('müzisyen' - 'muzikant'). Bulgular, dillerarası etkileşimlerin dil işleme

süreçleri üzerinde belirleyici bir rol oynayabileceğini göstermektedir. Özellikle vurgu türü, dil aralığı ve grup faktörlerinin, tepki süreleri ve doğruluk seviyeleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar yarattığı gözlemlenmiştir. Fantini'yi göre (2009) yaş, rol, cinsiyet, öğrenme stillerini etkilemektedir. Dilin sesbilgisel özellikleri, vurgu kullanımı ve yapısal özelliklerinin, katılımcıların dil işleme süreçlerindeki performanslarını etkilediği belirlenmiştir. Bununla birlikte, vurgu özelliklerinin bazı durumlarda işleme sürelerine belirgin bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir. Dil arası uzaklık faktörünün ise tepki sürelerini etkilediği ve dilbilgisel özelliklerin yanı sıra dil arası farklılıkların da işleme sürelerine katkıda bulunduğu görülmüştür. Bu sonuçlar, dilbilimsel farklılıkların dil işleme süreçlerini karmaşık bir şekilde etkilediğini ve dil arası etkileşimlerin daha ayrıntılı bir şekilde incelenmesinin önemini vurgulamaktadır. Bu çalışma, dilbilimsel açıdan önemli bir adım olup, dil arası işleme süreçlerinin anlaşılması ve dil farklılıklarının dil işleme üzerindeki derin etkilerinin kavranması için temel bir çerçeve sunmaktadır.

İki deneydeki karşılaştığında anlamlı farkın çıkmaması durumunda çözümleyicinin her iki bilgi türünü de benzer biçimde işlemlediği ve anlamlı fark çıkması halinde belirsizliğin çözümlenmesinde sözdizimsel ya da anlambilimsel bilginin işlemlemeye farklı etkiler yarattığı ortaya çıkmaktadır. Bu çalışma dil arası işleme süreçlerinin anlaşılması ve dil farklılıklarının dil işleme üzerindeki derin etkilerinin anlaşılması için önemli bir çerçeve sunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Aktaş, E. (2015). Türkçe alıntı sözcüklerde vurgu görünimleri [Unpublished master thesis, Ankara Üniversitesi]. Retrieved December 5, 2023, from https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=WBc656i315e2eV6-EZV1om26_9R8BBIMgoWwzSBl7pRbwcMpkYlNE7uj-PjCrDla
- Altmann, H. (2006). The perception and production of second language stress: A cross-linguistic experimental study. Doctoral Dissertation, University of Delaware.
- Altmann, H. ve Vogel, I. (2002). L2 Acquisition of Stress: the role of L1. Paper presented at the DGfS Annual Meeting “Multilingualism Today” in Mannheim, Germany.
- Balaban, A. ve, & Çağlayan, B. (2014). Common Cultural Turkish words in Albanian and Greek languages. *Journal of Educational and Social Research* 4(2), 262-270.
- Bates, H. (1980). English Loanwords in Japanese: Some Cultural Implications. *Language Sciences*, 12(1), 1-21
- Bavegard, M. & ve Gunar Fant (1996). Parameterized VTArea Function Inversion. Paper presented at the 4th International Conference of Spoken Language Processing, Philadelphia, PA, October 3-6
- Beci, B. (1995). Të folmet veriperëndimore të Shqipërisë dhe sistemimi fonetik i se folmes se Shkodres. Tiranë, Akademia e Shkencave e RSh. VOWELS OF STANDARD ALBANIAN 139
- Beci, B. (2004). *Fonetika e Gjuhes Shqipe*. Shtepia botuese EDFA.
- Bekar, İ. P. (2017). Türkçede işitsel deneylerde kullanılan çapraz birleştirmeli uyaran yönteminin sınanması. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, 2017 (1), 29-55. Boğaziçi University Press.
- Bekâr, İ.P. (2017). Türkçede işitsel deneylerde kullanılan çapraz birleştirmeli uyaran yönteminin sınanması. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi* (2017/1): 29-55. Boğaziçi University Press.
- Benedict, H. (1979) Early lexical development: comprehension and production. *Journal of Child Language*, 6, 183-200.
- Beňuš, S. Mády K. (2010). Effects of lexical stress and speech rate on the quantity and quality of Slovak vowels.
- Best, C. (1994). “The emergence of native-language phonological influence in infants; A perceptual assimilation model,” in *The Development of Speech Perception: The*

- Transition from Speech Sounds to Spoken Words, edited by J. Goodman and H. Nusbaum ~MIT Press, Cambridge! pp. 167–224
- Best, C. (1995 .) "A direct realist perspective on cross-language speech perception", in Cross-language speech perception, W. Strange and J.J. Jenkins, Eds., p. 171-204. Timonium, MD: York Press.
- Best, C. T. (1994b). Learning to perceive the sound pattern of English. In C. Rovee-Collier & L. P. Lipsitt (Eds.), *Advances in infancy research* (Vol. 9, pp. 217–304). Norwood, NJ: Ablex.
- Best, C. T. (2015). Devil or angel in the details? Perceiving phonetic variation as information about phonological structure. In J. Romero & M. Riera (Eds.), *Phonetics-phonology interface: Representations and methodologies* (pp. 3–31). Amsterdam: John Benjamins.
- Best, C. T. ve, & Strange, W. (1992). Effects of phonological and phonetic factors on cross-language perception of approximants. *Journal of Phonetics*, 20(3), 305–330.
- Best, C. T. ve., & McRoberts, G. W. (2003). Infant perception of non-native consonant contrasts that adults assimilate in different ways. *Language and Speech*, 46(2–3), 183–216.
- Best, C., McRoberts, G. ve, and Sithole, N. (1988). “Examination of perceptual reorganization for non-native speech contrasts; Zulu click discrimination by English-speaking adults and infants,” *J. Exp. Psychol. Hum. Percept. Perform.* 14, 345–360.
- Best, Halle, Bohn ve, & Faber, (2003) Cross-language perception of nonnative vowels: Phonological and phonetic effects of listeners’ native languages.
- Bevington, G. L. (1974). *Albanian Phonology*. Otto Harrasowitz: Wiesbaden.
- Blevins, J. (2006). *A theoretical synopsis of Evolutionary Phonology*.
- Boersma, P & ve WeeninkWeenink, D (2018): Praat: doing phonetics by computer [Computer program]. Version 6.0.37, retrieved 14 March 2018 from <http://www.praat.org/>
- Broś, K., M. Meyer, M. Kliesch, V., and Dellwo, “Word stress processing integrates phonological abstraction with lexical access – An ERP study”, *Journal of Neurolinguistics*, vol. 57, 100959, 2021, <https://doi.org/10.1016/j.jneuroling.2020.100959>
- Buchholz, O. ve Fielder, W. (1987). *Albanische Grammatik*. Leipzig: WEB Verlag Enzyklopädie.
- Byron, J. (1976). *Selection among alternates in language standardization: The case of Albanian*. The Hague: Mouton.

- Canalis, S. (2007). To what extent is Albanian word stress predictable?
- Carré, René. (2004). From an acoustic tube to speech production. *Speech Communication* 42:227–240.
- Chomsky, N. (2011). *Dil ve Zihin 3*. (A. Kocaman, Çev.) Ankara: Bilgesu Yayınları.
- Christophe, A., Dupoux, E., Bertoncini, J. ve Mehler, J. (1994) Do infants perceive word boundaries? An empirical study of the bootstrapping of lexical acquisition. *Journal of the Acoustical Society of America*, 95, 15701580.
- Comrie, B. (1967) Irregular stress in Polish and Macedonian. *International Review of Slavic Linguistics*, 1, 227240.
- Coulmas, F.orian. (2000). Die Frage des Standards. *Grazer Linguistische Monographien* 11:21–34.
- Çakır, M. C. (2000). On non-final stress in Turkish simplex words. In Göksel, A. and Kerslake C. (eds.) *Studies on Turkish and Turkic Languages*. Harrasowitz. 3-10.
- Davutoğlu, A.Y. (2010) Standart Türkçedeki ünlülerin akustik analizi ve fonetik Altyapı. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul.
- Demir, İ. (2009). Stress In Turkish Dictionaries. *Journal of Turkish Studies*, Volume 4 I(4), 207–235. <https://doi.org/10.7827/turkishstudies.809>
- Demircan, Ö. (2001)., *Türkçenin Ses Dizimi*. Sesler, sesbirimler, ayırıcı özellikler, ses değişimleri, vurgu, vurgulama, ezgi, ezgirme, İstanbul, 188 s.
- Desnickaja, A. gnija V. (1968). *Albanskij jazyk i ego dialekty* [Die albanische Sprache und ihre Dialekte]. Leningrad: Nauka.
- Dressler, Wolfgang U. (1984). Explaining natural phonology. *Phonology Yearbook* 1:29–50.
- Dizdari, T. (2005). Fjalor i Orientalismave në Gjuhën Shqipe.
- Dodi. A. ve & Gjinari, J. (1983). *Fonetika*, volume II of *Fonetika dhe Gamatike e gjuhes se sotme letrare shqipe*. Akademia e RPS Shqiperise, 1983.
- Domahs, U., J. Knaus, P. Orzechowska, and R. Wiese, “Stress “deafness” in a language with fixed word stress: an ERP study on Polish”, *Frontiers in Psychology*, vol. 3, no. 439, 2012. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2012.00439>
- Domahs, U., R. Wiese, I. Bornkessel-Schlesewsky, and M. Schlewsky, “The processing of German word stress: Evidence for the prosodic hierarchy”, *Phonology*, vol. 25, no. 1, pp. 1-36, 2008, <https://doi.org/10.1017/S0952675708001383>
- Domahs, U., S. Genc, J. Knaus, R. Wiese, and B. Kabak, “Processing (un-) predictable word stress: ERP evidence from Turkish”, *Language and Cognitive Processes*, vol. 28, no. 3, pp. 335-354, 2013, <https://doi.org/10.1080/01690965.2011.634590>
- Dressler, W. U. (1984). Explaining natural phonology. *Phonology Yearbook*, 1, 29 50.

- Dupoux, E. ve Peperkamp, S. (2002). Fossil markers of language development: phonological ‘deafnesses’ in adult speech processing. In J. Durand & ve B. Laks (eds.), *Phonetics Phonology, and Cognition*. (sspp. 168190). Oxford: Oxford University Press.
- Dupoux, E., Kakehi, K., Hirose, Y., Pallier, C. ve Mehler, J. (1999) Epenthetic vowels in Japanese: a perceptual illusion? *Journal of Experimental Psychology: Human Perception and Performance*.
- Dupoux, E., N. Sebastian-Galles, E. Navarete, and S. Peperkamp, “Persistent stress ‘‘deafness’’: The case of French learners of Spanish”, *Cognition*, vol. 106, no. 2, pp. 682-706, 2008. <https://doi.org/10.1016/j.cognition.2007.04.001>
- Dupoux, E., Pallier, C., Sebastia’n-Galle’s, N. ve Mehler, J. (1997) A destressing ‘deafness’ in French? *Journal of Memory and Language*, 36, 406421
- Dupoux, E., Peperkamp, S. ve Sebastia’n-Galle’s, N. (2001) A robust paradigm to study stress ‘deafness’. *Journal of the Acoustical Society of America* 110, 1606-1618
- Dupoux, E., S. Peperkamp, and N. Sebastian-Galles, “Limits on bilingualism revisited: Stress ‘‘deafness’’ simultaneous French-Spanish bilinguals”, *Cognition*, vo. 114, no. 2, pp. 266-275, 2010. <https://doi.org/10.1016/j.cognition.2009.10.001>
- Engelhardt, P.E., Patsenko, E.G. Ferreira, F. (2010). Pupillometry reveals processing load during spoken language comprehension. *The Quarterly Journal of Experimental Psychology* 63(4): 639-645.
- Ergenç, I. (2002). *Konuşma Dili Ve Türkçenin Söyleyiş Sözlüğü*. Multilingual Yayınları. 2. Baskı.
- Ergenç, I., ve Bekâr, İ. P. (2017). *Türkçenin ses dizgesi*. Seçkin Yayıncılık. 1. Baskı.zi.
- Erguvanlı, E.E. (1984). *The function of word order in Turkish grammar*. Berkeley: University of California
- Erten, B., Bozsahin, C., ve Zeyrek, D. (2014). Turkish Resources for Visual Word Recognition. In *LREC* (pp. 2106-2110).
- Fantini, A. E. (2009). Assessing intercultural competence. *The Sage handbook of intercultural competence*, 456-476
- Flege, J. E. (1984). The detection of French accent by American listeners. *Journal of the Acoustical Society of America*, 76(3), 692–707.
- Flege, J. E. (1987). The production of “new” and “similar” phones in a foreign language: Evidence for the effect of equivalence classification. *Journal of Phonetics*, 15, 47–65.

- Flege, J. E. (1988). Factors affecting degree of perceived foreign accent in English sentences. *Journal of the Acoustical Society of America*, 84(1), 70–79.
- Flege, J. E. (1991). Age of learning affects the authenticity of voice-onset time (VOT) in stop consonants produced in a second language. *Journal of the Acoustical Society of America*, 89, 395–411.
- Flege, J. E. (1992). The intelligibility of English vowels spoken by British and Dutch talkers. In R. D. Kent (Ed.), *Intelligibility in speech disorders: Theory, measurement, and management* (pp. 157–232). Amsterdam: John Benjamins.
- Flege, J. E. (1998). Factors affecting degree of foreign accent in English sentences. *Journal of the Acoustical Society of America*, 84, 70–79.
- Flege, J. E. (1999). Relation between Ö2 production and perception. In J. Ohala et al. (Eds.), *Proceedings of the XIVth International Congress of Phonetics Sciences* (pp. 1273–1276). Berkeley, CA: Department of Linguistics, University of California.
- Flege, J. E. (2005a). Origins and development of the Speech Learning Model. Paper presented at the Acoustical Society of America Workshop in Ö2 speech learning, Simon Fraser University, Vancouver, BC. doi:10.13140/RG.2.2.10181.19681.
- Flege, J. E. (2005b). Evidence for plasticity in studies examining second language speech acquisition. Paper presented at the ISCA Workshop on Plasticity in Speech Perception, University College London. doi:10.13140/RG.2.2. 34539.80167.
- Flege, J. E. (2007). Language contact in bilingualism: Phonetic system interactions. In J. Cole ve J. Hualde (Eds.), *Laboratory phonology* (Vol. 9, pp. 353–380). Berlin: Mouton de Gruyter.
- Flege, J. E. ve Davidian, R. (1984). Transfer and developmental processes in adult foreign language speech production. *Applied Psycholinguistics*, 5, 323–347
- Flege, J. E. ve Eefting, W. (1987). Production and perception of English stop consonants by native Spanish speakers. *Journal of Phonetics*, 15(1), 67–83.
- Flege, J. E., ve Wayland, R. (2019). The role of input in native Spanish late learners' production and perception of English phonetic segments. *Journal of Second Language Studies*, 2(1), 1–45.
- Flege, J. E., ve Eefting, W. (1988). Imitation of a VOT continuum by native speakers of Spanish and English: Evidence for phonetic category formation. *Journal of the Acoustical Society of America*, 83, 729–740.
- Flege, J. E., Bohn, O.-S. ve Yang, S. (1997). Effects of experience on non-native speakers' production and perception of English vowels. *Journal of Phonetics*, 25, 437–470.

- Flege, J. E., Munro, M. J., ve Fox, R. A. (1994). Auditory and categorical effects on cross-language vowel perception. *Journal of the Acoustical Society of America*, 95(6), 3623–3641.
- Flege, J., (1995) "Second-language speech learning: Theory, findings, and problems", in *Speech perception and linguistic experience*, W. Strange, Ed. Timonium MD: York Press.
- Flege, J., MacKay, I. ve , and Meador, D. (1999). "Native Italian speakers' perception and production of English vowels," *J. Acoust. Soc. Am.* 106, 2973–2987.
- Flege, J., Schmidt, A. ve , and Wharton, G. (1996) "Age of learning affects rate-dependent processing of stops in a second language," *Phonetica* 53, 143–161
- Flege, J.E. (1995) "Second language speech learning: Theory, findings, and problems," in *Speech Perception and Linguistic Experience*, edited by W. Strange ~York, Baltimore! pp. 233–272.
- Flege, J.E., Yeni-Komshian, G.H. ve Liu, S. (1999) Age constraints on second language acquisition. *Journal of memory and language*, 41, 78-104.
- Flege, J., MacKay, I. ve. Meador, D. (1999). Native Italian speakers' production and perception of English vowels. *Journal of the Acoustical Society of America*, 106, 2973–2987
- Friedman, V.A. ve. Joseph, B.D. (2022). *The Balkan Languages*. Cambridge University Press.
- Gamba, A. (2022). OBTT: Online Book Translation Tool [Web page]. Retrieved from <https://www.yubrain.com/tr/beseri-bilimler/obt-to/>
- Gedizli, M. (2019). Thematic Classification of Turkish and Albanian Common Words.
- Gjinari, J. (1988). *Dialektologjia shqiptare Tiranë: Akademia e Shkencave të Shqipërisë*.
- Gjinari, J. ve, Shkurtaj, G. (1999). *Dialektologjia*, SHBLU, Tiranë.
- Göksel, A. ve, Kerslake, C. (2005). *Turkish: A comprehensive grammar*.
- Göktepe, M. (2013). Dil ve müziğin karşılaştırılması [Comparison of language and music]. *Sanat ve tasarım dergisi* 5(5), 84-103.
- Granser, T. V. ve Moosmüller, S. (2001). The schwa in Albanian. *Proceedings of the 7th International Conference on Speech Communication and Technology, Eurospeech, Aalborg*. 317–320.
- Granser, T. ve Moosmüller, S. (2002). Phonemic schwa—A challenge for natural phonology? The case of Albanian. In K. Dziubalska-Kołaczyk & ve J. Weckwerth (eds.), *Future challenges for natural linguistics*. München: Lincom Europa. 165–178.

- Halle', P. ve De Boysson-Bardies, B. (1994) Emergence of an early receptive lexicon: infants' recognition of words. *Infant Behavior and Development*, 17, 119-129.
- Hayes, B. (1995). *Metrical stress theory: Principles and case studies*. University of Chicago Press.
- Hitchcock, L. ve Greenberg, S.(2001). Vowel Height is Intimately Associated with Stress Accent in Spontaneous American English Discourse. *Interspeech*. 79-82.
- Huensch, A. ve Tremblay, A (2015), Effects of perceptual phonetic training on the perception and production of second language syllable structure
- Inceoğlu, S. (2021). Language Experience and Subjective Word Familiarity on the Multimodal Perception of Non-native Vowels.
- Inkelas, S. ve O. C. Orgun (1998). Level (non) ordering in recursive morphology: evidence from Turkish. In Patrick Farrell (ed.) *Morphology and its relation to phonology and syntax*. Stanford, CA: CSLI Publications. 360-392.
- Inkelas, S. ve O. C. Orgun (2003). Turkish stress: a review. *Phonology* 20. 139-161.
- Inkelas, S. (2010). Exceptional stress-attracting suffixes in Turkish: representations versus the grammar. In *The Prosody-Morphology Interface* (pp. 134–187). <https://doi.org/10.1017/cbo9780511627729.006>
- Inkelas, S. ve Cho, Y.-M. Y. (1993). Inalterability as Prespecification. *Language*, 69(3), 529. <https://doi.org/10.2307/416698>
- Inkelas, S. ve Orgun, O. (2004). Inmost Wins in Turkish Stress. *MIT Working Papers in Linguistics*, 46, 137–148
- Jackendoff, R. S. (1972). *Semantic Interpretation in Generative Grammar*. MIT Press, Cambridge, Massachusetts.
- Kabak, B. ve Vogel, I. (2001). The phonological word and stress assignment in Turkish. *Phonology* 18. 315-360.
- Kabak, B. ve Vogel, I. (2011). "Exceptions to stress and harmony: Cophonologies or prespecification?", in *Expecting the unexpected: Exceptions in grammar*, H. J. Simon and H. Wiese, Eds. Berlin: Mouton de Gruyter, 2011, pp. 59-94.
- Kabak, B. Vogel I. (2005) Irregular stress in Turkish.
- Kager, R. (1994). *Alşgment and ternary stress*, (ms) Utrech University
- Kager, R. (1998). *A Metrical Theory of Stress and Destressing in English and Dutch*. Dordrecht, Foris Publications.
- Kager, R. (2004). *Optimality Theory*. Cambridge University Press
- Kajana, M. ve Godeni, J. (2014). Turkish loanwords in Albanian language. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 136, 94-97.

- Karasaliu, A. (2013). Syntactical Phenomena Observed in Bringing Swift's Style into Albanian: Case Study "A Tale of a Tub" and Its Variant in Albanian. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 4(10), 114-114.
- Keuleers, E. and ve Brysbaert, M. (2010). Wuggy: A multilingual pseudoword generator. *Behavior research methods*, 42(3):627–633.
- Kıran, A. ve, Kıran, Z. (2006) Dilbilme Giriş.
- Knaus, J., R. Wiese, and U. Janßen. (2007). "The processing of word stress: EEG studies on task-related components", in *Proceedings of the 16th International Congress of Phonetic Sciences*, 2007, pp. 709-712.
- Kuhl, P. K. (1994). Learning and representation in speech and language. *Current Opinion in Neurobiology*, 4, 812–822.
- Kuhl, P. K. (1998). The development of speech and language. In T. C. Carew, R. Menzel & ve C. J. Shatz (Eds.), *Mechanistic relationships between development and learning* (pp. 53–73). New York: Wiley.
- Kuhl, P. K., Andruski, J. E., Chistovich, I. A., Chistovich, L. A., Kozhevnikova, E. V., Ryskina, V. L., Stolyarova, E. I., Sundberg, U. ve Lacerda, F. (1997). Cross-language analysis of phonetic units in language addressed to infants. *Science*, 277, 684–686
- Kuhl, P.K., Williams, K.A., Lacerda, F., Stevens, K.N. ve, and Lindblom, B. (1992). "Linguistic experience alters phonetic perception in infants by 6 months of age," *Science* 255, 606–608.
- Lado, R. (1957). *Linguistics across Cultures: Applied Linguistics and Language Teachers*. University of Michigan Press, Ann Arbor.
- Landauer, T. K. ve Streeter, L. A. (1973). Structural differences between common and rare words: Failure of equivalence assumptions for theories of word recognition. *Journal of Memory and Language*, 12(2), 119.
- Lee, L. ve Nusbaum, H. (1993) Processing interactions between segmental and suprasegmental information in native speakers of English and Mandarin Chinese. *Perception and Psychophysics*, 53, 157-165.
- Lin, Wang, Idsardi, ve Xu, (2014); Stress processing in Mandarin and Korean second language learners of English.
- Lloshi, Xh. (1999). Albanian. In U. Hindrichs (ed.), *Handbuch der Südosteuropa-Linguistik*. Wiesbaden: Harrasowitz Verlag. 277–299. Martin, Pierre. (1998). À Québec, a-t-on l'schwa? In Y. Duhoux (ed.), *Langue et langues. Hommage à Albert Maniet*. Louvain-la-Neuve: Peeters. 163–179.

- Logan, Lively ve Pisoni (1991), Training Japanese listeners to identify English /r/ and /l/:
A first report
- MacKay F. (2004). Effects of the age of second language learning on the duration of first
and second language sentences: The role of suppression
- Magne, C., C. Astésano, M. Aramaki, S. Ystad, R. Kronland-Martinet, and M. Besson,
“Influence of Syllabic Lengthening on Semantic Processing in Spoken French:
Behavioral and Electrophysiological Evidence”, *Cerebral Cortex* vol. 17, no. 11, pp.
2659–2668, 2007, <https://doi.org/10.1093/cercor/bhl174>
- Marian, V., Blumenfeld, H. K., & veKaushanskaya, M. (2003, May). Developing a
language experience and bilingual status questionnaire. Poster presented at the
annual meeting of the Midwestern Psychological Association, Chicago.
- Mehler, J., Bertoncini, J., Dupoux, E. ve& Pallier, C. (1996) The role of suprasegmentals
in speech perception and acquisition. In T. Otake ve A. Cutler (eds.), *Phonological
Structure and Language Processing. Cross-linguistic Studies*, (pp. 145-169). Berlin:
Mouton de Gruyter.
- Mehler, J., Dupoux, E. Segui, J. (1990) Constraining models of lexical access: The onset
of word recognition. In G. Altmann (ed.), *Cognitive Models of Speech Processing:
Psycholinguistic and Computational Perspectives*, (pp. 236-262). Cambridge, MA:
MIT Press.
- Mehler, J., Jusczyk, P. Lambertz, G., Halsted, H., Bertoncini, J. ve Amiel-Tison, C.
(1988). A precursor of language acquisition in young infants. *Cognition*, 29, 144-178
- Miyawaki, K., Strange, W., Verbrugge, R., Liberman, A., Jenkins, J. ve& Fujimura, O.
(1975). An effect of linguistics experience: The discrimination of (r) and (l) by
native speakers of Japanese and English. *Perception and Psychophysics*
- Mochizuki, M. (1981). The identification of /r/ and /l/ in natural and synthesized speech.
Journal of Phonetics (1981) 9, 283-303.
- Müldür, F. (2016). Noam Chomsky’de üretici dilbilgisi. Derin yapı ve yüzey yapı
ayrımı. *Kaygı. Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*,
(27), 59-74.
- Nanovçe, Sh. (2022). Cultural interference in translating idioms and proverbs from
English: Turkish and Albanian Culture.
- Nespor, M., ve Vogel, I. (1986). *Prosodic Phonology*. Dordrecht: Foris.
- Newmark, L., Hubbard, P., ve Prifti, P. (1982). *Standard Albanian: a reference Grammar
for Students*. Stanford: Stanford University Press.

- Oflazer, K., & ve Inkelas, S. (2006). The architecture and the implementation of a finite state pronunciation lexicon for Turkish. *Computer Speech and Language*, 20(1), 80–106. <https://doi.org/10.1016/j.csl.2005.01.002>
- Özcelik, Ö. (2016) The Foot is not an obligatory constituent of the Prosodic Hierarchy: “stress” in Turkish, French and child English.
- Özge, U. ve Bozşahin, C. (2010). Intonation in the grammar of Turkish. *Journal of the International Phonetic Association*, 35, 73-97
- Peperkamp, S. (2000) Two typological gaps in stress systems: arguments from early language acquisition. Handout of a talk presented at the Fourth Utrecht Biannual Phonology Workshop, Utrecht, The Netherlands.
- Peperkamp, S. ve E. Dupoux, (2002). “A typological study of stress ‘deafness’”, in *Laboratory phonology 7*, C. Gussenhoven and N. Warner, Eds. Berlin: Mouton de Gruyter, 2002, ss. 203-240,
- Peperkamp, S. ve Dupoux, (2002) E. “A typological study of stress ‘deafness’,” in *Laboratory Phonology VII*, edited by C. Gussenhoven and N. Warner ~Mouton de Gruyter, Berlin!
- Peperkamp, S., Dupoux, E. ve, and Sebastia’n-Galle’s, N. (1999). “Perception of stress by French, Spanish, and bilingual subjects,” *Proceedings of EuroSpeech ’99*, Vol. 6, 2683–2686.
- Peperkamp, S., I. Vendelin, and E. Dupoux, “Perception of predictable stress: A cross-linguistic investigation”, *Journal of Phonetics*, vol. 38, pp. 422-430, 2010. <https://doi.org/10.1016/j.wocn.2010.04.001>
- Rona, B. (2003). “Dil Öğretiminde Deneysel Sesbilim Yöntemi”. Hitit Yayınları: Ankara.
- Sawada, E. (2019). The Effect of Word Familiarity and Lexical Neighbourhood on L2 Speech Perception.
- Selkirk, E. (2006). “The Prosodic Phrasing of FOCUS Followed by Focus: The Case of English”. *Tones and Tunes: Studies in Word and Sentence Prosody*. Gussenhoven, C., ve& Riad T. Mouton. Berlin.
- Sezer, E. (1981). On non-final stress in Turkish. *Journal of Turkish Studies* 5. 61:69.
- Shkurtaj, G. (2003). Kahe dhe dukuri të kulturës së gjuhës shqipe, Tiranë, Shqipëri.
- Tremblay, K., Kraus, N., Carrell, T. D., & McGee, T. (1997). Central auditory system plasticity: generalization to novel stimuli following listening training. *Journal of the Acoustical Society of America*, 102, 3762–3773.

- Trofimovich, P., Gatbonton, E., ve Sokolovskaya, A. (2005). Feeling affect in a second language. The role of word recognition automaticity. *The Mental Lexicon*, 3 (1): 47-71.
- Trommer, J. (2013) Albanian Word Stress
- Tromp, J. Hagoort, P. ve & Meyer, A.S. (2016). Pupillometry reveals increased pupil size during indirect request comprehension. *The Quarterly Journal of Experimental Psychology* (69): 1093-1108.
- Tsukahara, J.S. (2018). Pupillometry: An R Package to Preprocess Pupil Data. Retrieved from <https://dr-jt.github.io/pupillometry>.
- Tyler, M. D. (2019). PAM-L2 and phonological category acquisition in the foreign language classroom. In A. M. Nyvad, M. Hejná, A. Højen, A. B. Jespersen, & M. H. Sørensen (Eds.), *A sound approach to language matters – In honor of Ocke-Schwen Bohn* (pp. 607–630). Aarhus, Denmark: Department of English, School of Communication and Culture, Aarhus University.
- Tyler, M. D., (2021). Phonetic and Phonological Influences on the Discrimination of Non-Native Phones. In R. Wayland (Ed). *Second Language Speech Learning: Theoretical and Empirical Progress* (157-164). Cambridge University Press.
- Tyler, M. D., Best, C. T., Faber, A. ve, & Levitt, A. G. (2014). Perceptual assimilation and discrimination of non-native vowel contrasts. *Phonetica*, 71(1), 4–21.
- Tyler, M. D., Best, C. T., Goldstein, L. M. ve, & Antoniou, M. (2014). Investigating the role of articulatory organs and perceptual assimilation in infants' discrimination of native and non-native fricative place contrasts. *Developmental Psychobiology*, 56, 210–227.
- Underhill, R., (1986). Turkish. In *Turkish Linguistics*, eds Slobin D., Zimmer K(Amsterdam; Philadelphia, PA: John Benjamins Publishing Company), 7-21.
- Uzun, İ. P. (2023). Türkçede Sözcük Vurgusunun Algılanması: Gözbebeği Ölçümüne Dayalı Bir Gözlem. 36. Ulusal Dilbilim Kurultayında Sunulan Bildiri. Kayseri, Türkiye.
- Vardar, B. (2002). Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü, Multilingual, İstanbul.
- Vogel, I. (1988) Prosodic constituents in Hungarian. In *Certamen Phonologicum. Papers from the 1987 Cortona Phonology Meeting* (P.M. Bertinetto & M. Loporcaro, editors), pp. 231-250. Torino: Rosenberg & Sellier.
- Wayland, R. (Ed.). (2021). *Second Language Speech Learning: Theoretical and Empirical Progress*. Cambridge University Press.

- Wayland, R. P., & Guion, S. G. (2004). Training English and Chinese listeners to perceive Thai tones: A preliminary report. *Language Learning*, 54 (4), 681-712
- White, J. (2014). Evidence for a learning bias against saltatory phonological alternations. *Cognition*, 130 (1), 96-115.
- Zora, H., M. Heldner, and I. C. Schwarz, "Perceptual Correlates of Turkish Word Stress and Their Contribution to Automatic Lexical Access: Evidence from Early ERP Components", *Frontiers in Neuroscience*, vol. 10, 2016. <https://doi.org/10.3389/fnins.2016.00007>

EKLER

Ek .1 Türkçe ve Arnavutça ortak sözcüklerin vurgu veri tabanı

	Arnavutça	Vurgu	Uzunluk	Türkçe	Vurgu	Uzunluk
1	aç	1	2	aç	1	2
2	af	1	2	af	1	2
3	bar	1	3	bar	1	3
4	beb	1	3	bebe	2	4
5	bezh	1	4	bej	1	3
6	bel	1	3	bel	1	3
7	bllof	1	5	blöf	1	4
8	boks	1	4	boks	1	4
9	bosh	1	4	boş	1	3
10	brom	1	4	brom	1	4
11	bronx	1	5	bronz	1	5
12	borxh	1	6	borc	1	4
13	bust	1	4	büst	1	4
14	xham	1	4	cam	1	3
15	cirk	1	4	sirk	1	4
16	çaj	1	3	çay	1	3
17	çam	1	3	çam	1	3
18	çark	1	4	çark	1	4
19	çift	1	4	çift	1	4
20	çil	1	3	kil	1	3
21	gaz	1	3	gaz	1	3
22	gram	1	4	gram	1	4
23	dert	1	4	dert	1	4
24	dua	1	3	dua	1	3
25	dush	1	4	duş	1	3
26	disk	1	4	disk	1	4
27	duel	1	4	düello	1	6
28	duet	1	4	düet	1	4
29	fall	1	4	fal	1	3
30	gjest	1	5	jest	1	4
31	gol	1	3	gol	1	3
32	golf	1	4	golf	1	4
33	gram	1	4	gram	1	4
34	grek	1	4	grek	1	4
35	gri	1	3	gri	1	3
36	grip	1	4	grip	1	4

37	grup	1	4	grup	1	4
38	hak	1	3	hak	1	3
39	hall	1	4	hal	1	3
40	hallk	1	5	halk	1	4
41	han	1	3	han	1	3
42	hap	1	3	hap	1	3
43	hëm	1	3	hem	1	3
44	hiç	1	3	hiç	1	3
45	jo	1	2	yok	1	3
46	fjord	1	5	fiyort	2	6
47	kor	1	3	koro	1	4
48	kamp	1	4	kamp	1	4
49	Kaos	1	4	kaos	1	4
50	kast	1	4	kast	1	4
51	kat	1	3	kat	1	3
52	kek	1	3	kek	1	3
53	kist	1	4	kist	1	4
54	klan	1	4	klan	1	4
55	klor	1	4	klor	1	4
56	kod	1	3	kod	1	3
57	kont	1	4	kont	1	4
58	krem	1	4	krem	1	4
59	krep	1	4	krep	1	4
60	krom	1	4	krom	1	4
61	kub	1	3	küp	1	3
62	agjent	2	6	ajan	1	4
63	kuarc	1	5	kuars	1	5
64	film	1	5	film	1	4
65	flesh	1	5	flash	1	5
66	fluor	1	5	flor	1	4
67	flirt	1	5	flört	1	5
68	flaut	1	5	flüt	1	4
69	fond	1	4	fon	1	3
70	kurs	1	4	kurs	1	4
71	laik	1	4	laik	1	4
72	llaf	1	4	laf	1	3
73	luks	1	4	lüks	1	4
74	llak	1	4	lak	1	3
75	mall	1	4	mal	1	3
76	mars	1	4	mars	1	4

77	marsh	1	5	marş	1	4
78	mat	1	3	mat	1	3
79	mit	1	3	mit	1	3
80	morg	1	4	morg	1	4
81	pakt	1	4	pakt	1	4
82	park	1	4	park	1	4
83	pis	1	3	pis	1	3
84	plan	1	4	plan	1	4
85	plazh	1	5	plaj	1	4
86	pop	1	3	pop	1	3
87	post	1	4	post	1	4
88	poz	1	3	poz	1	3
89	princ	1	5	prens	1	5
90	pus	1	3	pus	1	3
91	pusht	1	5	puşt	1	4
92	rum	1	3	rom	1	3
93	sllav	1	5	ıslav	2	5
94	sllajt	1	6	slayt	1	5
95	qar	1	3	kar	1	3
96	qorr	1	4	kör	1	3
97	qoshk	1	5	köşk	1	4
98	qyp	1	3	küp	1	3
99	raft	1	4	raf	1	3
100	ram	1	3	ram	1	3
101	ring	1	4	ring	1	4
102	risk	1	4	risk	1	4
103	rus	1	3	rus	1	3
104	kaps	1	4	kabız	2	5
105	krem	1	4	krem	1	4
106	seks	1	4	seks	1	4
107	sert	1	4	sert	1	4
108	serb	1	4	sırb	1	4
109	shah	1	4	şah	1	3
110	shal	1	4	şal	1	3
111	shans	1	5	şans	1	4
112	shef	1	4	şef	1	3
113	shesh	1	5	şeş	1	3
114	shok	1	4	şok	1	3
115	sport	1	5	spor	1	4
116	stazh	1	5	staj	1	4

117	stil	1	4	stil	1	4
118	stok	1	4	stok	1	4
119	stop	1	4	stop	1	4
120	stres	1	5	stres	1	5
121	tank	1	4	tank	1	4
122	takt	1	4	takt	1	4
123	tek	1	3	tek	1	3
124	tel	1	3	tel	1	3
125	ters	1	4	ters	1	4
126	test	1	4	test	1	4
127	tip	1	3	tip	1	3
128	ton	1	3	ton	1	3
129	top	1	3	top	1	3
130	tost	1	4	tost	1	4
131	tren	1	4	treN	1	4
132	tub	1	3	tüp	1	3
133	tyl	1	3	tül	1	3
134	tek	1	3	tek	1	3
135	tel	1	3	tel	1	3
136	tunxh	1	5	tunç	1	4
137	vals	1	4	vals	1	4
138	volt	1	4	volt	1	4
139	xhep	1	4	cep	1	3
140	zamk	1	4	zamk	1	4
141	zift	1	4	zift	1	4
142	zor	1	3	zor	1	3
143	fals	1	4	falso	1	5
144	fren	1	4	fren	1	4
145	kaurr	1	5	gavur	2	5
146	kec	1	3	keçi	2	4
147	klub	1	4	kulüp	2	5
148	luks	1	4	lüks	1	4
149	miop	1	4	miyop	2	5
150	mat	1	3	mat	1	3
151	qejf	1	4	keyif	2	5
152	term	1	4	terim	2	5
153	ters	1	4	ters	1	4
154	vakt	1	4	vakit	2	5
155	spion	1	5	ispiyon	3	7
156	skeç	1	4	skeç	1	4

157	ski	1	3	ski	1	3
158	vinç	1	4	vinç	1	4
159	volt	1	4	volt	1	4
160	zar	1	3	zar	1	3
161	zarf	1	4	zarf	1	4
162	xhuxh	1	5	cüce	2	4
163	dozë	1	4	doz	1	3
164	ðhrahmi	2	7	drahmi	2	6
165	atlet	2	5	atlet	2	5
166	borxhli	2	7	borclu	2	6
167	boshllëk	1	8	boşluk	2	6
168	boshnjak	2	8	boşnak	2	6
169	grevë	1	5	grev	1	4
170	çadër	1	5	çadır	2	5
171	krizë	1	5	kriz	1	4
172	normë	1	5	norm	1	4
173	nuancë	1	6	nüans	1	5
174	prizë	1	5	priz	1	4
175	neutral	2	7	nötr	1	4
176	sahat	2	5	saat	1	4
177	zile	2	4	zıl	1	3
178	abrash	1	6	abraş	1	5
179	açik	1	4	açık	1	4
180	adash	1	5	adaş	1	4
181	afgan	1	5	afgan	1	5
182	aga	1	3	aga	1	3
183	hambar	2	6	ambar	2	5
184	aheng	1	5	ahenk	1	5
185	ahur	1	4	ahır	1	4
186	akçı	1	4	aşçı	1	4
187	akrep	1	5	akrep	1	5
188	aksham	1	6	akşam	2	5
189	aktiv	1	5	aktif	2	5
190	aktor	1	5	aktör	2	5
191	album	2	5	albüm	2	5
192	alarm	2	5	alarm	2	5
193	alkol	1	5	alkol	2	5
194	allçi	1	5	alçı	2	4
195	aman	1	4	aman	2	4
196	amfib	2	5	amfib	2	5

197	amin	2	4	amin	2	4
198	anus	2	4	anus	2	4
199	amper	2	5	amper	2	5
200	anket	1	5	anket	2	5
201	arab	2	4	arap	2	4
202	arktik	2	6	arktik	2	6
203	artist	2	6	artist	2	6
204	arkiv	2	5	arşiv	2	5
205	asfalt	2	6	asfalt	2	6
206	ashik	2	5	aşık	2	4
207	azil	2	4	azil	2	4
208	azot	2	4	azot	2	4
209	acid	2	4	asit	2	4
210	ajsberg	2	7	aysberk	1	7
211	atom	2	4	atom	2	4
212	astar	2	5	astar	2	5
213	astmë	1	5	astım	2	5
214	abdes	2	5	aptes	2	5
215	basmë	1	5	basma	2	5
216	babë	1	4	baba	2	4
217	bastun	2	6	bastun	2	6
218	bagazh	2	6	bagaj	2	5
219	orgon	2	5	orgon	2	5
220	bahçe	1	5	bahçe	2	5
221	bohçe	1	5	bohça	2	5
222	bohem	2	5	bohem	2	5
223	bojë	1	4	boya	2	4
224	bozë	1	4	boza	1	4
225	bakër	1	5	bakır	2	5
226	banjë	1	5	banyo	1	5
227	bursë	1	5	borsa	1	5
228	benzol	2	6	benzol	2	6
229	beze	1	4	bez	1	3
230	bilanc	2	6	bilanço	2	7
231	central	2	7	sentral	2	7
232	çantë	1	5	çanta	1	5
233	çapkën	1	6	çapkın	2	6
234	çeçen	2	5	çeçen	2	5
235	çekiç	2	5	çekiç	2	5
236	çelik	2	5	çelik	2	5

237	dukë	1	4	dük	1	3
238	depo	1	4	depo	1	4
239	dosje	1	5	dosya	1	5
240	dublazh	2	7	dublaj	2	6
241	dublues	2	7	dublör	2	6
242	xhami	2	5	camî	2	4
243	fibër	1	5	fiber	1	5
244	firmë	1	5	firma	1	5
245	flamë	1	5	flama	1	5
246	gjoja	1	5	güya	1	4
247	eros	1	4	eros	2	4
248	hajde	1	5	haydi	1	5
249	hallë	1	5	hala	1	4
250	hane	1	4	hani	1	4
251	hobi	1	4	hobi	1	4
253	kile	1	4	kilo	1	4
254	kopje	1	5	kopya	1	5
255	kortezh	2	7	kortej	2	6
256	kuadër	1	6	kadro	1	5
257	kukull	1	6	kukla	1	5
258	litër	1	5	litre	1	5
259	llaçkë	1	6	laçka	1	5
260	llambë	1	6	lamba	1	5
261	llavë	1	5	lava	1	4
262	lolo	1	4	lolo	1	4
263	ezan	1	4	ezan	2	4
264	magmë	1	5	magma	1	5
265	metër	1	5	metre	1	5
266	meze	1	4	meze	1	4
267	midhje	1	6	midye	1	5
268	modë	1	4	moda	1	4
269	mumie	1	5	mumya	1	5
270	maestro	2	7	maestro	1	7
271	nejse	1	5	neyse	1	5
272	odë	1	3	oda	1	3
273	bollëk	1	6	bolluk	2	6
274	bombë	1	5	bomba	1	5
275	pallto	1	6	palto	1	5
276	plaçkë	1	6	plaçka	1	6
277	plazmë	1	6	plazma	1	6

278	pllakë	1	6	plaka	1	5
279	postë	1	5	posta	1	5
280	prangë	1	6	pranga	1	6
281	prova	1	5	prova	1	5
282	radio	1	5	radio	1	5
283	rosto	1	5	rosto	1	5
284	skemë	1	5	şema	1	4
285	sobë	1	4	soba	1	4
286	studio	1	6	studyo	1	6
287	tango	1	5	tango	1	5
288	tifo	1	4	tifo	1	4
289	torno	1	5	torna	1	5
290	traumë	1	6	travma	1	6
291	triko	1	5	triko	1	5
292	qoshe	1	5	köşe	2	4
293	uiski	1	5	viski	1	5
294	vazo	1	4	vazo	1	4
295	vilë	1	4	villa	1	5
296	virus	1	5	virüs	1	5
297	vishnjë	1	7	vişne	1	5
298	vizë	1	4	vize	1	4
299	vodkë	1	5	votka	1	5
300	vektor	2	6	vektor	2	6
301	vermut	2	6	vermut	2	6
302	beqar	1	5	bekar	2	5
303	bile	1	4	bile	2	4
304	buqet	1	5	buket	2	5
305	bodrum	2	6	bodrum	2	6
307	çile	1	4	çile	2	4
308	çorbë	1	5	çorba	2	5
309	çibuk	2	5	çubuk	2	5
310	dado	1	4	dadı	2	4
311	dajë	1	4	dayı	2	4
312	dallgë	1	6	dalga	2	5
313	dramë	1	5	drama	2	5
314	furçë	1	5	fırça	2	5
315	gonxhe	1	6	gonca	2	5
316	hallat	1	6	halat	2	5
317	hallvë	1	6	helva	2	5
318	hazër	1	5	hazır	2	5

319	hile	1	4	hile	2	4
320	hoxhë	1	5	hoca	2	4
321	humus	1	5	humus	2	5
322	jakë	1	4	yaka	2	4
323	jazëk	1	5	yazık	2	5
324	jonxhë	1	6	yonca	2	5
325	jufkë	1	5	yufka	2	5
326	kafe	1	4	kahve	2	5
327	kasë	1	4	kasa	2	4
328	kazmë	1	5	kazma	2	5
329	konsull	1	7	konsol	2	6
330	kovë	1	4	kova	2	4
331	kozmos	1	6	kozmos	2	6
332	kullë	1	5	kule	2	4
333	kupë	1	4	kupa	2	4
334	krater	2	6	krater	2	6
335	krizë	1	5	kriz	1	4
336	leke	1	4	leke	2	4
337	markë	1	5	marka	2	5
338	mashë	1	5	maşa	2	4
339	maskë	1	5	maske	2	5
340	misër	1	5	mısır	2	5
341	mister	1	6	mister	2	6
342	nikel	1	5	nikel	2	5
343	notë	1	4	nota	2	4
344	pastë	1	5	pasta	2	5
345	perde	1	5	perde	2	5
346	pompë	1	5	pompa	2	5
347	pudër	1	5	pudra	2	5
348	pure	2	4	püre	2	4
349	qese	1	4	kese	2	4
350	qofte	1	5	köfte	2	5
351	qoshe	1	5	köşe	2	4
352	rende	1	5	rende	2	5
353	sade	1	4	sade	2	4
354	salcë	1	5	salça	2	5
355	solo	1	4	solo	2	4
356	spermë	1	6	sperma	2	6
357	standard	2	8	standart	2	8
358	sustë	1	5	susta	2	5

359	tapë	1	4	tapa	2	4
360	tavë	1	4	tava	2	4
361	temë	1	4	tema	2	4
362	tersllëk	1	8	terslik	2	7
363	teze	1	4	teyze	1	5
364	tezë	1	4	tez	1	3
365	torbë	1	5	torba	2	5
366	tyrbe	1	5	türbe	2	5
367	turk	1	4	türk	1	4
368	ballo	1	5	balo	1	4
369	bluzë	1	5	bluz	1	4
370	adet	2	4	adet	1	4
371	bagazh	2	6	bagaj	2	5
372	ballkon	2	7	balkon	2	6
373	biçak	2	5	bıçak	2	5
374	bizon	2	5	bizon	2	5
375	bufe	2	4	büfe	1	4
376	barkë	1	5	barka	1	5
377	barok	2	5	barok	2	5
378	bidon	2	5	bidon	2	5
379	bruto	1	5	brüt	1	4
380	bravo	1	5	bravo	1	5
381	bursë	1	5	burs	1	4
382	budist	2	6	budist	2	6
383	bilbil	2	6	bülbül	2	6
384	bronkit	2	7	bronşit	2	7
385	çardak	2	6	çardak	2	6
386	dua	2	3	dua	1	3
387	duet	2	4	düet	1	4
388	diabet	2	6	diyabet	3	7
389	diagram	2	7	diyagram	3	8
390	dialekt	2	7	diyalekt	3	8
391	ekstra	2	6	ekstra	1	6
392	hala	2	4	hala	1	4
393	juri	2	4	jüri	1	4
394	komplot	2	7	komplo	1	6
395	kongres	2	7	kongre	1	6
396	kredi	2	5	kredi	1	5
397	balet	2	5	balet	1	5
398	butan	2	5	bütan	2	5

399	buxhet	2	6	bütçe	2	5
400	legen	2	5	leğen	1	5
401	muze	2	4	müze	1	4
402	najlon	2	6	naylon	1	6
403	neuron	2	6	nöron	1	5
404	radium	2	6	radyum	1	6
405	röntgen	2	7	röntgen	1	7
406	seancë	2	6	seans	1	5
407	selvi	2	5	selvi	2	5
408	teze	2	4	teyze	1	5
409	xhiger	2	6	ciğer	1	5
410	avash	2	5	yavaş	2	5
411	bajat	2	5	bayat	2	5
412	batak	2	5	batak	2	5
413	bela	2	4	bela	2	4
414	biftek	2	6	biftek	2	6
415	balsam	2	6	balsam	2	6
416	bambu	2	5	bambu	1	5
417	bandë	1	5	bando	1	5
418	bamje	1	5	bamya	1	5
419	bankë	1	5	banka	1	5
420	barbar	2	6	barbar	2	6
421	beton	2	5	beton	2	5
422	bostan	2	6	bostan	2	6
423	bumbar	2	6	bumbar	2	6
424	baron	2	5	baron	2	5
425	barut	2	5	barut	2	5
426	ciklon	2	6	siklon	2	6
427	cinik	2	5	sinik	2	5
428	civil	2	5	sivil	2	5
429	cianur	2	6	siyanür	3	7
430	çakall	2	6	çakal	2	5
431	çakmak	2	6	çakmak	2	6
432	çarçaf	2	6	çarşaf	2	6
433	çare	2	4	çare	2	4
434	çatal	2	6	çatal	2	5
435	çati	2	4	çatı	2	4
436	çetë	1	4	çete	2	4
437	çiflig	2	6	çiftlik	2	7
438	çirak	2	5	çırak	2	5

439	çizme	1	5	çizme	2	5
440	çoban	2	5	çoban	2	5
441	çorap	2	5	çorap	2	5
442	dajak	2	5	dayak	2	5
443	damar	2	5	damar	2	5
444	damask	2	6	damask	2	6
445	dekan	2	5	dekan	2	5
446	dekor	2	5	dekor	2	5
447	dembel	2	6	tembel	2	6
448	demek	2	5	demek	2	5
449	derman	2	6	derman	2	6
450	dervish	2	7	derviş	2	6
451	deve	2	4	deve	2	4
452	diftong	2	7	diftong	2	7
453	dialog	2	6	diyalog	3	7
454	diastaz	2	7	diyastaz	3	8
455	dogmë	1	5	dogma	2	5
456	dietë	1	5	diyet	2	5
457	direk	2	5	direk	2	5
458	divan	2	5	divan	2	5
459	direkt	2	6	direkt	2	6
460	docent	2	6	doçent	2	6
461	doktor	2	6	doktor	2	6
462	dollap	2	6	dolap	2	5
463	dollar	2	6	dolar	2	5
464	dollma	2	6	dolma	2	5
465	dualist	2	7	düalist	2	7
466	dublim	2	6	dublaj	2	6
467	duduk	2	5	düçük	2	5
468	duman	2	5	duman	2	5
469	dushman	2	7	düşman	2	6
470	duvak	2	5	duvak	2	5
471	despot	2	6	despot	2	6
472	dekor	2	5	dekor	2	5
473	dyfek	2	5	tüfek	2	5
474	dynja	2	5	dünya	2	5
475	dyqan	2	5	dükkan	2	6
476	dyshek	2	6	döşek	2	5
477	elips	2	5	elips	2	5
478	exhel	2	5	ecel	2	4

479	efekt	2	5	efekt	2	5
480	ekran	2	5	ekran	2	5
481	ekspert	2	7	eksper	2	6
482	ekspres	2	7	ekspres	2	7
483	ekstrem	2	7	ekstrem	2	7
484	eliptik	2	7	eliptik	2	7
485	elmaz	2	5	elmas	2	5
486	epik	2	4	epik	2	4
487	esnaf	2	5	esnaf	2	5
488	etnik	2	5	etnik	2	5
489	ekspres	2	7	ekspres	2	7
490	evlat	2	5	evlat	2	5
491	ezmer	2	5	esmer	2	5
492	ekspert	2	7	eksper	2	6
493	grafik	2	6	grafik	2	6
494	grafit	2	6	grafit	2	6
495	filtër	1	6	filtre	1	6
496	fagot	2	5	fagot	2	5
497	fakir	2	5	fakir	2	5
498	faktor	2	6	faktör	2	6
499	fallxhi	2	7	falcı	2	5
500	fener	2	5	fener	2	5
501	feudal	2	6	feodal	2	6
502	fidan	2	5	fidan	2	5
503	filan	2	5	filan	2	5
504	filiz	2	5	filiz	2	5
505	filxhan	2	7	fincan	2	6
506	fishëk	2	6	fişek	2	5
507	fishë	1	5	fiş	1	3
508	fitil	2	5	fitil	2	5
509	fiasko	2	6	fiyasko	3	7
510	fjongo	1	6	fiyonk	2	6
511	fizik	2	5	fizik	2	5
512	fistul	1	6	fistul	2	6
513	fustan	2	6	fıstan	2	6
514	fodull	2	6	fodul	2	5
515	folklor	2	7	folklor	2	7
516	forum	2	5	forum	2	5
517	formë	1	5	form	1	4
518	fosfat	2	6	fosfat	2	6

519	fosfor	2	6	fosfor	2	6
520	fosil	2	5	fosil	2	5
521	fragment	2	8	fragman	2	7
522	fuçi	2	4	fiçi	2	4
2523	fruktoz	2	7	früktoz	2	7
524	furgon	2	6	furgon	2	6
525	futboll	2	7	futbol	2	6
526	gafë	1	4	gaf	1	3
527	glukol	2	6	glikol	2	6
528	gangster	2	8	Gangster	2	8
529	grevë	1	5	grev	1	4
530	garazh	2	6	garaj	2	5
531	kitarë	2	6	gitar	2	5
532	kitarist	3	8	gitarist	3	8
533	gjyle	1	5	gülle	2	5
534	gastrit	2	7	gastrit	2	7
535	gjeolog	2	7	jeolog	2	6
536	gjerdan	2	7	gerdan	2	6
537	gjynah	2	6	günah	2	5
538	gotik	2	5	gotik	2	5
539	grafik	2	6	grafik	2	6
540	grafit	2	6	grafit	2	6
541	granat	2	6	granat	2	6
542	granit	2	6	granit	2	6
543	grotesk	2	7	grotesk	2	7
544	haber	2	5	haber	2	5
545	hajdut	2	6	haydut	2	6
546	hajvan	2	6	hayvan	2	6
547	hallall	2	7	helal	2	5
548	hanxhar	2	7	hançer	2	6
549	haram	2	5	haram	2	5
550	hashash	2	7	haşış	2	5
551	hale	2	4	hela		4
552	hata	2	4	hata	2	4
553	hava	2	4	hava	2	4
554	hektar	2	6	hektar	2	6
555	hesap	2	5	hesap	2	5
556	hoshaf	2	6	hoşaf	2	5
557	humor	2	5	humor	2	5
558	hyzmet	2	6	hizmet	2	6

559	ibrik	2	5	ibrik	2	5
560	ideal	2	5	ideal	2	5
561	iftar	2	5	iftar	2	5
562	ilaç	2	4	ilaç	2	4
563	imam	2	4	imam	2	4
564	iman	2	4	iman	2	4
565	imazh	2	5	imaj	2	4
566	inat	2	4	inat	2	4
567	indeks	2	6	indeks	2	6
568	islam	2	5	islam	2	5
569	jahni	2	5	yahni	2	5
570	jelek	2	5	yelek	2	5
571	jeshil	2	6	yeşil	2	5
572	jetim	2	5	yetim	2	5
573	jorgan	2	6	yorgan	2	6
575	kajmak	2	6	kaymak	2	6
576	kakao	2	5	kakao	2	5
577	kaktus	2	6	kaktüs	2	6
578	kala	2	4	kale	2	4
579	kalem	2	5	kalem	2	5
580	kallaj	2	6	kalay	2	5
581	kallëp	2	6	kalıp	2	5
582	kallkan	2	7	kalkan	2	6
583	kamion	2	6	kamyon	2	6
584	kanal	2	5	kanal	2	5
585	kancer	2	6	kanser	2	6
586	kandil	2	6	kandil	2	6
587	kanun	2	5	kanun	2	5
588	kapak	2	5	kapak	2	5
589	kapar	2	5	kaparo	2	6
590	karar	2	5	karar	2	5
591	karbon	2	6	karbon	2	6
592	kasap	2	5	kasap	2	5
593	katil	2	5	katil	2	5
594	katran	2	6	katran	2	6
595	kazan	2	5	kazan	2	5
596	kanion	2	6	kanyon	2	6
597	këllëf	2	6	kılıf	2	5
598	kërbaç	2	6	kırbaç	2	6
599	kësmet	2	6	kismet	2	6

600	kimi	2	4	kimya	2	5
601	qimnon	2	6	kimyon	2	6
602	qerpik	2	6	kirpik	2	6
603	klasik	2	6	klasik	2	6
604	klasor	2	6	klasör	2	6
605	klorik	2	6	klorik	2	6
606	koktej	2	6	kokteyl	2	7
607	kolegj	2	6	kolej	2	5
608	kolit	2	5	kolit	2	5
609	kollaj	2	6	kolay	2	5
610	kolltuk	2	7	koltuk	2	6
611	komik	2	5	komik	2	5
612	kompleks	2	8	kompleks	2	8
613	komshi	2	6	komşu	2	5
614	konak	2	5	konak	2	5
615	koncert	2	7	konser	2	6
616	konik	2	5	konik	2	5
617	konjak	2	6	konyak	2	6
618	kontrast	2	8	kontrast	2	8
619	kontroll	2	8	kontrol	2	7
620	kopil	2	5	kopil	2	5
621	koral	2	5	koral	2	5
622	kordon	2	6	kordon	2	6
623	kozmik	2	6	kozmik	2	6
624	kristal	2	7	kristal	2	7
625	kriter	2	6	kriter	2	6
626	kronik	2	6	kronik	2	6
627	kuartet	2	7	kuartet	2	7
628	kubik	2	5	kübik	2	5
629	kuku	2	4	kuku	2	4
630	kumar	2	5	kumar	2	5
631	kumash	2	6	kumaş	2	5
632	kupon	2	5	kupon	2	5
633	kuran	2	5	kuran	2	5
634	kurban	2	6	kurban	2	6
635	kurbet	2	6	gurbet	2	6
636	kuti	2	4	kutu	2	4
637	lanet	2	5	lanet	2	5
638	lejlek	2	6	leylek	2	6
639	lektor	2	6	lektör	2	6

640	leopard	2	7	leopar	2	6
641	levrek	2	6	levrek	2	6
642	lezet	2	5	lezzet	2	6
643	liker	2	5	likör	2	5
644	liman	2	5	liman	2	5
645	limit	2	5	limit	2	5
646	limon	2	5	limon	2	5
647	lirik	2	5	lirik	2	5
648	llastik	2	7	lastik	2	6
649	llokum	2	6	lokum	2	5
650	llustër	1	7	lostra		6
651	lokal	2	5	lokal	2	5
652	majmun	2	6	maymun	2	6
653	mani	2	4	mania	2	5
654	maniak	2	6	manyak	2	6
655	marksist	2	8	marksist	2	8
656	masazh	2	6	masaj	2	5
657	mason	2	5	mason	2	5
658	medet	2	5	medet	2	5
659	melez	2	5	melez	2	5
660	mendil	2	6	mendil	2	6
661	merak	2	5	merak	2	5
662	mermer	2	6	mermer	2	6
663	mesazh	2	6	mesaj	2	5
664	metal	2	5	metal	2	5
665	meteor	2	6	meteor	2	6
666	mikrob	2	6	mikrop	2	6
667	milet	2	5	millet	2	6
668	miliard	2	7	milyar	2	6
669	milion	2	6	milyon	2	6
670	minder	2	6	minder	2	6
671	mision	2	6	misyon	2	6
672	mistik	2	6	mistik	2	6
673	miting	2	6	miting	2	6
674	mitos	2	5	mitos	2	5
675	model	2	5	model	2	5
676	modern	2	6	modern	2	6
677	moment	2	6	moment	2	6
678	montazh	2	7	montaj	2	6
679	mongol	2	6	moğol	1	5

680	moral	2	5	moral	2	5
681	morfin	2	6	morfin	2	6
682	motel	2	5	motel	2	5
683	motiv	2	5	motif	2	5
684	motor	2	5	motor	2	5
685	mozaik	2	6	mozaik	2	6
686	mostër	1	6	mostra	1	6
687	motel	2	5	motel	2	5
688	myfti	2	5	müftü	2	5
689	mangall	2	7	mangal	2	6
690	namus	2	5	namus	2	5
691	nijet	2	5	niyet	2	5
692	nitrat	2	6	nitrat	2	6
693	nocion	2	6	nosyon	2	6
694	normal	2	6	normal	2	6
695	noter	2	5	noter	2	5
696	objekt	2	6	obje	2	4
697	optik	2	5	optik	2	5
698	organ	2	5	organ	2	5
699	ortak	2	5	ortak	2	5
700	oxhak	2	5	ocak	2	4
701	pagan	2	5	pagan	2	5
702	pajton	2	6	fayton	2	6
703	palet	2	5	palet	2	5
704	pambuk	2	6	pamuk	2	5
705	panxhar	2	7	pancar	2	6
706	parfum	2	6	parfüm	2	6
707	parti	2	5	parti	2	5
708	partner	2	7	partner	2	7
709	pasazh	2	6	pasaj	2	5
710	pasha	2	5	paşa	2	4
711	pasiv	2	5	pasif	2	5
712	Pazar	2	5	Pazar	2	5
713	peisazh	2	7	peysaj	2	6
714	pekmez	2	6	pekmez	2	6
715	pelush	2	6	pelüş	2	5
716	perhiz	2	6	perhiz	2	6
717	piknik	2	6	piknik	2	6
718	pilaf	2	5	pilav	2	5
719	pilot	2	5	pilot	2	5

720	pinguin	2	7	penguen	2	7
721	pishman	2	7	pişman	2	6
722	piston	2	6	piston	2	6
723	pite	1	4	pide	2	4
724	plastik	2	7	plastik	2	7
725	platin	2	6	platin	2	6
726	polic	2	5	polis	2	5
727	portret	2	7	portre	2	6
728	praktik	2	7	pratik	2	6
729	prelud	2	6	prelüd	2	6
730	prestigj	2	8	prestij	2	7
731	problem	2	7	problem	2	7
732	proces	2	6	proses	2	6
733	profil	2	6	profil	2	6
734	program	2	7	program	2	7
735	projekt	2	7	proje	2	5
736	prolog	2	6	prolog	2	6
737	prostat	2	7	prostat	2	7
738	princip	2	7	prensip	2	7
739	presë	1	5	pres	1	4
740	kadaif	2	6	kadayif	3	7
741	kafaz	2	5	Kafes	2	5
742	kafe	1	4	kahve	2	5
743	qebap	2	5	kebab	2	5
744	qeder	2	5	keder	2	5
745	qefin	2	5	kefen	2	5
746	qemer	2	5	kemer	2	5
747	qerpiç	2	6	kerpiç	2	6
748	qerpik	2	6	kırpik	2	6
749	qibar	2	5	kibar	2	5
750	qilim	2	5	kilim	2	5
751	qira	2	4	kira	2	4
752	qitap	2	5	kitap	2	5
753	qymyr	2	5	kömür	2	5
754	qofte	1	5	köfte	2	5
755	radar	2	5	radar	2	5
756	radium	2	6	rodyum	2	6
757	raki	2	4	rakı	2	4
758	raport	2	6	rapor	2	5
759	radio	1	5	radio	1	5

760	realist	2	7	realist	2	7
761	reçel	2	5	reçel	2	5
762	refleks	2	7	refleks	2	7
763	regji	2	5	reji	2	4
764	regjim	2	6	rejim	2	5
765	rehat	2	5	rahat	2	5
766	rekord	2	6	rekor	2	5
767	rektor	2	6	rektör	2	6
768	revansh	2	7	revanş	2	6
769	rimel	2	5	rimel	2	5
770	ritëm	2	5	ritim	2	5
771	ritmik	2	6	ritmik	2	6
772	robot	2	5	robot	2	5
773	roman	2	5	roman	2	5
774	ryshfet	2	7	rüşvet	2	6
775	rrobë	1	5	roba	1	4
776	sabah	2	5	sabah	2	5
777	sadist	2	6	sadits	2	6
778	safi	2	4	safi	2	4
779	safir	2	5	safir	2	5
780	samar	2	5	semer	2	5
781	sahan	2	5	sahan	2	5
782	sakat	2	5	sakat	2	5
783	saksi	2	5	saksı	2	5
784	salep	2	5	salep	2	5
785	sollak	2	6	solak	2	5
786	sallon	2	6	salon	2	5
787	sapun	2	5	sabun	2	5
788	saraj	2	5	saray	2	5
789	satën	2	5	satën	2	5
790	sebep	2	5	sebep	2	5
791	sektor	2	6	sektör	2	6
792	sene	2	4	sene	2	4
793	serë	1	4	sera	1	4
794	serum	2	5	serum	2	5
795	servis	2	6	servis	2	6
796	sevda	2	5	sevda	2	5
797	sevap	2	5	sevap	2	5
798	sezon	2	5	sezon	2	5
799	sfungjer	2	8	sünger	2	6

800	skandal	2	7	skandal	2	7
801	steril	2	6	steril	2	6
802	sofër	1	5	sofra	2	5
803	solfezh	2	7	solfej	2	6
804	sokak	2	5	sokak	2	5
805	sote	1	4	sote	2	4
806	shabllon	2	8	şablon	2	6
807	shaka	2	5	şaka	2	4
808	shantazh	2	8	şantaj	2	6
809	shejtan	2	7	şeytan	2	6
810	sherif	2	6	şerif	2	5
811	shirit	2	6	şerit	2	5
812	shiatik	2	7	siyatik	3	7
813	shifër	1	6	şifre	2	5
814	shilte	1	6	şilte	2	5
815	shishe	1	6	şişe	2	4
816	shofer	2	6	şoför	2	5
817	shyqyr	2	6	şükür	2	5
818	sifon	2	5	sifon	2	5
819	simbol	2	6	sembol	2	6
820	sinjal	2	6	sinyal	2	6
821	sistem	2	6	sistem	2	6
822	sizmik	2	6	sizmik	2	6
823	skandal	2	7	skandal	2	7
824	skeptik	2	7	septik	2	6
825	slogan	2	6	slogan	2	6
826	sofist	2	6	sofist	2	6
827	solist	2	6	solist	2	6
828	sondazh	2	7	sondaj	2	6
829	spiker	2	6	spiker	2	6
830	sportiv	2	7	sportif	2	7
831	standart	2	8	standart	2	8
832	statik	2	6	statik	2	6
833	status	2	6	status	2	6
834	steril	2	6	steril	2	6
835	sterlin	2	7	sterlin	2	7
836	sinus	2	5	sinüs	1	5
837	sinjal	2	6	sinyal	2	6
838	simbol	2	6	sembol	2	6
839	sobë	1	4	soba	1	4

840	sodë	1	4	soda	1	4
841	sodium	2	6	sodyum	1	6
842	solo	1	4	solo	1	4
843	sondë	1	5	sonda	2	5
844	sojë	1	4	soya	1	4
845	sufler	2	6	suflör	2	6
846	sulfat	2	6	sülfat	2	6
847	sulfur	2	6	sülfür	2	6
848	sulltan	2	7	sultan	2	6
849	surrat	2	6	sürat	2	5
850	susam	2	5	susam	2	5
851	suxhuk	2	6	sucuk	2	5
852	sunî	2	4	sünni	2	5
853	synet	2	5	sünnet	2	6
854	santal	2	6	sandal	2	6
855	sënduk	2	6	sandık	2	6
856	sheqer	2	6	şeker	2	5
857	taban	2	5	taban	2	5
858	tabak	2	5	tabak	2	5
859	tablo	2	5	tablo	2	5
860	tabu	2	4	tabu	2	4
861	takat	2	5	takat	2	5
862	taksi	2	5	taksi	1	5
863	tamam	2	5	tamam	2	5
864	tapi	2	4	tapu	2	4
865	tavan	2	5	tavan	2	5
866	tavëll	1	6	tavla	1	5
867	taze	2	4	taze	2	4
868	teknik	2	6	teknik	2	6
869	tekstil	2	7	tekstil	2	7
870	telash	2	6	telash	2	6
871	tallash	2	7	talaş	2	5
872	tampon	2	6	tampon	2	6
873	tango	1	5	tango	1	5
874	tavë	1	4	tava	2	4
875	telef	2	5	telef	2	5
876	tellal	2	6	telal	2	5
877	tender	2	6	tender	2	6
878	tenis	2	5	tenis	2	5
879	tenor	2	5	tenor	2	5

880	tendë	1	5	tente	2	5
881	teolog	2	6	teolog	2	6
882	teori	2	5	teori	2	5
883	teorik	2	6	teorik	2	6
884	tepe	2	4	tepe	2	4
885	tepsi	2	5	tepsi	2	5
886	termal	2	6	termal	2	6
887	termik	2	6	termik	2	6
888	termos	1	6	termos	2	6
889	terror	2	6	terör	2	5
890	themel	2	6	temel	2	5
891	tipik	2	5	tipik	2	5
892	titan	2	5	titan	2	5
893	tiran	2	5	tiran	2	5
894	tirazh	2	6	tiraj	2	5
895	tonazh	2	6	tonaj	2	5
896	tonik	2	5	tonik	2	5
897	topall	2	6	topal	2	5
898	topaz	2	5	topaz	2	5
899	topuz	2	5	topuz	2	5
900	total	2	5	total	2	5
901	turshi	2	6	turşu	2	5
902	turkmen	2	7	türkmen	2	7
903	trafik	2	6	trafik	2	6
904	tragjik	2	7	trajik	2	6
905	traktor	2	7	traktör	2	7
906	tramvaj	2	7	tramvay	2	7
907	transport	2	9	transport	2	9
908	tranzit	2	7	transit	2	7
909	trapez	2	6	trapez	2	6
910	trilion	2	7	trilyon	2	7
911	tufan	2	5	tufan	2	5
912	tunel	2	5	tünel	2	5
913	turist	2	6	turist	2	6
914	turne	2	5	turne	2	5
915	turbë	1	5	turba	2	5
916	terror	2	6	terrör	2	6
917	topall	2	6	topal	2	5
918	usta	2	4	usta	2	4
919	vagon	2	5	vagon	2	5

920	vaki	2	4	vaki	2	4
921	vampir	2	6	vampir	2	6
922	vandal	2	6	vandal	2	6
923	vapor	2	5	vapur	2	5
924	vatan	2	5	vatan	2	5
925	vezir	2	5	vezir	2	5
926	viran	2	5	viran	2	5
927	vokal	2	5	vokal	2	5
928	voltazh	2	7	voltaj	2	6
929	vulkan	2	7	volkan	2	6
930	xhade	2	5	cadde	2	5
931	xhenet	2	6	cennet	2	6
932	xhuma	2	5	Cuma	2	4
933	xhuxhe	2	6	cüce	2	4
934	zanat	2	5	sanat	2	5
935	zinxhir	2	7	zincir	2	6
936	zoolog	2	6	zoolog	2	6
937	zymbyl	2	6	sümbül	2	6
938	zagar	2	5	zağar	1	5
939	zahmet	2	6	zahmet	2	6
940	zambak	2	6	zambak	2	6
941	zamkë	1	5	zamk	1	4
942	hartë	1	5	harita	2	6
943	kamera	1	6	kamera	2	6
944	piano	1	5	piyano	2	6
945	pjacë	1	5	piyasa	2	6
946	kalcium	2	7	kalsiyum	2	8
947	kangur	2	6	kanguru	1	7
948	libian	2	6	libyalı	1	7
949	bakter	2	6	bakteri	3	7
950	senat	2	5	senato	2	6
951	shampo	2	6	şampuan	2	7
952	skenar	2	6	senaryo	2	7
953	teatër	2	6	tiyatro	2	7
954	tumor	2	5	tümör	2	5
955	xhandar	2	7	jandarma	2	8
956	dialekt	2	7	diyalekt	3	8
957	dializ	2	6	diyaliz	3	7
958	dialog	2	6	diyalog	3	7
959	funksion	2	8	fonksiyon	3	9

960	garant	2	6	garanti	3	7
961	gardian	2	7	gardiyan	3	8
962	glutin		6	glüten	2	6
963	infarkt	2	7	enfarktüs	3	9
964	kadaif	2	6	kadayif	3	7
965	kajsi	2	5	kayısı	3	6
966	kalldrëm	2	8	kaldırım	3	8
967	nevruz	2	6	nevruz	3	6
968	pianist	2	7	piyanist	3	8
969	seksion	2	7	seksiyon	3	8
970	spanjoll	2	8	ispanyol	3	8
971	spontan	2	7	spontane	3	8
972	tualet	2	6	tuvalet	3	7
973	reaksion	2	8	reaksiyon	4	9
974	rosto	1	5	rosto	1	5
975	rumun	2	5	rumen	2	5
976	sapun	2	5	sabun	2	5
977	saksi	2	5	saksı	2	5
978	sallam	2	6	salam	2	5
979	usta	2	4	usta	2	4
980	vampir	2	6	vampir	2	6
981	variant	2	7	varyant	2	7
982	vidë	1	4	vida	2	4
983	virus	1	5	virüs	2	5
984	vizë	1	4	vize	1	4
985	uiski	1	5	viski	1	5
986	filolog	3	7	filolog	3	7
987	admiral	3	7	amiral	2	6
988	abshisë	2	7	apsis	2	5
989	afishë	1	6	afiş	1	4
990	albuminë	3	8	albümin	3	7
991	amazonë	3	7	amazon	3	6
992	amator	3	6	amatör	3	6
993	embargo	2	7	ambargo	3	7
994	ampulë	2	6	ampul	2	5
995	anglikan	3	8	anglikan	3	8
996	angjinë	2	7	anjin	2	5
997	angazhim	3	8	angajman	3	8
998	anketë	2	6	anket	2	5
999	antitez	3	7	antitez	3	7

1000	arkaik	3	6	arkaik	3	6
1001	ashensor	3	8	asansor	3	7
1002	artistik	3	8	artistik	3	8
1003	aristokrat	3	10	aristokrat	3	10
1004	avokat	3	6	avukat	3	6
1005	avancë	2	6	avans	3	5
1006	balonë	2	6	balon	2	5
1007	barbunjë	2	8	barbunya	3	8
1008	babaxhan	3	8	babacan	3	7
1009	baxhanak	3	8	bacanak	3	7
1010	bolshevik	3	9	bolşevik	3	8
1011	bakllava	3	8	baklava	3	7
1012	balenë	2	6	balina	3	6
1013	bereqet	3	7	bereket	3	7
1014	biletë	2	6	bilet	2	5
1015	broshurë	2	8	broşür	2	6
1016	bobinë	2	6	bobin	2	5
1017	bonbone	3	7	bonbon	2	6
1018	etnograf	3	8	etnograf	3	8
1019	bordero	3	7	bordro	2	6
1020	ulçerë	1	6	ülser	2	5
1021	adresë	2	6	adres	1	5
1022	aceton	3	6	aseton	3	6
1023	astrolog	3	8	astrolog	3	8
1024	atmosferë	3	9	atmosfer	3	8
1025	atletik	3	7	atletik	3	7
1026	astronom	3	8	astronom	3	8
1027	asistent	3	8	asistan	3	7
1028	basketboll	3	10	basketbol	3	9
1029	bektashi	3	8	bektaş	3	7
1030	benzinë	2	7	benzin	2	6
1031	mafishë	2	7	mafiş	1	5
1032	cigare	2	6	cigara	2	6
1033	cilindër	2	8	silindir	3	8
1034	cinizëm	2	7	sinizm	2	6
1035	çifteli	3	7	çiftetelli	2	10
1036	dogmatik	3	8	dogmatik		8
1037	domate	2	6	domates		7
1038	domino	3	6	domino		6
1039	dafinë	2	6	defne	2	5

1040	demode	3	6	demode		6
1041	dantellë	2	8	dantel	2	6
1042	dualizëm	2	8	düalizm	2	7
1043	dublues	2	7	dublör	2	6
1044	demagog	3	7	demagog	3	7
1045	doktrinë	2	8	doktrin	2	7
1046	dokument	3	8	doküman	3	7
1047	etiketë	2	7	etiket	2	6
1048	ekologji	3	8	ekoloji	3	7
1049	fashizëm	2	8	faşizm	2	6
1050	fonemë	2	6	fonem	2	5
1051	formulë	2	7	formül	2	6
1053	franhollë	2	10	francala	4	8
1054	frekuencë	2	9	frekans	3	7
1055	galeri	3	6	galeri	4	6
1056	gallatë	2	7	galat	2	5
1057	glukozë	2	7	glikoz	2	6
1058	gërmatë		7	girnata	3	7
1059	glukozit	3	8	glukozit	3	8
1060	glicerinë	3	9	gliserin	3	8
1061	gorrillë	2	8	goril	2	5
1062	fizikant	3	8	fizikçi	3	7
1063	furtunë	2	7	fırtına	3	7
1064	harmoni	3	7	armoni	3	6
1065	hipnozë	2	7	ipnoz	2	5
1066	kabinë	2	6	kabin	2	5
1067	kafeinë	2	7	kafein	2	6
1068	kantinë	2	7	kantin	2	6
1069	kapsulë	2	7	kapsül	2	6
1070	kitarë	2	6	gitar	2	5
1071	kokainë	2	7	kokain	2	6
1072	kompresë	2	8	kompres	2	7
1073	kontratë	2	8	kontrat	2	7
1074	kravatë	2	7	kravat	2	6
1075	kubizëm	2	7	kubizm	2	6
1076	kulturë	2	7	kültür	2	6
1077	kulturor	3	8	kültürel	3	8
1078	lagunë	2	6	lagün	2	5
1079	lustraxhi	3	9	lostracı	3	8
1080	lotari	3	6	lotarya	3	7

1081	leukoplast	3	10	lökoplast	3	9
1082	leuçemi	3	7	lösemi	3	6
1083	maki jazh	2	8	makyaj	2	6
1084	metodë	2	6	metot	2	5
1085	mimikë	2	6	mimik	2	5
1086	morfemë	2	7	morfem	2	6
1087	mobilje	2	7	mobilya	3	7
1088	muzikë	2	6	müzik	2	5
1089	narkozë	2	7	narkoz	2	6
1090	paketë	2	6	paket	2	5
1091	parcelë	2	7	parsel	2	6
1092	patentë	2	7	patent	2	6
1093	patinë	2	6	paten	2	5
1094	platformë	2	9	platform	2	8
1095	pomadë	2	6	pomat	2	5
1096	proteinë	2	8	protein	2	7
1097	protezë	2	7	protez	2	6
1098	psikozë	2	7	psikoz	2	6
1099	pusetë	2	6	puset	2	5
1100	raketë	2	6	raket	2	5
1101	realizëm	2	8	realizm	2	7
1102	reformë	2	7	reform	2	6
1103	reklamë	2	7	reklam	2	6
1104	replikë	2	7	replik	2	6
1105	rezervë	2	7	rezerv	2	6
1106	regjizor	3	8	rejjsör	3	7
1107	rekordmen	3	9	rekortmen	3	9
1108	romancë	2	7	romans	2	6
1109	romancier	4	9	romancı	3	7
1110	romantik	3	8	romantik	3	8
1111	reliev	3	6	rölyef	3	6
1112	rimorkio	2	8	römork	2	6
1113	ruletë	2	6	rulet	2	5
1114	sadizëm	2	7	sadizm	2	6
1115	satirë	2	6	satir	2	5
1116	simptomë	2	8	semtom	2	7
1117	sintaksë	2	8	sentaks	2	7
1118	siluetë	2	7	siluet	3	6
1119	simetri	3	7	simetri	3	7
1120	simpozium	4	9	simpozyum	3	9

1121	sklerozë	2	8	skleroz	2	7
1122	surprizë	2	8	sürpriz	2	7
1123	surrealist	3	10	sürrealist	3	10
1124	solucion	3	8	solüsyon	3	8
1125	stazhier	3	8	stajyer	2	7
1126	stenograf	3	9	stenograf	3	9
1127	tabletë	2	7	tablet	2	6
1128	tarracë	2	7	teras	2	5
1129	tarracë	2	7	taraça	3	6
1130	tarator	3	7	tarator	3	7
1131	trahana	3	7	tarhana	3	7
1132	teoremë	2	7	teorem	2	6
1133	tespihe	2	7	tespih	2	6
1134	telefon	3	7	telefon	3	7
1135	toksinë	2	7	toksin	2	6
1136	traversë	2	8	travers	2	7
1137	tribunë	2	7	tribün	2	6
1138	trumbetë	2	8	trompet	2	7
1139	turbinë	2	7	türbin	2	6
1140	turizëm	2	7	turizm	2	6
1141	valixhe	2	7	valiz	2	5
1142	vitrinë	2	7	vitrin	2	6
1143	abonim	3	6	abone	1	5
1144	figurë	2	6	figür	2	5
1145	higjienë	3	8	hijyen	2	6
1146	gazetë	2	6	gazete	3	6
1147	kapiten	3	7	kaptan	2	6
1148	kartelë	3	7	kartel	2	6
1150	papuçe	3	6	pabuç	2	5
1151	princeshë	3	9	prenses	2	7
1152	stadium	3	7	stadyum	2	7
1153	sixhade	2	7	seccade	2	7
1154	baladë	2	6	balad	2	5
1155	balancë	2	7	balans	2	6
1156	stazhier	3	8	stajyer	2	7
1157	sutien	3	6	sutyen	2	6
1158	transferim	3	10	transfer	2	8
1159	kabare	3	6	kabare	3	6
1160	diplomë	2	7	diploma	3	7
1161	epope	3	5	epope	2	5

1162	diplomat	3	8	diplomat	3	8
1163	ambalazh	1	8	ambalaj	2	7
1164	opera	1	5	opera	2	5
1165	adaxhio	2	7	adacyo	1	6
1166	aktual	2	6	aktüel	1	6
1167	albatros	2	8	albatros	1	8
1168	axhentë	2	7	acente	1	6
1169	tenxhere	2	8	tencere	1	7
1170	adalet	2	6	adalet	2	6
1171	akinxhi	2	7	akıncı	2	6
1172	akraba	2	6	akraba	2	6
1173	akrobat	2	7	akrobat	2	7
1174	aksion	2	6	aksiyon	2	7
1175	alergjik	3	8	alerjik	3	7
1176	alergji	3	7	alerji	3	6
1177	alkolik	2	7	alkolik	2	7
1178	alumin	2	6	alümin	2	6
1179	alfabet	3	7	alfabe	2	6
1180	ashure	2	6	aşure	2	5
1181	axhami	2	6	acemi	2	5
1182	axhele	2	6	acele	2	5
1183	barakë	2	6	baraka	2	6
1184	bërxollë	2	8	pirzola	2	7
1185	bilardo	2	7	bilardo	2	7
1186	bizele	2	6	bezelye	2	7
1187	budizëm	2	7	budizm	2	6
1188	buletin	3	7	bültin	2	6
1189	cigare	2	6	sigara	2	6
1190	çimento	2	7	çimento	2	7
1191	diplomë	2	7	diploma	2	7
1192	egoizëm	2	7	egoizm	2	6
1193	fabrikë	2	7	fabrika	2	7
1194	familje	2	7	familya	2	7
1195	fanellë	2	7	fanila	2	6
1196	fantazmë	2	8	fantasma	2	8
1197	fasule	2	6	fasulye	2	7
1198	faturë	2	6	fatura	2	6
1199	gazogjen	3	8	gazojen	3	7
1200	garanci	3	7	garanti	3	7
1201	intrigë	2	7	entrika	2	7

1202	intrigant	3	9	entrigacı	4	9
1203	inventar	3	8	envanter	3	8
1204	kadastër	2	8	kadastro	2	8
1205	kadavër	2	7	kadavra	3	7
1206	kazino	2	6	gazino	2	6
1207	kolerë	2	6	kolera	2	6
1208	kolonjë	2	7	kolonya	2	7
1209	komando	2	7	komando	2	7
1210	komposto	2	8	komposto	2	8
1211	konservë	2	8	konserve	2	8
1212	konsultë	2	8	konsulto	2	8
1213	kordele	2	7	kurdele	2	7
1214	lirizëm	2	7	lirizm	2	6
1215	makinë	2	6	makine	2	6
1216	malarie	2	7	malarya	2	7
1217	mimozë	2	6	mimoza	2	6
1218	mobilie	2	7	mobilya	2	7
1219	mukozë	2	6	mukoza	2	6
1220	manikyr	3	7	manikür	3	7
1221	marangoz	3	8	marangoz	3	8
1222	orkestër	2	8	orquestra	2	8
1223	palaço	2	6	palyaço	2	7
1224	pallavra	2	8	palavra	2	7
1225	protestë	2	8	protesto	2	8
1226	recetë	2	6	reçete	2	6
1227	retinë	2	6	retina	2	6
1228	retushim	3	8	retuş	2	5
1229	revani	3	6	revani	3	6
1230	shampanjë	2	9	şampanya	2	8
1231	tavernë	2	7	taverna	2	7
1232	teneqe	2	6	teneke	2	6
1233	vanilje	2	7	vanilya	2	7
1234	vizitë	2	6	vizite	2	6
1235	budall	2	6	budalla	3	7
1236	fantezi	2	7	fantezi	3	7
1237	gargarë	2	7	gargara	3	7
1238	kafeinë	2	7	kafein	3	6
1239	kalibër	2	7	kalibre	3	7
1240	karrierë	2	8	kariyer	3	7
1241	komandë	2	7	kumanda	3	7

1242	minare	2	6	minare	3	6
1243	narcizëm	2	8	narsisizm	3	9
1244	periodë	2	7	periyot	3	7
1245	pizeveng	2	8	pezevenk	3	8
1246	psikiatër	2	9	psikiyatr	3	9
1247	qepaze	2	6	kepaze	3	6
1248	sallatë	2	7	salata	3	6
1249	sazexhi	3	7	sazcı		5
1250	sixhade	2	7	seccade	3	7
1251	tabelë	2	6	tabela	3	6
1252	xhenaze	2	7	cenaze	3	6
1253	aferim	3	6	aferin	1	6
1254	helbete	3	7	elbette	1	7
1255	kosinus	3	7	kosinüs	1	7
1256	maksimum	3	8	maksimum	1	8
1257	mashalla	3	8	maşallah	1	8
1258	minimum	3	7	minimum	1	7
1259	negativ	3	7	negatif	1	7
1260	penxhere	3	8	pencere	1	7
1261	surrealist	3	10	sürrealist	1	10
1262	avantazh	3	8	avantaj	2	7
1263	bahçevan	3	8	bahçıvan	2	8
1264	biberon	3	7	biberon	2	7
1265	bisturi	3	7	bisturi	2	7
1266	domino	3	6	domino	2	6
1267	efendi	3	6	efendi	2	6
1268	egoist	3	6	egoist	2	6
1269	ekuator	3	7	ekvator	3	7
1270	fiziolog	3	8	fizyolog	3	8
1271	fakultet	3	8	fakülte	2	7
1272	gjeografi	3	9	coğrafya	2	8
1273	gjeometri	3	9	geometri	2	8
1274	heroinë	3	7	eroin	2	5
1275	komedi	3	6	komedi	2	6
1276	komedian	3	8	komedyen	3	8
1277	manastir	3	8	manastır	2	8
1278	oktapod	3	7	ahtapod	2	7
1279	orkide	3	6	orkide	2	6
1280	papagall	3	8	papağan	2	7
1281	patate	3	6	patates	2	7

1282	pizhame	3	7	pijama	2	6
1283	sahatçi	3	7	saatçi	2	6
1284	seksual	3	7	seksüel	2	7
1285	teknicien	3	9	teknisyen	3	9
1286	tiroid	3	6	tiroid	2	6
1287	trotuar	3	7	trotuar	2	7
1288	filetë	2	6	fileto	3	6
1289	filizë	2	6	filiz	2	5
1290	akuarium	3	8	akvaryum	3	8
1291	abazhur	3	7	abajur	3	6
1292	amanet	3	6	emanet	3	6
1293	autobus	3	7	otobüs	3	6
1294	automat	3	7	otomat	3	6
1295	autopark	3	8	otopark	3	7
1296	avantazh	3	8	avantaj	3	7
1297	bojaxhi	3	7	boyacı	3	6
1298	dedektiv	3	8	dedektif	3	8
1299	dekolte	3	7	dekolte	3	7
1300	dedektor	3	8	dedektör	3	8
1301	demagog	3	7	demagog	3	7
1302	demokrat	3	8	demokrat	3	8
1303	detergjent	3	10	deterjan	3	8
1304	dekagram	3	8	dekagram	3	8
1305	dializë	2	7	diyaliz	3	7
1306	diksion	3	7	diksiyon	3	8
1307	diktator	3	8	diktatör	3	8
1308	diktofon	3	8	diktafon	3	8
1309	dinamik	3	7	dinamik	3	7
1310	dinamit	3	7	dinamit	3	7
1311	diplomat	3	8	diplomat	3	8
1312	dramatik	3	8	dramatik	3	8
1313	dramaturg	3	9	dramaturg	3	9
1314	dysHEME	3	7	döşeme	3	6
1315	efektiv	3	7	efektif	3	7
1316	elektron	3	8	elektron	3	8
1317	eklektik	3	8	eklektik	3	8
1318	ekologji	3	8	ekoloji	3	7
1319	ekzotik	3	7	egzotik	3	7
1320	elastik	3	7	elastik	3	7
1321	elektrik	3	8	elektrik	3	8

1322	elektron	3	8	elektron	3	8
1323	embrion	3	7	embriyon	3	8
1324	empirik	3	7	ampirik	3	7
1325	energji	3	7	enerji	3	6
1326	energjik	3	8	enerjik	3	7
1327	erozion	3	7	erozyon	3	7
1328	etalon	3	6	etalon	3	6
1329	etapë	2	5	etap	2	4
1330	estetik	3	7	estetik	3	7
1331	esencë	2	6	esans	2	5
1332	etimolog	3	8	etimolog	3	8
1333	etnograf	3	8	etnograf	3	8
1334	etnolog	3	7	etnolog	3	7
1335	fanatik	3	7	fanatik	3	7
1336	fantastik	3	9	fantastik	3	9
1337	feminist	3	8	feminist	3	8
1338	fenomen	3	7	fenomen	3	7
1339	festival	3	8	festival	3	8
1340	figurant	3	8	figüran	3	7
1341	filolog	3	7	filolog	3	7
1342	filozof	3	7	filozof	3	7
1343	fodullëk	3	8	fodulluk	3	8
1344	folklorik	3	9	folklorik	3	9
1345	formalist	3	9	formalist	3	9
1346	futurist	3	8	futurist	3	8
1347	ferexhe	3	7	ferece	3	6
1348	galeri	3	6	galeri	3	6
1349	gravurë	2	7	gravür	2	6
1350	gjeneral	3	8	general	3	7
1351	gjenetik	3	8	genetik	3	7
1352	gjenocid	3	8	genosit	3	7
1353	gjeologji	3	9	jeoloji	3	7
1354	gjeologjik	3	10	jeolojik	3	8
1355	gjeometri	3	9	geometri	3	8
1356	gjeometrik	3	10	geometrik	3	9
1357	gladiator	3	9	gladyator	3	9
1358	glikogjen	3	9	glikojen	3	8
1359	gramafon	3	8	gramofon	3	8
1360	hajmali	3	7	hamaylı	3	7
1361	havale	3	6	havale	3	6

1362	hidraulik	3	9	hidrolik	3	8
1363	hidrogjen	3	9	hidrojen	3	8
1364	hidroksid	3	9	hidroksit	3	9
1365	hidrolog	3	8	hidrolog	3	8
1366	higijenik	3	9	hijyenik	3	8
1367	hileqar	3	7	hilekar	3	7
1368	hipodrom	3	8	hipodrom	3	8
1369	homogjen	3	8	homojen	3	7
1370	homolog	3	7	homolog	3	7
1371	hyzmeqar	3	8	hizmetkar	3	9
1372	idealist	3	8	idealist	3	8
1373	identik	3	7	identik	3	7
1374	ideolog	3	7	ideolog	3	7
1375	iluzion	3	7	illüzyon	3	8
1376	insulin	3	7	insulin	3	7
1377	instrument	3	10	enstrüman	3	9
1378	institut	3	8	enstitü	3	7
1379	inatçı	3	6	inatçı	3	6
1380	induksion	3	9	indüksyon	3	9
1381	infeksion	3	9	enfeksiyon	3	9
1382	integral	3	8	integral	3	8
1383	integrim	3	8	entegre	3	7
1384	intelekt	3	8	intelek	3	7
1385	italian	3	7	italyan	3	7
1386	jabanxhi	3	8	yabancı	3	7
1387	kadife	3	6	kadife	3	6
1388	kalori	3	6	kalori	3	6
1389	kampion	3	7	şampiyon	3	8
1390	kapital	3	7	kapital	3	7
1391	karafil	3	7	karanfil	3	8
1392	karakter	3	8	karakter	3	8
1393	karnaval	3	8	karnaval	3	8
1394	katalog	3	7	katalog	3	7
1395	katarakt	3	8	katarakt	3	8
1396	katolik	3	7	katolik	3	7
1397	katodë	2	6	katot	2	5
1398	kavanoz	3	7	kavanoz	3	7
1399	kilogram	3	8	kilogram	3	8
1400	kilovat	3	7	kilovat	3	7
1401	kinema	3	6	sinema	3	6

1402	kinetik	3	7	kinetik	3	7
1403	kitarist	3	8	gitarist	3	8
1404	kolektiv	3	8	kolektif	3	8
1405	koloni	3	6	koloni	3	6
1406	komisar	3	7	komiser	3	7
1407	komision	3	8	komisyon	3	8
1408	komitet	3	7	komite	3	6
1409	kompliment	3	10	kompliman	3	9
1410	kompresor	3	9	kompresör	3	9
1411	komunist	3	8	komünist	3	8
1412	kontrollor	3	10	kontrolör	3	9
1413	koreograf	3	9	koreograf	3	9
1414	korridor	3	8	koridor	3	7
1415	kozmetik	3	8	kozmetik	3	8
1416	kristalor	3	9	kristaloit	3	10
1417	krokodil	3	8	krokodil	3	8
1418	kromozom	3	8	kromozom	3	8
1419	ksilofon	3	8	ksilofon	3	8
1420	kukurec	3	7	kokoreç	3	7
1421	kulturo	3	8	kültürel	3	8
1422	kulturoar	3	9	kültürlü	3	8
1423	kurbetçi	3	8	gurbetçi	3	8
1424	industrial	3	8	endüstri	3	8
1425	labirint	3	8	labirent	3	8
1426	laborant	3	8	laborant	3	8
1427	laringjit	3	9	farenjit	3	8
1428	laringjit	3	9	larenjit	3	8
1429	letargji	3	8	letarji	3	7
1430	leucemi	3	7	lösemi	3	6
1431	leukoplast	3	10	lökoplast	3	9
1432	liberal	3	7	liberal	3	7
1433	llafazan	3	8	lafazan	3	7
1434	magnetik	3	8	manyetik	3	8
1435	majdanoz	3	8	maydanoz	3	8
1436	makinist	3	8	makinist	3	8
1437	manikyr	3	7	manikür	3	7
1438	marangoz	3	8	marangoz	3	8
1439	marifet	3	7	marifet	3	7
1440	material	3	8	materyal	3	8
1441	medrese	3	7	medrese	3	7

1442	megafon	3	7	megafon	3	7
1443	melodi	3	6	melodi	3	6
1444	melodik	3	7	melodik	3	7
1445	meningjit	3	9	menenjit	3	8
1446	merakli	3	7	meraklı	3	7
1447	meridian	3	8	meridyen	3	8
1448	mesele	3	6	mesele	3	6
1449	metalik	3	7	metalik	3	7
1450	metropol	3	8	metropol	3	8
1451	mikrofon	3	8	mikrofon	3	8
1452	mikroskop	3	9	mikroskop	3	9
1453	miliarder	3	9	milyarder	3	9
1454	miligram	3	8	miligram	3	8
1455	miloner	3	8	milyoner	3	8
1456	militant	3	8	militan	3	7
1457	mineral	3	7	mineral	3	7
1458	minimal	3	7	minimal	3	7
1459	misionar	3	8	misyoner	3	8
1460	mitraloz	3	8	mitralyöz	3	9
1461	monarki	3	7	monarşi	3	7
1462	monolog	3	7	monolog	3	7
1463	monopol	3	7	monopol	3	7
1464	monoton	3	7	monoton	3	7
1465	muhabet	3	7	muhabbet	3	8
1466	muzikant	3	8	müzisyen	3	8
1467	mysafir	3	7	misafir	3	7
1468	mysliman	3	8	müslüman	3	8
1469	makinist	3	8	makinist	3	8
1470	manovër	2	7	manevra	3	7
1471	matador	3	7	matador	3	7
1472	narkotik	3	8	narkotik	3	8
1473	natyral	3	7	natürel	3	7
1474	neurolog	3	8	nörolog	3	7
1475	nitrogjen	3	9	nitrojen	3	8
1476	nostalgji	3	9	nostalji	3	8
1477	objektiv	3	8	objektif	3	8
1478	oksigjen	3	8	oksijen	3	7
1479	optimist	3	8	optimist	3	8
1480	organik	3	7	organik	3	7
1481	oriental	3	8	oryantal	3	8

1482	padishah	3	8	padişah	3	7
1483	paradoks	3	8	paradoks	3	8
1484	paragraf	3	8	paragraf	3	8
1485	paralel	3	7	paralel	3	7
1486	parazit	3	7	parazit	3	7
1487	parodi	3	6	parodi	3	6
1488	partizan	3	8	partizan	3	8
1489	pastërma	3	8	pastırma	3	8
1490	patëllxhan	3	10	patlıcan	3	8
1491	patinazh	3	8	patinaj	3	7
1492	patogjen	3	8	patojen	3	7
1493	patolog	3	7	patolog	3	7
1494	patriarkal	3	10	patriarkal	3	10
1495	pedagog	3	7	pedagog	3	7
1496	pehlivan	3	8	pehlivan	3	8
1497	pelikan	3	7	pelikan	3	7
1498	penallti	3	8	penaltı	3	7
1499	personel	3	8	personel	3	8
1500	perspektiv	3	10	perspektif	3	10
1501	pesimist	3	8	pesimist	3	8
1502	pluralist	3	9	pluralist	3	9
1503	polemik	3	7	polemik	3	7
1504	poligon	3	7	poligon	3	7
1505	politik	3	7	politik	3	7
1506	popullor	3	8	popüler	3	7
1507	porcelan	3	8	porselen	3	8
1508	portativ	3	8	portatif	3	8
1509	portokall	3	9	portakal	3	8
1510	potpuri	3	7	potpuri	3	7
1511	pozicion	3	8	pozisyon	3	8
1512	pozitiv	3	7	pozitif	3	7
1513	pragmatist	3	10	pragmatist	3	10
1514	primitiv	3	8	primitif	3	8
1515	profesor	3	8	profesör	3	8
1516	projektor	3	9	projektör	3	9
1517	protestant	3	10	protestan	3	9
1518	protokoll	3	9	protokol	3	8
1519	prototip	3	8	prototip	3	8
1520	prozodi	3	7	prosodi	3	7
1521	produtor	3	9	prodüktör	3	9

1522	psikolog	3	8	psikolog	3	8
1523	psikopat	3	8	psikopat	3	8
1524	pizhame	2	7	pijama	2	6
1525	qerrata	3	7	kerata	3	6
1526	qiraxhi	3	7	kiracı	3	6
1527	qoftexhi	3	8	köfteci	3	7
1528	qymyrxhi	3	8	kömürcü	3	7
1529	racional	3	8	rasyonel	3	8
1530	radiator	3	8	radyatör	3	8
1531	radikal	3	7	radikal	3	7
1532	radiogram	3	9	radiyogram	3	9
1533	radiolog	3	8	radiyolog	3	8
1534	ramazan	3	7	ramazan	3	7
1535	rapsodi	3	7	rapsodi	3	7
1536	raketë	2	6	roket	2	5
1537	realitet	3	8	realite	3	7
1538	receptor	3	8	reseptör	3	8
1539	recital	3	7	resital	3	7
1540	redaktor	3	8	redaktör	3	8
1541	reflektor	3	9	reflektör	3	9
1542	regjisor	3	8	rejisör	3	7
1543	reportazh	3	9	reportaj	3	8
1544	restaurim	3	9	restore	3	7
1545	revani	3	6	revani	3	6
1546	revizion	3	8	revizyon	3	8
1547	revolver	3	8	revolver	3	8
1548	restoran	2	8	restoran	2	8
1549	romantik	3	8	romantik	3	8
1550	rotacion	3	8	rotasyon	3	8
1551	sabotoj	3	7	sabotaj	3	7
1552	saksofon	3	8	saksofon	3	8
1553	salltanet	3	9	saltanat	3	8
1554	satirik	3	7	satirik	3	7
1555	sekretar	3	8	sekreter	3	8
1556	seksolog	3	8	seksolog	3	8
1557	selamet	3	7	selamet	3	7
1558	semafor	3	7	semafor	3	7
1559	seminar	3	7	seminer	3	7
1560	senator	3	7	senatör	3	7
1561	shakaxhi	3	8	şakacı	3	6

1562	shimpanze	3	9	şempanze	3	8
1563	shiringë	2	8	şırınga	3	7
1564	sabotazh	3	8	sabotaj	3	7
1565	sallatë	2	7	salata	2	6
1566	skizofren	3	9	şizofren	3	8
1567	simbolik	3	8	sembolik	3	8
1568	simbolist	3	9	simbolist	3	9
1569	simetri	3	7	simetri	3	7
1570	simetrik	3	8	simetrik	3	8
1571	simfoni	3	7	senfoni	3	7
1572	simfonik	3	8	senfonik	3	8
1573	simpati	3	7	sempati	3	7
1574	simpatik	3	8	sempatik	3	8
1575	sinkroni	3	8	senkroni	3	8
1576	sinkronik	3	9	senkronik	3	9
1577	sinonim	3	7	sinonim	3	7
1578	sinolog	3	7	sinolog	3	7
1579	sinusoid	3	8	sinüsoit	4	8
1580	sintetik	3	8	sentetik	3	8
1581	silikon	3	7	silikon	3	7
1582	sizmograf	3	9	sismograf	3	9
1583	skematik	3	8	şematik	3	7
1584	skenarist	3	9	senarist	3	8
1585	socialist	3	9	sosyalist	3	9
1586	sociolog	3	8	sosyolog	3	8
1587	sofizëm	2	7	sofizm	2	6
1588	special	3	7	spesiyal	3	8
1589	specifik	3	8	spesifik	3	8
1590	stetoskop	3	9	stetoskop	3	9
1591	stilistik	3	9	stilistik	3	9
1592	stereoskop	3	10	stereoskop	3	10
1593	strategji	3	9	strateji	3	8
1594	strategjik	3	10	stratejik	3	9
1595	struktural	3	10	struktural	3	10
1596	subjektiv	3	9	subyektiv	3	9
1597	semantikë	3	9	semantik	3	8
1598	me		2	soprano	2	7
1599	semestër	2	8	sömestr	2	7
1600	spektroskop	3	11	spetrooskop	3	10
1601	sterlinë	2	8	sterlin	2	7

1602	sovjetik	3	8	sovjet	2	6
1603	syltiash	3	8	sütlaç	2	6
1604	shatërvan	3	9	şadırvan	3	8
1605	shuplakë	2	8	şaplak	2	6
1606	tambura	3	7	tambur	1	6
1607	taktikë	2	7	taktik	2	6
1608	taksirat	3	8	taksirat	3	8
1609	tekonik	3	8	tekonik	3	8
1610	telefon	3	7	telefon	3	7
1611	telegraf	3	8	telegraf	3	8
1612	teleskop	3	8	teleskop	3	8
1613	teknokrat	3	9	teknokrat	3	9
1614	tension	3	7	tansiyon	3	8
1615	teologji	3	8	teoloji	3	7
1616	terapi	3	6	terapi	3	6
1617	terminal	3	8	terminal	3	8
1618	terrorist	3	9	terörist	3	8
1619	teokraci	3	8	teokrasi	3	8
1620	teokratik	3	9	teokratik	3	9
1621	teoremë	2	7	teorem	2	6
1622	termostat	3	9	termostat	3	9
1623	topograf	3	8	topograf	3	8
1624	tragjedi	3	8	trajedi	3	7
1625	trikotazh	3	9	trikotaj	3	8
1626	tropikal	3	8	tropikal	3	8
1627	turistik	3	8	turistik	3	8
1628	turizëm	2	7	turizm	2	6
1629	toksinë	2	7	toksin	2	6
1630	sanduiç	3	7	sandviç	2	7
1631	sizmolog	3	8	sizmolog	3	8
1632	censurë	2	7	sansür	2	6
1633	centigram	3	9	santigram	3	9
1634	urolog	3	6	ürolog	3	6
1635	utopi	3	5	ütöpi	3	5
1636	utopik	3	6	ütöpik	3	6
1637	utopist	3	7	ütöpast	3	7
1638	voleyboll	3	9	voleyboll	3	9
1639	vullkanik	3	9	volkanik	3	8
1640	xhamadan	3	8	camadan	3	7
1641	xhevahir	3	8	cevahir	3	7

1642	zanatçı	3	7	sanatçı	3	7
1643	zoologji	3	8	zooloji	3	7
1644	xhaketë	2	7	ceket	2	5
1645	xhenaze	2	7	cenaze	2	6
1646	akropol	3	7	akropol	2	7
1647	valixhe	2	7	valiz	2	5
1648	aksion	3	6	aksiyon	3	7
1649	aksesor	2	7	aksesuar	2	8
1650	maskara	2	7	maskarata	3	9
1651	sindikal	3	8	sendikalı	2	9
1652	parlament	3	9	parlamento	3	10
1653	repertor	3	8	repertuar	3	9
1654	element	3	7	element	3	7
1655	fotograf	3	8	fotoğrafçı	4	10
1656	hierarki	3	8	hiyerarşi	4	9
1657	hieroglif	3	9	hiyeroglif	4	10
1658	koleksion	3	9	koleksiyon	4	10
1659	konsultim	3	9	konsültasyon	4	12
1660	motivim	3	7	motivasyon	4	10
1661	periodik	3	8	periyodik	4	9
1662	potencial	3	9	potansiyel	4	10
1663	produksion	3	10	prodüksiyon	4	11
1664	projeksion	3	10	projeksiyon	4	11
1665	psikiatri	3	9	psikiyatri	4	10
1666	reception	3	9	resepsiyon	4	10
1667	reaksion	3	8	reaksiyon	3	9
1668	reaktor	3	7	reaktör	2	7
1669	tasqebap	3	8	taskebab	4	8
1670	tollumbë	3	8	tulumba	3	7
1671	kapriçio	3	8	kapris	2	6
1672	kapsollë	2	8	kapsol	2	6
1673	racional	3	8	rasyonel	3	8
1674	variacion	3	9	varyasyon	3	9
1675	vizitë	2	6	vizit	2	5
1676	zerdeli	3	7	zerdali	3	7
1677	asimptotë	3	9	asimptot	3	8
1678	algoritëm	3	9	algoritma	4	9
1679	alfabetik	4	9	alfabetik	4	9
1680	analogji	4	8	analoji	4	7
1681	analizë	3	7	analiz	3	6

1682	anatomi	4	7	anatomi	4	7
1683	anestezi	4	8	anestezi	4	8
1684	anomali	4	7	anomali	4	7
1685	antifrizë	3	9	antifriz	3	8
1686	aneroïd	4	7	aneroïd	4	7
1687	antilopë	3	8	antilop	3	7
1688	antipati	4	8	antipati	4	8
1689	antipatik	4	9	antipatik	4	9
1690	alegori	4	7	alegori	4	7
1691	astrologji	4	10	astroloji	4	9
1692	astronomi	4	9	astronomi	4	9
1693	astronomik	4	10	astronomik	4	10
1694	astronaut	3	9	astronot	3	8
1695	atletizëm	3	9	atletizm	3	8
1696	antologji	4	9	antoloji	4	8
1697	antropolog	4	10	antropolog	4	10
1698	akademi	4	7	akademi	4	7
1699	ambulancë	3	9	ambulans	3	8
1700	apartament	4	10	apartman	3	8
1701	apendicit	4	9	apandsit	3	8
1702	aperitiv	4	8	aperitif	4	8
1703	betonarme	4	9	betonarme	4	9
1704	balerinë	3	8	balerin	3	7
1705	barometër	3	9	barometre	3	9
1706	klarinetë	3	9	klarnet	2	7
1707	ashiqare	2	8	aşikar	1	6
1708	celulozë	3	8	selüloz	3	7
1709	diafragmë	3	9	diyafram	3	8
1710	diplomaci	4	9	diplomasi	4	9
1711	degjenerim	4	10	dejenere	4	8
1712	determinant	4	11	determinant	4	11
1713	garderobë	3	9	gardırop	2	8
1714	grafologji	4	10	grafoloji	4	9
1715	nikotinë	3	8	nikotin	3	7
1716	aspirinë	3	8	aspirin	1	7
1717	aspirator	4	9	aspiratör	4	9
1718	aspirinë	3	8	aspirin	3	7
1719	ampermetër	3	10	ampermetre	2	10
1720	anglosakson	4	11	anglosakson	4	11
1721	animizëm	3	8	animizm	3	7

1722	balistikë	3	9	balistik	3	8
1723	bankënotë	3	9	banknot	3	8
1724	budallallëk	3	11	budalalık	4	9
1725	centigradë	3	10	santigrat	3	9
1726	centilitër	3	10	santilitre	4	10
1727	centimetër	3	10	santimetre	3	10
1728	demokratik	4	10	demokratik	4	10
1729	maksimal	3	8	maksimal	1	8
1730	erotikë	3	7	erotik	2	6
1731	elektrolit	4	10	elektrolit	3	10
1732	elektronit	4	10	elektronit	3	10
1733	elektroskop	4	11	elektroskop	4	11
1734	elektrodë	3	9	elektrot	3	8
1735	epidemi	4	7	epidemi	3	7
1736	gijotinë	3	8	giyotin	3	7
1737	gjenetikë	3	9	genetik	3	7
1738	fiziologji	4	10	fizyoloji	4	9
1739	fiziologjik	4	11	fizyolojik	4	10
1740	fizionomi	4	9	fizyonomi	4	9
1741	misticizëm	3	10	misticizm	2	9
1742	sindikatë	3	9	sendika	2	7
1743	biçikletë	3	9	bisiklet	3	8
1744	depozitë	3	8	depozit	3	7
1745	dinozaur	3	8	dinazor	3	7
1746	direktivë	3	9	direktif	3	8
1747	disiplinë	3	9	disiplin	3	8
1748	diskotekë	3	9	diskotek	3	8
1749	direktivë	3	9	direktiv	3	8
1750	dogmatizëm	3	10	dogmatizm	3	9
1751	dokumentar	4	10	dokümanter	3	10
1752	ekspertizë	3	10	ekspertiz	3	9
1753	erotizëm	3	8	erotizm	3	7
1754	empirizëm	3	9	ampirizm	3	8
1755	eskavator	4	9	eskavatör	4	9
1756	ekuatorial	4	10	ekvatoryal	4	10
1757	fanatizëm	3	9	fanatizm	3	8
1758	feminizëm	3	9	feminizm	3	8
1759	feudalizëm	3	10	feodalizm	3	9
1760	fonetikë	3	8	fonetik	3	7
1761	finalizëm	3	9	finalizm	3	8

1762	fonografi	4	9	fonografi	4	9
1763	fonologji	4	9	sesbilim	3	8
1764	daltonizëm	3	10	daltonizm	3	9
1765	gardërobë	3	9	gardırop	3	8
1766	garniturë	3	9	garnitür	3	8
1767	gijotinë	3	8	giyotin	3	7
1768	gjimnastikë	3	11	jimnastik	3	9
1769	glicerinë	3	9	gliserin	3	8
1770	hipotekë	3	8	ipotek	3	6
1771	idealizëm	3	9	idealizm	3	8
1772	filarmoni	4	9	filarmoni	4	9
1773	katalizë	3	8	kataliz	3	7
1774	katedrale	3	9	katedral	3	8
1775	klasicizëm	3	10	klasisizm	3	9
1776	komodinë	3	8	komodin	3	7
1778	konferencë	3	10	konferans	3	9
1779	koordinatë	3	10	koordinat	3	9
1780	krizantemë	3	10	krizantem	3	9
1781	klasiçizëm	3	10	klasisizm	3	9
1782	linguistikë	3	11	lengüstik	3	9
1783	magazinë	3	8	magazin	3	7
1784	majonezë	3	8	mayonez	3	7
1785	mandarinë	3	9	mandarin	3	8
1786	mandolinë	3	9	mandolin	3	8
1787	maratonë	3	8	maraton	3	7
1788	margarinë	3	9	margarin	3	8
1789	marmelatë	3	9	marmelat	3	8
1790	melodramë	3	9	melodram	3	8
1791	miniaturë	3	9	minyatür	3	8
1792	molekulë	3	8	molekül	3	7
1793	naftalinë	3	9	naftalin	3	8
1794	origjinë	3	8	orijin	3	6
1795	paganizëm	3	9	paganizm	3	8
1796	parafinë	3	8	parafin	3	7
1797	parashutë	3	9	paraşüt	3	7
1798	pashaportë	3	10	pasaport	3	8
1799	pelerinë	3	8	pelerin	3	7
1800	pesimizëm	3	9	pesimizm	3	8
1801	piramidë	3	8	piramit	3	7
1802	pluralizëm	3	10	plüralizm	3	9

1803	pragmatizëm	3	11	pragmatizm	3	10
1804	procedurë	3	9	prosedür	3	8
1805	qeramikë	3	8	seramik	3	7
1806	referencë	3	9	referans	3	8
1807	retorikë	3	8	retorik	3	7
1808	rezidencë	3	9	rezidans	3	8
1809	referendum	4	10	referandum	4	10
1810	romantizëm	3	10	romantizm	3	9
1811	serenatë	3	8	serenat	3	7
1812	simbolizëm	3	10	simbolizm	3	9
1813	skepticizëm	3	11	septisizm	3	9
1814	solucion	3	8	solüsyon	3	8
1815	stratosferë	3	11	stratosfer	3	10
1816	surrealizëm	3	11	sürrealizm	3	10
1817	sinologji	4	9	sinoloji	4	8
1818	sizmologji	4	10	sizmoloji	4	9
1819	terrorizëm	3	10	terörizm	3	8
1820	vandalizëm	3	10	vandalizm	3	9
1821	vazelinë	3	8	vazelin	3	7
1822	vitaminë	3	8	vitamin	3	7
1823	xhelatinë	3	9	jelatin	3	7
1824	simpozium	4	9	sempozyum	2	9
1825	dispanseri	4	10	dispanser	3	9
1826	emision	4	7	emisyon	3	7
1827	fotografi	4	9	fotoğraf	3	8
1828	fukarallëk	4	10	fakirlik	3	8
1829	hiperbolë	4	9	hiperbol	3	8
1831	inflacion	4	9	enflasyon	3	9
1832	allafranga	2	10	alafranga	2	9
1833	allaturka	2	9	alaturka	2	8
1834	akademik	3	8	akademik	3	8
1835	akraballëk	3	10	akrabalık	3	9
1836	akrobaci	3	8	akrobasi	3	8
1837	aktivitet	3	9	aktivite	3	8
1838	akupuntur	3	9	aküpüntür	3	10
1839	antipatik	3	9	antipatik	3	9
1840	axhamillëk	3	10	acemilik	3	8
1841	arkeolog	4	8	arkeolog	3	8
1842	fetishizëm	3	10	fetışizm	3	8
1843	çokollatë	3	9	çikolata	3	8

1844	dallavere	3	9	dalavere	3	8
1845	decilitër	3	9	desilitre	4	9
1846	dekorativ	3	9	dekoratif	3	9
1847	etnografi	3	9	etnografya	3	10
1848	kilometër	3	9	kilometre	3	9
1849	kronometër	3	10	kronometre	3	10
1850	limonadë	3	8	limonata	3	8
1851	metaforë	3	8	matafora	3	8
1852	mililitër	3	9	mililitre	3	9
1853	milimetër	3	9	milimetre	3	9
1854	optimizëm	3	9	optimizm	3	8
1855	panoramë	3	8	panorama	3	8
1856	paradigmë	3	9	paradigma	3	9
1857	parametër	3	9	parametre	3	9
1858	paranojë	3	8	paranoya	3	8
1859	parantezë	3	9	parantez	3	8
1860	parashutë	3	9	paraşüt	3	7
1861	propagandë	3	10	propaganda	3	10
1862	sheqerpare	3	10	şekerpare	3	9
1863	termometër	3	10	termometre	3	10
1864	uniformë	3	8	üniforma	3	8
1865	batanije	3	8	batniye	4	8
1866	fotosintezë	4	11	fotosentez	4	10
1867	fotokopje	3	9	fotokopi	4	8
1868	gurabije	3	8	kurabiye	4	8
1869	mikroskopik	3	11	mikroskopik	4	11
1870	semiotikë	3	9	semyotik	4	9
1871	statigrafi	4	10	statigrafi	4	10
1872	autodidakt	4	10	otodidakt	1	9
1873	dizavantazh	4	11	dezavantaj	1	10
1874	krematorium	4	11	krematoryum	3	11
1875	manifestim	4	10	manifesto	3	9
1876	makarona	3	8	makarna	2	7
1877	sanatorium	4	10	sanatoryum	3	10
1878	topografi	4	9	topografya	3	10
1879	automatik	4	9	otomatik	4	8
1880	automobil	4	9	otomobil	4	8
1881	autoritet	4	9	otorite	4	7
1882	ceremoni	4	8	seremoni	4	8
1883	demagogji	4	9	demagoji	4	8

1884	demografi	4	9	demografi	4	9
1886	dekorator	4	9	dekoratör	4	9
1887	delegacion	4	10	delegasyon	4	10
1888	demokrasi	4	9	demokrasi	4	9
1889	dekoracion	4	10	dekorasyon	4	10
1890	dekorativ	4	9	dekoratif	4	9
1891	dermatolog	4	10	dermatolok	4	10
1892	dezinfektim	4	11	dezenfekte	4	10
1893	diakroni	4	8	diyakroni	4	9
1894	diplomatik	4	10	diplomatik	4	10
1895	dramaturgji	4	11	dramaturji	4	10
1896	ekonomi	4	7	ekonomi	4	7
1897	ekonomik	4	8	ekonomik	4	8
1898	ekonomist	4	9	ekonomist	4	9
1899	ekskavator	4	10	ekskavatör	4	10
1900	ekspresionist	4	13	ekspresyonist	4	13
1901	endogami	4	8	endogami	4	8
1902	epigrafi	4	8	epigrafi	4	8
1903	etimologji	4	10	etimoloji	4	9
1904	etnologji	4	9	etnoloji	4	8
1905	elektriçist	4	11	elektrikçi	4	10
1906	federativ	4	9	federatif	4	9
1907	figurativ	4	9	figüratif	4	9
1908	filologji	4	9	filoloji	4	8
1909	fizionomi	4	9	fizyonomi	4	9
1910	formalitet	4	10	formalite	4	9
1911	fotogjenik	4	10	fotojenik	4	9
1912	gjenerator	4	10	jeneratör	4	9
1913	gjinekolog	4	10	jinekolog	4	9
1914	helikopter	4	10	helikopter	4	10
1915	heterogjen	4	10	heterojen	4	9
1916	hiperbolik	4	10	hiperbolik	4	10
1917	hipnotizim	4	10	ipnotize	4	8
1918	hipopotam	4	9	hipopotam	4	9
1919	homoseksual	4	11	homoseksüel	4	11
1920	hipotekë	3	8	hipotek	3	7
1921	hipotezë	3	8	hipotez	3	7
1922	ideologji	4	9	ideoloji	4	8
1923	ideologjik	4	10	ideolojik	4	9
1924	iluzionist	4	10	illüzyonist	4	11

1925	imperialist	4	11	emperialist	4	11
1926	informacion	4	11	enformasyon	4	11
1927	injeksion	4	9	enjeksiyon	4	10
1928	interesant	4	10	enteresan	4	9
1929	kakofoni	4	8	kakofoni	4	8
1930	kaligrafi	4	9	kaligrafi	4	9
1931	kalorifer	4	9	kalorifer	4	9
1932	kameraman	4	9	kameraman	4	9
1933	kapitalist	4	10	kapitalist	4	10
1934	kardiologji	4	11	kardiyoloji	4	11
1935	kategori	4	8	kategori	4	8
1936	kategorik	4	9	kategorik	4	9
1937	kompozicion	4	11	kompozisyon	4	11
1938	kompozitor	4	10	kompozitör	4	10
1939	konservator	4	11	konservatör	4	11
1940	koreografi	4	10	koreografi	4	10
1941	kozmetikë	3	9	kozmetik	3	8
1942	leksikograf	4	11	leksikograf	4	11
1943	laborator	4	9	laboratuvar	5	11
1944	marifetçi	4	9	marifetli	4	9
1945	matematik	4	9	matematik	4	9
1946	materialist	4	11	materyalist	4	11
1947	melankoli	4	9	melankoli	4	9
1948	melankolik	4	10	melankolik	4	10
1949	metafizik	4	9	metafizik	4	9
1950	metalurgji	4	10	metalurji	4	9
1951	metalurgjik	4	11	metalurjik	4	10
1952	militarist	4	10	militarist	4	10
1953	mitologji	4	9	mitoloji	4	8
1954	mitologjik	4	10	mitolojik	4	9
1955	morfologji	4	10	morfoloji	4	9
1956	morfologjik	4	11	morfolojik	4	10
1957	muahlebi	4	8	muahlebi	4	9
1958	muzikolog	4	9	müzikolog	4	9
1959	mandarinë	3	9	mandalina	3	9
1960	maratonë	3	8	maraton	3	7
1961	margarinë	3	9	margarin	3	8
1962	materialist	4	11	materyalist	4	11
1963	megaloman	4	9	megaloman	4	9
1964	megametër	3	9	megametre	3	9

1965	neurologji	4	10	nöroloji	4	8
1966	objektivist	4	11	objektivist	4	11
1967	onkologji	4	9	onkoloji	4	8
1968	operator	4	8	operatör	4	8
1969	oportunist	4	10	oportünist	4	10
1970	orientalist	4	11	oryantalist	4	11
1971	origjinal	4	9	orijinal	4	8
1972	paradoksal	4	10	paradoksal	4	10
1973	paranojak	4	9	paranoyak	4	9
1974	parfumeri	4	9	parfümeri	4	9
1975	parlamentar	4	11	parlamenter	4	11
1976	patologji	4	9	patoloji	4	8
1977	patologjik	4	10	patolojik	4	9
1978	pedagogji	4	9	pedagoji	4	8
1979	piramidal	4	9	piramidal	4	9
1980	piramidë	3	8	piramit	3	7
1981	polifoni	4	8	polifoni	4	8
1982	poligami	4	8	poligami	4	8
1983	pornografi	4	10	pornografi	4	10
1984	pozitivist	4	10	pozitivist	4	10
1985	prezervativ	4	11	prezervatif	4	11
1986	problematik	4	11	problematik	4	11
1987	profesional	4	11	profesyonel	4	11
1988	periodik	4	8	propagandist	4	12
1989	provokacion	4	11	provokasyon	4	11
1990	provokator	4	10	provokatör	4	10
1991	psikologji	4	10	psikoloji	4	9
1992	psikologjik	4	11	psikolojik	4	10
1993	psikopati	4	9	psikopati	4	9
1994	paleografi	4	10	paleografi	4	10
1995	performancë	3	11	performans	3	10
1996	racionalist	4	11	rasyonalist	4	11
1997	radikalist	4	10	radikalist	4	10
1998	radioaktiv	4	10	radioaktif	4	10
1999	radiofoni	4	9	radiofoni	4	9
2000	radiofonik	4	10	radiofonik	4	10
2001	radiografi	4	10	radioyografi	4	10
2002	radiologji	4	10	radioyoloji	4	9
2003	radioskopi	4	10	radioyoskopi	4	10
2004	rafineri	4	8	rafineri	4	8

2005	referandum	4	10	referandum	4	10
2006	regullator	4	11	regulator	4	9
2007	revizionist	4	11	revizyonist	4	11
2008	rezistencë	3	10	rezistans	3	9
2009	rezonancë	3	9	rezonans	3	8
2010	reumatizëm	3	10	romatizma	4	9
2011	rimorkiator	4	11	römrörkör	3	8
2012	seksologji	4	10	seksoloji	4	9
2013	selektor	3	8	selektör	3	8
2014	selenium	3	8	selenyum	2	8
2015	senatorium	3	10	senatoryum	4	10
2016	simpatizant	4	11	sempatizan	4	10
2017	sindikalist	4	11	sendikalist	4	11
2018	sistematik	4	10	sistematik	4	10
2019	sinagogë	3	8	sinagog	3	7
2020	sinkronizim	4	11	sinkronizm	3	10
2021	stenografi	4	10	stenografi	4	10
2022	skolastikë	3	10	skolatik	3	8
2023	sociologji	4	10	sosyoloji	4	9
2024	socializëm	3	10	sosyalizm	3	9
2025	stafilokok	4	10	stafilokok	4	10
2026	strukturalist	4	13	strüktüralist	4	13
2027	strukturalizm	4	13	strüktüralizm	4	13
2028	subjektivist	4	12	subyektivist	4	12
2029	supermarket	4	11	süpermarket	4	11
2030	solipsizëm	3	10	solipsizm	3	9
2031	spekullator	4	11	spekülatör	4	10
2032	taksimëtër	3	10	taksimetre	3	10
2033	teknologji	4	10	teknoloji	4	9
2034	teknologjik	4	11	teknolojik	4	10
2035	teleferik	4	9	teleferik	4	9
2036	telepati	4	8	telepati	4	8
2037	televizion	4	10	televizyon	4	10
2038	teleologji	4	10	teleoloji	3	9
2039	teknokrasi	4	10	teknokrasi	4	10
2040	termokimi	4	9	termokimya	1	10
2041	tipografi	4	9	tipografi	4	9
2042	tipologji	4	9	tipoloji	4	8
2043	toksikolog	4	10	toksikolog	4	10
2044	tomografi	4	9	tomografi	4	9

2045	topologji	4	9	topoloji	4	8
2046	totalitar	4	9	totaliter	4	9
2047	tragjikomik	4	11	trajikomik	4	10
2048	transformator	4	13	transformatör	4	13
2049	turbekuloz	4	10	türbeküloz	4	10
2050	turkologji	4	10	turkoloji	4	9
2051	ultimatum	4	9	ülmätom	4	9
2052	universal	4	9	üniversal	4	9
2053	urologji	4	8	üroloji	4	7
2054	ventilator	4	10	ventilatör	4	10
2055	veteriner	4	9	veteriner	4	9
2056	aktualitet	3	10	aktüalite	2	9
2057	bibliografi	4	11	bibliyografi	5	12
2058	distributor	4	11	distiribütör	5	12
2059	kanarinë	3	8	kanarya	3	7
2060	kanalizim	4	9	kanalizasyon	5	12
2061	kapitullim	4	10	kapitülasyon	5	12
2062	laborator	4	9	laboratuvar	5	11
2063	modifikim	4	9	modifikasyon	5	12
2064	natyralist	4	10	natüralist	4	10
2065	sinjalizim	4	10	sinyalizasyon	5	13
2066	sinusoidal	4	10	sinüsoidal	4	10
2067	specialitet	4	11	spesiyalite	5	11
2068	sterilizim	4	10	sterilisayon	5	12
2069	skizofreni	4	10	şizofreni	4	9
2070	palaçollëk	3	10	palyaçoluk	4	10
2071	piramidal	4	9	piramidal	4	9
2072	profesionist	4	12	profesyonel	4	11
2073	proletariat	4	11	proletarya	4	10
2074	termosifon	4	10	termosifon	4	10
2075	veteriner	4	9	veteriner	4	9
2076	vitaminë	3	8	vitamin	3	7
2077	akumulator	4	10	akümülator	4	10
2078	amoralizëm	4	10	amoralizm	3	9
2079	amortizator	5	11	amortisör	3	9
2080	anglikanizëm	4	12	anglikanizm	4	11
2081	antitoksinë	4	11	antitoksin	4	10
2082	antropologji	5	12	antropoloji	5	11
2083	adrenalinë	4	10	adrenalin	3	9
2084	aristokraci	5	11	aristokrasi	4	11

2085	arkeologjik	5	11	arkeolojik	4	10
2086	arkeologji	5	10	arkeoloji	4	9
2087	çertifikatë	4	11	sertifika	4	9
2088	hematologji	5	11	hematoloji	4	10
2089	hidrokarbur	4	11	hidrokarbür	4	11
2090	hidrostatikë	4	12	hidrostatik	4	11
2091	hidroterapi	5	11	hidroterapi	5	11
2092	hipoglicemi	5	11	hipoglisemi	5	11
2093	hititologji	5	11	hititoloji	5	10
2094	diagnostologji	5	13	diagnostoloji	6	13
2095	ekspresionizëm	4	14	ekspresyonizm	4	13
2096	elektrolizë	4	11	elektroliz	4	10
2097	elektronikë	4	11	elektronik	4	10
2098	elektromotor	5	12	elektromotor	2	12
2099	elasticitet	5	11	elastikitet	2	11
2100	embrionologji	5	13	embriyoloji	5	11
2101	imperializëm	4	12	imperializm	4	11
2102	impresionizëm	4	13	impresyonizm	4	12
2103	karikaturë	4	10	karikatür	4	9
2104	kinematikë	4	10	kinematik	4	9
2105	kolesterinë	4	11	kolesterolin	4	10
2106	kooperativë	4	11	kooperatif	4	10
2107	kapitalizëm	4	11	kapitalizm	4	10
2108	liberalizëm	4	11	liberalizm	4	10
2109	literaturë	4	10	literatür	4	9
2110	lokomotivë	4	10	lokomotif	4	9
2111	materializëm	4	12	materyalizm	4	11
2112	metamorfozë	4	11	metamorfoz	4	10
2113	militarizëm	4	11	militarizm	4	10
2114	motoçikletë	4	11	motosiklet	4	10
2115	objektivizëm	4	12	objektivizm	4	11
2116	oportunizëm	4	11	oportünizm	4	10
2117	paralelizëm	4	11	paralelizm	4	10
2118	penicilinë	4	10	penisilin	4	9
2119	poliklinikë	4	11	poliklinik	4	10
2120	pozitivizëm	4	11	pozitivizm	4	10
2121	primitivizëm	4	12	primitivizm	4	11
2122	radikalizëm	4	11	radikalizm	4	10
2123	sindikalizëm	4	12	sendikalizm	4	11
2124	spiritualizëm	4	13	spiritualizm	4	12

2125	subjektivizëm	4	13	subyektivizm	4	12
2126	kooperativë	4	11	kooperatif	4	10
2127	kooperativist	5	13	kooperatifçi	5	12
2128	katalizator	5	11	katalizör	4	9
2129	kolektivizim	5	12	kolektivizm	4	11
2130	kartëvizitë	4	11	kartvizit	3	9
2131	materializëm	4	12	materyalizm	4	11
2132	mikroorganizëm	5	14	mikroorganizma	1	14
2133	metabolizëm	4	11	metabolizma	4	11
2134	karikaturist	4	12	karikatürist	5	12
2135	termodinamik	5	12	termodinamik	1	12
2136	intelektual	5	12	entelektüel	4	11
2137	dermatologji	5	12	dermatoloji	5	11
2138	fizioterapi	5	11	fizyoterapi	5	11
2139	fenomenizëm	4	11	fenomenizm	4	10
2140	gjinekologji	5	12	jinekoloji	5	10
2141	karakteristik	5	13	karakteristik	5	13
2142	komunikacion	5	12	komunikasyon	5	12
2143	leksikografi	5	12	leksikografi	5	12
2144	leksikologji	5	12	leksikoloji	5	11
2145	matematikën	5	11	matematikçi	5	11
2146	meteorologji	5	12	meteoroloji	5	11
2147	meteorologjik	5	13	meteorolojik	5	12
2148	metodologji	5	11	metodoloji	5	10
2149	metodologjik	5	12	metodolojik	5	11
2150	muzikologji	5	11	müzikoloji	5	10
2151	metereologji	5	12	metereoloji	5	11
2152	metereologjik	5	13	metereolojik	5	12
2153	metodologji	5	11	metodoloji	5	10
2154	organizator	5	11	organizatör	5	11
2155	paleontologji	5	13	paleontoloji	5	12
2156	radioterapi	5	11	radoterapi	5	11
2157	radioterapist	5	13	radioterapist	5	13
2158	stabilizator	5	12	stabilizatör	5	12
2159	terminologji	5	12	terminoloji	5	11
2160	toksikologji	5	12	toksikoloji	5	11
2161	tragjikomedi	5	12	trajikomedi	5	11
2162	traumatologji	5	13	travmatoloji	5	12
2163	trigonometri	5	12	trigonometri	5	12
2164	trigonometrik	5	13	trigonometrik	5	13

2165	universitet	5	11	üniversite	5	10
2166	autobiografi	5	12	otobiografi	6	12
2167	dialektologji	5	13	diyalektoloji	6	13
2168	konseptualizëm	4	14	konseptualizm	5	13
2169	matematikë	4	10	matematik	4	9
2170	ornitologji	5	11	ornitoloji	5	10
2171	psikoanalizë	4	12	psikanaliza	5	11
2172	radioterapi	5	11	radoterapi	4	11
2173	racionalizëm	4	12	rasyonalizm	4	11
2174	solidarizim	5	11	solidarizm	4	10
2175	streptomisinë	4	13	streptomisin	4	12
2176	termoelektrikë	4	14	termoelektrik	3	13
2177	ultravioletë	4	12	ültraviyole	4	11
2178	elektrokardiograf	7	17	elektrokardiyograf	1	18
2179	elektromagnetik	6	15	elektromanyetik	1	15
2180	individualizëm	5	14	indivitüalizm	5	13
2181	intelektualizëm	5	15	entelektüalizm	5	14
2182	totalitarizëm	5	13	totalitarizm	5	12
2183	parazitologji	6	13	parazitoloji	5	12
2184	providencializëm	5	16	providansiyalizm	5	16
2185	radioteknologji	6	15	radoteknoloji	1	14
2186	radiotelefoni	6	13	radotelefon	1	12
2187	termodinamikë	5	13	termodinamik	1	12
2188	elektrokardiografi	7	18	elektrokardiyografi	2	19
2189	elektromagnetizëm	6	17	elektromanyetizma	2	17
2190	qelibar	3	7	kehribar	3	8
2191	halogjen	3	8	halojen	3	7
2192	hallvaxhi	3	9	helvacı	3	7
2193	hektogram	3	9	hektogram	3	9
2194	hidrofil	3	8	hidrofil	3	8
2195	hidrovor	3	8	hidrofor	3	8
2196	hidraulik	3	9	hidrolik	3	8
2197	hipnozë	2	7	hipnoz	2	6
2198	hierarki	3	8	hiyerarşi	4	9
2199	italik	3	6	italik	3	6
2200	izobar	3	6	izobar	3	6
2201	izolim	3	6	izolasyon	4	9
2202	izoterm	3	7	izoterm	3	7
2203	izotop	3	6	izotop	3	6
2204	jupiter	3	7	jüpiter	3	7

2205	pardesy	3	7	pardösü	3	7
2206	premierë	2	8	prömiyer	3	8
2207	psikiatër	2	9	psikiyatr	3	9
2208	psikiatri	3	9	psikiyatri	4	10
2209	psikolog	3	8	psikolog	3	8
2210	hektometër	3	10	hektometre	3	10
2211	hektolitër	3	10	hektolitre	4	10
2212	hemoglobinë	4	11	hemoglobin	4	10
2213	hieroglif	3	9	hiyeroglif	4	10
2214	hititolog	4	9	hititolog	4	9
2216	hipotenuzë	4	10	hipotenüs	4	9
2217	hipopotam	4	9	hipopotam	4	9
2218	hidrografi	4	10	hidrografi	4	10
2219	hidrokarbon	4	11	hidrokarbon	4	11
2220	hidrolizë	3	9	hidroliz	3	8
2221	hidrologji	4	10	hidroloji	4	9
2222	hidrometër	3	10	hidrometre	3	10
2223	higrometër	3	10	higrometre	3	10
2224	hidrosferë	3	10	hidrosfer	3	9
2225	indologji	4	9	hindoloji	4	9
2226	hiperbolë	3	9	hiperbol	3	8
2227	hiperbolik	4	10	hiperbolik	4	10
2228	hipnotizëm	3	10	hipnotizm	3	9
2229	histologji	4	10	histoloji	4	9
2230	kallaballëk	3	11	kalabalık	4	9
2231	kapitalist	4	10	kapitalist	4	10
2232	komedinë	3	8	komodin	3	7
2233	kompozitor	4	10	kompozitör	4	10
2234	komunizëm	3	9	komünizm	3	8
2235	konferencë	3	10	konferans	3	9
2236	konjunkturë	3	10	konjoktür	3	9
2237	konservator	4	11	konservatuvar	5	13
2238	kromosferë	3	10	kromosfer	3	9
2239	melankoli	4	9	melankoli	4	9
2240	metalurgji	4	10	metalurji	4	9
2241	miniaturë	3	9	minyatür	3	8
2242	monogami	4	8	monogami	4	8
2243	monografi	4	9	monografi	4	9
2244	moralizëm	3	9	moralism	3	8
2245	muhalebi	4	8	muhallebi	4	9

2246	neurologji	4	10	nevroloji	4	9
2247	litografi	4	9	litografi	4	9
2248	litologji	4	9	litoloji	4	8
2249	litosferë	3	9	litosfer	3	8
2250	xhandarmëri	4	11	jandarma	2	8
2251	observator	4	10	observatuvar	4	12
2252	olimpiadë	3	9	olimpiyat	4	9
2253	omëletë	3	7	omlet	3	5
2254	operacion	3	9	operasyon	4	9
2255	oportunist	4	10	oportünist	4	10
2256	optimizëm	3	9	optimizm	3	8
2257	ordinatë	3	8	ordinat	3	7
2258	organizim	4	9	organizasyon	5	12
2259	organizëm	3	9	organizma	3	9
2260	origjinal	3	9	orijinal	4	8
2261	ornitolog	3	9	ornitolog	4	9
2262	ortopedi	3	8	ortopedi	4	8
2263	paganizëm	3	9	paganizm	3	8
2264	pandispanjë	3	11	pandispanya	3	11
2265	pantallona	3	10	pantolon	3	8
2266	parabolë	3	8	parabol	3	7
2267	pasaportë	3	9	pasaport	3	8
2268	pedologji	4	9	pedoloji	4	8
2269	peritonit	4	9	peritonit	4	9
2270	perspektivë	3	11	perspektif	3	10
2271	pesimizëm	3	9	pesimizm	2	8
2272	petografi	4	9	petografi	4	9
2273	pirosferë	3	9	pirosfer	3	8
2274	plutokraci	4	10	plutokrasi	4	10
2275	propagandë	3	10	propaganda	3	10
2276	protoplazmë	3	11	protoplasma	3	11
2277	psikologji	4	10	psikoloji	3	9
2278	psikologjik	4	11	psikolojik	3	10
2279	psikometri	4	10	psikometri	2	10
2280	radiometër	3	10	radymetre	2	10
2281	tolerancë	3	9	tolerans	3	8
2282	zarzavat	3	8	zerzevat	3	8
2283	organik	3	7	organik	3	7
2284	orkestër	2	8	orkestra	2	8
2285	orkide	3	6	orkide	2	6

2286	oriental	3	8	oryantal	3	8
2287	paketë	2	6	paket	2	5
2288	paradoks	3	8	paradoks	3	8
2289	parlament	3	9	parlamento	3	10
2290	parcelë	2	7	parsel	2	6
2291	pastërma	3	8	pastırma	3	8
2292	patate	2	6	patates	2	7
2293	patentë	2	7	patent	2	6
2294	patinazh	3	8	patinaj	3	7
2295	patriarkal	3	10	patriarkal	4	10
2296	patronazh	3	9	patronaj	3	8
2297	perçinë	2	7	perçin	2	6
2298	periskop	3	8	periskop	3	8
2299	peritop	3	7	peritop	3	7
2300	permanent	3	9	permanant	3	9
2301	peroksid	3	8	peroksit	3	8
2302	parukë	2	6	peruk	2	5
2303	pesimist	3	8	pesimist	3	8
2304	planshetë	2	9	plasenta	2	8
2305	psikopat	3	8	psikopat	2	8
2306	qeramikë	3	8	seramik	3	7
2307	hamam	2	5	hamam	2	5
2308	hallvë	1	6	helva	2	5
2309	hanxhar	2	7	hancer	2	6
2310	hendboll	2	8	hentbol	1	7
2311	hipi	2	4	hippi	1	5
2312	hormon	2	6	hormon	2	6
2313	hurmë	1	5	hurma	2	5
2314	skelë	1	5	iskele	3	6
2315	skelet	2	6	iskelet	3	7
2316	spanjoll	2	8	ispanyol	3	8
2317	komshi	2	6	komşu	2	5
2318	stacion	2	7	istasyon	3	8
2319	kontroll	2	8	kontrol	2	7
2320	konjak	2	6	konyak	2	6
2321	kapital	3	7	kapital	3	7
2322	kopje	1	5	kopya	1	5
2323	kopjac	2	6	kopyacı	1	7
2324	kordon	2	6	kordon	2	6
2325	qymyr	2	5	kömür	2	5

2326	okllai	2	6	oklava	3	6
2327	pasazh	2	6	pasaj	2	5
2328	padron	2	6	patron	2	6
2329	korridor	3	8	koridor	3	7
2330	logjistikë	3	10	logistik	3	8
2331	japonez	3	7	japon	2	5
2332	japoni	3	6	japonya	3	7
2333	melodi	3	6	melodi	3	6
2334	monolog	3	7	monolog	3	7
2335	monopol	3	7	monopol	3	7
2336	monoton	3	7	monoton	3	7
2337	nazeli	3	6	nazlı	2	5
2338	neoplazëm	2	9	neoplazma	3	9
2339	lider	2	5	lider	2	5
2340	liker	2	5	likör	2	5
2341	limit	2	5	limit	2	5
2342	litër	1	5	litre	2	5
2343	llogaritëm	3	10	logaritma	4	9
2344	gangrenë	2	8	kangren	2	7
2345	kompresë	2	8	kompres	2	7
2347	konservë	2	8	konserve	2	8
2348	konsultë	2	8	konsult	2	7
2349	kontingjent	3	11	kontenjan	3	9
2350	konteshë	2	8	kontes	2	6
2351	kontratë	2	8	kontrat	2	7
2352	qoftexhi	3	8	köfteci	3	7
2353	qymyrxhi	3	8	körmürcü	3	7
2354	material	3	8	materyel	3	8
2355	matricë	2	7	matris	2	6
2356	megavat	3	7	megavat	3	7
2357	metodë	2	6	metot	2	5
2358	nihilist	3	8	nihilist	3	8
2359	juri	2	4	jüri	1	4
2360	kapsllëk	1	8	kabızlık	3	8
2361	kabëll	1	6	kablo	1	5
2362	kallëp	1	6	kalıp	2	5
2363	kanxhë	1	6	kanca	2	5
2364	kamxhik	2	7	kamcı	2	5
2365	karton	2	6	karton	2	6
2366	kapsulë	2	7	kapsül	2	6

2367	kapiten	3	7	kaptan	2	6
2368	kllinikë	2	7	kllinik	2	6
2369	koalicion	3	9	koalisyon	3	9
2370	koleksion	3	9	koleksiyon	4	10
2371	kolektiv	3	8	kolektif	3	8
2372	kukurec	3	7	kokoreç	3	7
2373	kollonë	2	7	kolon	2	5
2374	koloni	3	6	koloni	3	6
2375	kolonjë	2	7	kolonya	2	7
2376	komisar	3	7	komiser	3	7
2377	komision	3	8	komisyon	3	8
2378	komando	2	7	komando	2	7
2379	kompetent	3	9	kompetan	3	8
2380	kompliment	3	10	kompliman	3	9
2381	komitet	3	7	komite	3	6
2382	komposto	2	8	komposto	2	8
2383	kompozim	3	8	kompozisyon	4	11
2384	komunist	3	8	komünist	3	8
2385	koordinim	3	9	koordinasyon	4	12
2386	kremator	3	8	krematoryum	3	11
2387	kolibe	2	6	kulübe	2	6
2388	menaxher	3	8	menajer	3	7
2389	menteshë	2	8	menteşe	3	7
2390	metronom	3	8	metronom	3	8
2391	misioner	3	8	misyoner	3	8
2392	molibden	3	8	molibden	3	8
2393	monarki	3	7	monarşi	3	7
2394	monizëm	2	7	monism	2	6
2395	morfinë	2	7	morfin	2	6
2396	musaka	3	6	musakka	3	7
2397	nargjile	3	8	nargile	3	7
2398	narkotik	3	8	narkotik	3	8
2399	natyral	3	7	natūral	3	7
2400	niseshte	3	8	nişasta	2	7
2401	nitrogjen	3	9	nitrojen	3	8
2402	normativ	3	8	normatif	3	8
2403	nostalgji	3	9	nostalji	4	8
2404	numraxhi	3	8	numaracı	2	8
2405	objektiv	3	8	objektif	3	8
2406	oksigen	3	8	oksijen	3	7

2407	oktavë	2	6	oktav	2	5
2408	optikë	2	6	optik	2	5
2409	optimist	3	8	optimist	3	8
2410	ortodoks	3	8	ortodoks	3	8
2411	papuçe	2	6	pabuç	2	5
2412	padishah	3	8	padişah	3	7
2413	palaço	2	6	palyaço	2	7
2414	pankartë	2	8	pankart	2	7
2415	panteizëm	2	9	panteizm	2	8
2416	panterë	2	7	panter	2	6
2417	pantograf	3	9	pantograf	3	9
2418	pantofël	2	8	pantufla	2	8
2419	papagall	3	8	papağan	2	7
2420	papirus	2	7	papirüs	3	7
2421	pecetë	2	6	peçete	2	6
2422	pedagog	3	7	pedagog	3	7
2423	personel	3	8	personel	3	8
2424	pizeveng	3	8	pezevenk	3	8
2425	piroksen	3	8	piroksen	3	8
2426	piktoreesk	3	9	pitoresk	3	8
2427	plantacion	3	10	plantasyon	3	10
2428	platformë	2	9	platform	2	8
2429	platonik	3	8	platonik	3	8
2430	praticien	3	9	pratisyen	3	9
2431	proletar	3	8	proleter	3	8
2432	proteinë	2	8	protein	2	7
2433	protestant	3	10	protestan	3	9
2434	protestë	2	8	protesto	2	8
2435	protezë	2	7	protez	2	6
2436	protokoll	3	9	protokol	3	8
2437	pusullë	2	7	pusula	2	6
2438	radiacion	3	9	radasyon	3	9
2439	radiator	3	8	radyatör	3	8
2440	kasap	2	5	kasap	2	5
2441	kastë	2	5	kast	1	4
2442	kajsi	2	5	kayısı	2	6
2443	kërbaç	2	6	kırbaç	2	6
2444	kësmet	2	6	kismet	2	6
2445	klishe	2	6	klişe	2	5
2446	kolegj	2	6	kolej	2	5

2447	kollaj	2	6	kolay	2	5
2448	kodosh	2	6	kodoş	2	5
2449	koli	2	4	koli	1	4
2450	komë	1	4	koma	1	4
2451	komik	2	5	komik	2	5
2452	kompas	2	6	kompas	2	6
2453	kompleks	2	8	kompleks	2	8
2454	komplot	2	7	komplö	1	6
2455	komfort	2	7	konfor	2	6
2456	kongres	2	7	kongre	1	6
2457	konkurs	2	7	konkur	2	6
2458	koncert	2	7	konser	2	6
2459	kovë	1	4	kova	2	4
2460	klloçkë	1	7	kuluçka	2	7
2461	llastik	2	7	lastik	2	6
2462	lice	2	4	lise	1	4
2463	maja	2	4	maya	2	4
2464	meze	1	4	meze	1	4
2465	minor	2	5	minor	2	5
2466	mision	2	6	misyon	2	6
2467	mërkur	2	6	merkür	1	6
2468	mermer	2	6	mermer	2	6
2469	mesazh	2	6	mesaj	2	5
2470	metal	2	5	metal	2	5
2471	metan	2	5	metan	2	5
2472	meteor	3	6	meteor	2	6
2473	metër	1	5	metre	1	5
2474	metro	2	5	metro	1	5
2475	monist	2	6	monist	2	6
2476	montazh	2	7	montaj	2	6
2477	moral	2	5	moral	2	5
2478	mozaik	3	6	mozaik	2	6
2479	mumie	1	5	mumya	1	5
2480	myfti	2	5	müftü	2	5
2481	najlon	2	6	naylon	2	6
2482	naze	1	4	naz	1	3
2483	nishan	2	6	nişan	2	5
2484	nitrat	2	6	nitrat	2	6
2485	neptun	2	6	neptün	2	6
2486	noter	2	5	noter	2	5

2487	neuron	2	6	neuron	2	6
2488	neutër	1	6	nötr	1	4
2489	neutron	2	7	nötron	2	6
2490	numër	1	5	numara	2	6
2491	nuancë	1	6	nüans	1	5
2492	nuklear	3	7	nükleer	2	7
2493	objekt	2	6	obje	2	4
2494	oksid	2	5	oksit	2	5
2495	opus	2	4	opus	1	4
2496	pagan	2	5	pagan	2	5
2497	palmë	1	5	palmiye	3	7
2498	pallto	1	6	palto	1	5
2499	panel	2	5	panel	2	5
2500	panik	2	5	panik	2	5
2501	panteist	3	8	panteist	2	8
2502	panteon	2	7	panteon	2	7
2503	papion	2	6	papyon	2	6
2504	para	2	4	para	2	4
2505	parfum	2	6	parfüm	2	6
2506	parket	2	6	parke	2	5
2507	pajton	2	6	payton	2	6
2508	pekmez	2	6	pekmez	2	6
2509	pincë	1	5	pense	2	5
2510	pehriz	2	6	perhiz	2	6
2511	peronë	2	6	peron	2	5
2512	perri	2	5	peri	2	4
2513	peizazh	2	7	peysaj	2	6
2514	piknik	2	6	piknik	2	6
2515	pilaf	2	5	pilav	2	5
2516	pilot	2	5	pilot	2	5
2517	pingpong	2	8	pingpong	2	8
2518	pipë	1	4	pipo	1	4
2519	pirit	2	5	pirit	2	5
2520	pisllëk	1	7	pislik	2	6
2521	pistë	1	5	pist	1	4
2522	piston	2	6	piston	2	6
2523	pishman	2	7	pişman	2	6
2524	piton	2	5	piton	2	5
2525	pianist	2	7	piyanist	3	8
2526	piano	1	5	piyano	3	6

2527	plastik	2	7	plastik	2	7
2528	platin	2	6	platin	2	6
2529	plazmë	1	6	plazma	2	6
2530	podium	2	6	podyum	2	6
2531	prelud	2	6	prelüd	2	6
2532	prospekt	2	8	prospektüs	3	10
2533	prostat	2	7	prostat	2	7
2534	proton	2	6	proton	2	6
2535	puding	2	6	puding	2	6
2536	pullë	1	5	pul	1	3
2537	puro	1	4	puro	1	4
2538	radon	2	5	radon	2	5
2539	ozon	2	4	ozon	2	4
2540	uzbek	2	5	özbek	2	5
2541	xhudo	2	5	judo	1	4

Ek.2. Deneyde kullanılan sözcükler

Alb word	Alb Syl	Turk Word	Turk Syl	Alb Stress	Turk Stress	Selection	Syllable.Str-1	Syllable.Str-2
bakër	2	bakır	2	1	2	1	CV	CVC
depo	2	depo	2	1	2	1	CV	CV
dosje	2	dosya	2	1	2	1	CVC	CV
meze	2	meze	2	1	2	1	CV	CV
midhje	2	midye	2	1	2	1	CV	CCE
pallto	2	palto	2	1	2	1	CV	CCE
prova	2	prova	2	1	2	1	CCV	CV
vazo	2	vazo	2	1	2	1	CV	CV
bile	2	bile	2	1	2	1	CV	CV
çadër	2	cadır	2	1	2	1	CV	CVC
çile	2	çile	2	1	2	1	CV	CV
gonxhe	2	gonca	2	1	2	1	CVC	CV
hazër	2	hazır	2	1	2	1	CV	CVC
hile	2	hile	2	1	2	1	CV	CV
leke	2	leke	2	1	2	1	CV	CV
perde	2	perde	2	1	2	1	CVC	CV
qese	2	kese	2	1	2	1	CV	CV
qofte	2	köfte	2	1	2	1	CVC	CV
qoshe	2	köşe	2	1	2	1	CV	CV
rende	2	rende	2	1	2	1	CVC	CV
sade	2	sade	2	1	2	1	CV	CV
tyrbe	2	türbe	2	1	2	1	CVC	CV
bamje	2	bamya	2	1	2	1	CVC	CV
çare	2	çare	2	1	2	1	CV	CV
çizme	2	çizme	2	1	2	1	CVC	CV

dollma	2	dolma	2	1	2	1	CVC	CV
çekiç	2	çekiç	2	2	2	1	CV	CVC
xhami	2	camî	2	2	2	1	CV	CV
beqar	2	bekar	2	2	2	1	CV	CVC
buqet	2	buket	2	2	2	1	CV	CVC
bodrum	2	bodrum	2	2	2	1	CVC	CVC
adet	2	adet	2	2	2	1	C	CVC
bagazh	2	bagaj	2	2	2	1	CV	CVC
ballkon	2	balkon	2	2	2	1	CVC	CVC
bıçak	2	bıçak	2	2	2	1	CV	CVC
bufe	2	büfe	2	2	2	1	CV	CV
bidon	2	bidon	2	2	2	1	CV	CVC
çardak	2	çardak	2	2	2	1	CVC	CVC
muze	2	müze	2	2	2	1	CV	CV
selvi	2	selvi	2	2	2	1	CVC	CV
bajat	2	bayat	2	2	2	1	CV	CVC
bela	2	bela	2	2	2	1	CV	CV
biftek	2	biftek	2	2	2	1	CVC	CVC
bambu	2	bambu	2	2	2	1	CVC	CV
çakmak	2	çakmak	2	2	2	1	CVC	CVC
çatall	2	çatal	2	2	2	1	CV	CVC
çoban	2	çoban	2	2	2	1	CV	CVC
çorap	2	çorap	2	2	2	1	CV	CVC
deve	2	deve	2	2	2	1	CV	CV
divan	2	divan	2	2	2	1	CV	CVC
dollap	2	dolap	2	2	2	1	CV	CVC
duduk	2	düdük	2	2	2	1	CV	CVC
duman	2	duman	2	2	2	1	CV	CVC
dushman	2	düşman	2	2	2	1	CVC	CVC
duvak	2	duvak	2	2	2	1	CV	CVC
dynja	2	dünya	2	2	2	1	CV	CV
exhel	2	ecel	2	2	2	1	V	CVC
esnaf	2	esnaf	2	2	2	1	VC	CVC
evlat	2	evlat	2	2	2	1	VC	CVC
esmer	2	esmer	2	2	2	1	VC	CVC

Ek 3. İkidillilik testi (LEAP-Q)

Please cite Marian, Blumenfeld, & Kaushanskaya (2007). The Language Experience and Proficiency Questionnaire (LEAP-Q): Assessing language profiles in bilinguals and multilinguals. *Journal of Speech Language and Hearing Research*, 50 (4), 940-967.

Pyetësori për përvojën dhe aftësinë gjuhësore (PPPDH-AGJ)

Përkthyer nga: Ana Burnazi studente e Doktoraturës, dega Linguistikë, Universiteti i Ankarasë

Mbiemri		Emri		Data	
Mosha		Data e lindjes		Mashkull ☐	Femër ☐

(1) Ju lutemi renditni gjuhët që dini sipas **nivelit të njohurive** tuaja::

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

(2) Ju lutemi renditni gjuhët që dini **sipas radhës së përvetësimit** (në fillim gjuha juaj amtare)::

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

(3) Ju lutemi, renditni sa përqind të kohës jeni *aktualisht* dhe *mesatarisht* të ekspozuar ndaj çdo gjuhe.

(Përqindjet që jepni duhet të jenë 100% në total)

Gjuha:	Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.	Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.	Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.	Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.	Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.
Përqindja:					

(4) Nëse nje tekst qe do të dëshironit të lexonit do të ishte në të gjitha gjuhët qe ju përvetësoni, cilën gjuhe do të zgjidhnit?

Ju lutemi vendosni një vlerë përqindjeje për secilën gjuhë.

(Përqindjet që jepni duhet të jenë 100% në total)

Gjuha:	Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.	Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.	Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.	Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.	Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.

Përqindja:					
-------------------	--	--	--	--	--

(5) Tregoni, në përqindje, cilën gjuhë do të preferonit të flisnit me një person që i di të gjitha gjuhët që ju dini.

(Përqindjet që jepni duhet të jenë 100% në total)

Gjuha:	Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.	Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.	Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.	Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.	Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.
Përqindja:					

(6) Ju lutemi shkruani kulturat me të cilat ndiheni të afërt dhe vlerësoni nga 0 në 10.

(Shembuj, Amerikan, Kinez, Kinez, Hebre-Ortodoks, etj):

Listo kulturat					
	(Ju lutem përzgjedh)	(Ju lutem përzgjedh)	(Ju lutem përzgjedh)	(Ju lutem përzgjedh)	(Ju lutem përzgjedh)

(7) Sa vite arsimim formal keni?? _____

Ju lutemi kontrolloni nivelin tuaj më të lartë të arsimit (ose ekuivalentin e përafërt të SHBA-së me një diplomë të marrë në një vend tjetër):

- ☐ Arsimi fillor
 ☐ Arsimi profesional
 ☐ Doktoraturë/ Doçent/ Profesori
- ☐ Arsimi i mesëm i ulët 8-9 vj
 ☐ Arsimi Universitar
 ☐
- ☐ Arsimi i mesëm i lartë
 ☐ Master
 ☐ Të tjera:

(8) Data e imigrimit në SHBA, nëse është e aplikueshme.

Nëse keni emigruar ndonjëherë në një vend tjetër, ju lutemi shkruani emrin e vendit dhe datën e imigrimit..

(9) A keni pasur ndonjëherë probleme me shikimin ☐, dëgjimin ☐, paaftësi gjuhësore ☐, ose paaftësi në të mësuar ☐? (Klikoni kutitë që vlejnë për ju). Nëse po, ju lutemi shpjegoni

Gjuha:

Kjo është gjuha ime (Ju lutem përzgjidhni) .

Të gjitha pyetjet e mëposhtme i referohen njohurive tuaja të gjuhës Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı..

(1) Mosha kur ju...:

<i>Filluat të mësoni</i> Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.	<i>Keni filluar te flisni rrjedhshëm</i> Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.	<i>Keni filluar te lexoni</i> Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.	<i>Keni filluar të lexoni rrjedhshëm</i>

(2) Ju lutemi shkruani numrin e viteve dhe muajve qe keni kaluar në vendet ku keni mësuar gjuhën

	Vitet	Muajt
Shteti ku flitet Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.		
Në familje ku flitet Hata! Başvuru bulunamadı.		
Një mjedis shkollor dhe/ose pune ku flitet Başvuru kaynağı bulunamadı.		

(3)

Në një shkallë nga zero në dhjetë, ju lutemi zgjidhni nivelin tuaj të aftësisë në të folur, të kuptuar dhe të lexuarit duke klikuar ne menunë e mëposhtme::

Të folurit	(Ju lutem përzgjedhni)	Të kuptuarit e gjuhës së folur	(Ju lutem përzgjedhni)	Të lexuarit	(Ju lutem përzgjedhni)
------------	------------------------	--------------------------------	------------------------	-------------	------------------------

(4) Në një shkallë nga zero në dhjetë, ju lutemi zgjidhni se sa nga faktorët e mëposhtëm kontribuan në mësimin tuaj te gjuhes :

Komunikimi me miqtë	(Ju lutem përzgjedhni)	Studim individualisht	(Ju lutem përzgjedhni)
Komunikimi me familj	(Ju lutem përzgjedhni)	Duke parë TV	(Ju lutem përzgjedhni)
Duke lexuar	(Ju lutem përzgjedhni)	Duke dëgjuar radion	(Ju lutem përzgjedhni)

(5) Please rate to what extent you are currently exposed to **Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.** in the following contexts:

Komunikimi me miqtë	(Ju lutem përzgjedhni)	Duke dëgjuar radion /muzikë	(Ju lutem përzgjedhni)
---------------------	-------------------------	-----------------------------	------------------------

Komunikimi me familjen	(Ju lutem përzgjidhni)	Duke lexuar	(Ju lutem përzgjidhni)
Duke parë TV	(Ju lutem përzgjidhni)	Kurs/ individualisht studim	(Ju lutem përzgjidhni)

(6) Sipas perceptimit tuaj, sa theks të huaj keni në gjuhën angleze? **Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı. ?**

(Ju lutem përzgjidhni)

(7) Bazuar në theksin tuaj ju lutem vlerësoni se sa të tjerët ju identifikojnë si një folës të asaj gjuhe **Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.:**

(LEAP-Q): Assessing language profiles in bilinguals and multilinguals. *Journal of Speech Language and Hearing Research*, 50 (4), 940-967.

Ek 4. Türk katılımcıların sözcük bilinirlik yüzdeleri

	Türk katılımcılar	
Sözcük	Bilimlilik	Öngörülebilirlik yüzdesi
depo	Yüksek	4,85
vazo	Yüksek	4,89
çile	Yüksek	4,86
leke	Yüksek	4,87
köşe	Yüksek	4,9
bela	Yüksek	4,85
büfe	Yüksek	4,87
deve	Yüksek	4,87
müze	Yüksek	4,88
camı	Yüksek	4,91
bagaj	Yüksek	4,90
bekar	Yüksek	4,84
bıçak	Yüksek	4,89
bidon	Yüksek	4,88
çatal	Yüksek	4,9
çekiç	Yüksek	4,89
çoban	Yüksek	4,81
çorap	Yüksek	4,86
divan	Yüksek	4,76
dolap	Yüksek	4,89
düdük	Yüksek	4,7
dosya	Yüksek	4,9

midye	Yüksek	4,83
palto	Yüksek	4,84
gonca	Yüksek	4,7
perde	Yüksek	4,84
köfte	Yüksek	4,84
rende	Yüksek	4,8
türbe	Yüksek	4,81
bamya	Yüksek	4,82
çizme	Yüksek	4,9
dolma	Yüksek	4,88
prova	Yüksek	4,86
meze	Yüksek	4,87
hile	Yüksek	4,86
bile	Yüksek	4,67
kese	Yüksek	4,82
sade	Yüksek	4,89
mumbar	Yüksek	4,43
çadır	Yüksek	4,84
bakır	Yüksek	4,8
hazır	Yüksek	4,87
bayat	Yüksek	4,82
buket	Yüksek	4,84
duman	Yüksek	4,88
bambu	Yüksek	4,8
selvi	Yüksek	4,65
biftek	Yüksek	4,84
bodrum	Yüksek	4,9
safi	Yüksek	4,05
çardak	Yüksek	4,86
düşman	Yüksek	4,85
adet	Yüksek	4,84
esmer	Yüksek	4,86
duvak	Yüksek	4,83
ecel	Yüksek	4,75
elmas	Yüksek	4,86
esnaf	Yüksek	4,81
evlat	Yüksek	4,85
fakir	Yüksek	4,82
hancar	Yüksek	2,11
ibrik	Yüksek	4,46
konak	Yüksek	4,82
lanet	Yüksek	4,81
medet	Yüksek	4,72

melez	Yüksek	4,78
mendil	Yüksek	4,83
müftü	Yüksek	4,65
niyet	Yüksek	4,79
abraş	Düşük	1,62
açık	Yüksek	4,89
aşık	Yüksek	4,90
laçka	Yüksek	4,4
sevda	Yüksek	4,8
sevap	Yüksek	4,82
sofra	Yüksek	4,85
sokak	Yüksek	4,87
sote	Yüksek	4,76
sandık	Yüksek	4,87
takat	Yüksek	4,62
taze	Yüksek	4,89
tellal	Yüksek	4,12
zahmet	Yüksek	4,8
Cuma	Yüksek	4,86
batak	Yüksek	4,77
çakmak	Yüksek	4,87
cennet	Yüksek	4,91
vezir	Yüksek	4,78
vatan	Yüksek	4,85
cadde	Yüksek	4,9
topal	Yüksek	4,81
tepe	Yüksek	4,85
telef	Yüksek	4,64
surat	Yüksek	4,87
sene	Yüksek	4,89
sakat	Yüksek	4,83
sahan	Yüksek	4,59
çare	Yüksek	4,84

Ek. 5 Arnavut katılımcıların sözcük bilinirlik yüzdeleri

	Arnavut katılımcılar	
<i>Sözcük</i>	Bilimlilik	Öngörülebilirlik yüzdesi
<i>depo</i>	Yüksek	4,78
<i>vazo</i>	Yüksek	4,77
<i>çile</i>	Düşük	3,36
<i>leke</i>	Yüksek	4,61

<i>köşe</i>	Yüksek	4,8
<i>bela</i>	Yüksek	4,74
<i>büfe</i>	Yüksek	4,8
<i>deve</i>	Yüksek	4,77
<i>müze</i>	Yüksek	4,84
<i>camı</i>	Yüksek	4,88
<i>bagaj</i>	Yüksek	4,82
<i>bekar</i>	Yüksek	4,83
<i>bıçak</i>	Yüksek	4,56
<i>bidon</i>	Yüksek	4,74
<i>çatal</i>	Düşük	3,37
<i>çekiç</i>	Yüksek	4,75
<i>çoban</i>	Yüksek	4,8
<i>çorap</i>	Yüksek	4,8
<i>divan</i>	Yüksek	4,85
<i>dolap</i>	Yüksek	4,84
<i>düdük</i>	Düşük	2,5
<i>dosya</i>	Yüksek	4,84
<i>midye</i>	Yüksek	4,72
<i>palto</i>	Yüksek	4,87
<i>gonca</i>	Yüksek	4,8
<i>perde</i>	Yüksek	4,83
<i>köfte</i>	Yüksek	4,81
<i>rende</i>	Yüksek	4,69
<i>türbe</i>	Düşük	3,97
<i>bamya</i>	Yüksek	4,8
<i>çizme</i>	Yüksek	4,55
<i>dolma</i>	Yüksek	4,87
<i>prova</i>	Yüksek	4,82
<i>meze</i>	Yüksek	4,79
<i>hile</i>	Yüksek	4,64
<i>bile</i>	Yüksek	4,82
<i>kese</i>	Yüksek	4,46
<i>sade</i>	Düşük	2,23
<i>mumbar</i>	Yüksek	4,87
<i>çadır</i>	Yüksek	4,8
<i>bakır</i>	Yüksek	4,18
<i>hazır</i>	Yüksek	4,27
<i>bayat</i>	Yüksek	4,81
<i>buket</i>	Düşük	3,3
<i>duman</i>	Yüksek	4,32
<i>bambu</i>	Yüksek	4,77
<i>selvi</i>	Yüksek	4,87

<i>biftek</i>	Yüksek	4,84
<i>bodrum</i>	Yüksek	4,84
<i>safî</i>	Yüksek	3,78
<i>çardak</i>	Düşük	3,5
<i>düşman</i>	Yüksek	4,22
<i>adet</i>	Yüksek	4,73
<i>esmer</i>	Yüksek	4,73
<i>duvak</i>	Yüksek	4,09
<i>ecel</i>	Düşük	3,69
<i>elmas</i>	Düşük	3,51
<i>esnaf</i>	Düşük	3,97
<i>evlat</i>	Yüksek	4,54
<i>fakir</i>	Yüksek	4,58
<i>hancar</i>	Yüksek	4,6
<i>ibrik</i>	Yüksek	4,69
<i>konak</i>	Yüksek	4,61
<i>lanet</i>	Yüksek	4,42
<i>medet</i>	Yüksek	4,7
<i>melez</i>	Düşük	2,61
<i>mendil</i>	Düşük	3,62
<i>müftü</i>	Yüksek	4,19
<i>niyet</i>	Düşük	3,95
<i>abraş</i>	Düşük	3,21
<i>açık</i>	Düşük	3,33
<i>aşık</i>	Düşük	3,84
<i>laçka</i>	Düşük	3,34
<i>sevda</i>	Yüksek	4,74
<i>sevap</i>	Yüksek	4,77
<i>sofra</i>	Yüksek	4,81
<i>sokak</i>	Yüksek	4,67
<i>sote</i>	Düşük	2,96
<i>sandık</i>	Yüksek	4,66
<i>takat</i>	Yüksek	4,76
<i>taze</i>	Yüksek	4,51
<i>tellal</i>	Yüksek	4,35
<i>zahmet</i>	Yüksek	4,51
<i>Cuma</i>	Yüksek	4,78
<i>batak</i>	Yüksek	4,03
<i>çakmak</i>	Yüksek	4,77
<i>cennet</i>	Yüksek	4,8
<i>vezir</i>	Yüksek	4,44
<i>vatan</i>	Yüksek	4,74
<i>cadde</i>	Yüksek	4,74

<i>topal</i>	Yüksek	4,63
<i>tepe</i>	Düşük	3,29
<i>telef</i>	Yüksek	4,58
<i>surat</i>	Yüksek	4,76
<i>sene</i>	Düşük	3,81
<i>sakat</i>	Yüksek	4,74
<i>sahan</i>	Yüksek	4,42
<i>çare</i>	Düşük	3,45

